

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÇOCUK ROMANLARININ
TEMA, EĞİTSEL İLETİLER VE DİL YÖNÜNDEN
10-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARINA UYGUNLUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel YILMAZ

**Enstitü Ana Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi
Enstitü Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi**

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Mustafa ALTUN

EKİM – 2007

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN ÇOCUK ROMANLARININ
TEMA, EĞİTSEL İLETİLER VE DİL YÖNÜNDEN
10-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARINA UYGUNLUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel YILMAZ

**Enstitü Ana Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi
Enstitü Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi**

Bu tez .././2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Engin YILMAZ

Yrd.Doç.Dr.Mustafa ALTUN

Yrd.Doç.Dr. Yılmaz DAŞÇIOĞLU

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sibel YILMAZ

09.10.2007

ÖNSÖZ

“Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu” konusu, çocukların okuma alışkanlığı, dil ve kimlik kazanımı açısından üzerinde durulmaya değer bulunmuştur. Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yard. Doç. Dr. Mustafa ALTUN'a ve Doç.Dr.Selahattin DİLİDÜZGÜN'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, çalışmalar esnasında benden desteklerini esirgemeyen aileme, arkadaşım E.Berre GÜMÜŞ'e şükranlarımı sunarım. Yetişmemde katkıları olan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Sibel YILMAZ

09.10.2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÇOCUK EDEBİYATI NEDİR?	6
1.1. Çocuk Edebiyatında Roman.....	8
1.2. Türk Edebiyatında Çocuk Romanlarının Tarihsel Gelişimi	10
1.3. 10 – 12 Yaş Çocuklarının Özellikleri	14
1.3.1. Gelişim Özellikleri	15
1.3.2. Dilsel Özellikleri	17
1.3.3. Okuma Eğilimleri	18
BÖLÜM 2: MUZAFFER İZGÜ	21
2.1. Yaşam Öyküsü	21
2.2. Yazarlık Yaşamı Ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri	22
2.2.1. Aldığı Ödüller	25
2.3. Yazarın Çocuk Kitapları	25
2.3.1. Çocuk Romanları	25
2.3.2. Öykü Kitapları.....	27
2.3.3. İncelenen Romanları	29
BÖLÜM 3: TEMA VE EĞİTSEL İLETİLER	30
3.1. Çocuk Kitaplarında Tema	30
3.2. Çocuk Kitaplarında Eğitsellik	31
3.3. Muzaffer İzgü Romanlarında Tema ve Eğitsel İletiler	34
3.3.1. Ökkeş Kapıcı	34
3.3.1.1. Özet	34

3.3.1.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	35
3.3.2. Ökkeş Dolmuşçu	36
3.3.2.1. Özet	36
3.3.2.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	37
3.3.3. Kara Pamuk.....	39
3.3.3.1. Özet	39
3.3.3.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	39
3.3.4. Ekmek Parası.....	42
3.3.4.1. Özet	42
3.3.4.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	43
3.3.5. Uçtu Uçtu Ali Uçtu	47
3.3.5.1. Özet	47
3.3.5.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	47
3.3.6. Çizmeli Osman.....	52
3.3.6.1. Özet	52
3.3.6.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	53
3.3.7. Küçük Arı Büyük Arı.....	55
3.3.7.1. Özet	55
3.3.7.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	55
3.3.8. Can Dayım	57
3.3.8.1. Özet	57
3.3.8.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	58
3.3.9. Uzay Dolmuşu Kalkıyor	60
3.3.9.1. Özet	60
3.3.9.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler	61
3.3.10. Korkak Kahraman	63
3.3.10.1. Özet	63
3.3.10.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	64
3.3.11. Yaşasın Anneannespor	65
3.3.11.1. Özet	65
3.3.11.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	66
3.3.12. Anneannem Cankurtaran.....	69

3.3.12.1. Özet	69
3.3.12.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler.....	69
BÖLÜM 4: DİL	71
4.1.Muzaffer İzgü'nün Romanlarında Dil.....	73
4.2.Sözcük Seçimi	73
4.2.1. Türkçe Sözcükler	74
4.2.2. Yabancı Sözcükler	81
4.2.3. Yerel Sözcükler ve Söyleyişler	83
4.2.4. Argo Sözcükler.....	85
4.2.5. Duyulara Yönelik Sözcükler	86
4.2.5.1. Kokular.....	86
4.2.5.2. Renkler	87
4.2.5.3. Sesler	88
4.3.Cümle Yapısı ve Cümle Türleri	92
4.3.1. Cümle Uzunlukları	92
4.3.2. Cümle Yapıları	93
4.4. Deyimler.....	102
4.5. İkilemeler	108
SONUÇ VE ÖNERİLER	119
SONUÇ.....	119
ÖNERİLER	122
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	133

KISALTMALAR

AC: Anneannem Cankurtaran

CD: Can Dayım

ÇO: Çizmeli Osman

EP: Ekmek Parası

ÖD: Ökkeş Dolmuşçu

ÖK: Ökkeş Kapıcı

KP: Kara Pamuk

KK: Korkak Kahraman

KABA: Küçük Arı Büyük Arı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

UUAU: Uçtu Uçtu Ali Uçtu

UDK: Uzay Dolmuşu Kalkıyor

YA: Yaşasın Anneannespor

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:	KP Romanında Cümle Yapısı	94
Tablo 2:	UUAU Romanında Cümle Yapısı.....	95
Tablo 3:	YA Romanında Cümle Yapısı	95
Tablo 4:	ÇO Romanında Cümle Yapısı.....	96
Tablo 5:	KK Romanında Cümle Yapısı	97
Tablo 6:	UDK Romanında Cümle Yapısı.....	97
Tablo 7:	AC Romanında Cümle Yapısı.....	98
Tablo 8:	KABA Romanında Cümle Yapısı.....	99
Tablo 9:	ÖK Romanında Cümle Yapısı	99
Tablo 10:	CD Romanında Cümle Yapısı.....	100
Tablo 11:	ÖD Romanında Cümle Yapısı	101
Tablo 12:	EP Romanında Cümle Yapısı	102

Tezin Başlığı: Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu	
Tezin Yazarı: Sibel YILMAZ	Danışman: Yard.Doç.Dr.Mustafa ALTUN
Kabul Tarihi: 9 Ekim 2007	Sayfa Sayısı: VII (ön kısım) +124 (tez) + 9 (ekler)
Anabilimdalı: Türkçe Eğitimi	Bilimdalı: Türkçe Eğitimi
<p>Çocukların edebi eserlere olan yönelimi 10-12 yaş aralığında artış göstermektedir ve çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri açısından edebî eserler müfredatı destekleyici niteliktedir. Ancak bu eserlerin eğitim süreci içine dahil edilmeden önce, çocukların seviyelerine uygunluğu noktasında incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda tez çalışmasının amacının şu sorulara cevap bulmak olduğu söylenebilir:</p> <p>a) Muzaffer İzgü'nün romanları tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun mudur?</p> <p>b) Ele alınan romanlardan hareketle Muzaffer İzgü'nün romanları 10-12 yaş grubu çocuklarının okuması için tavsiye edilebilir mi?</p> <p>Bu sorulara cevap aranırken, literatür çalışmasıyla elde edilen çocuk edebiyatına dair bilgiler ışığında, araştırmanın evreni olan Muzaffer İzgü'nün yayımlanmış 32 çocuk romanından, farklı temaları içeren 12 romanı örneklem olarak alındı. Romanlar tema, eğitsellik ve dil açısından eleştirel bir gözle okundu, fişlenip, alıntılar yapıldı. Elde edilen veriler yeni bir tasnifle bir araya getirilerek ilgili bölümlerde çözümlenmeleri gerçekleştirildi. Ayrıca yazarla yüz yüze görüşme yapılarak yazarlık anlayışı ve yazmış olduğu eserler ile ilgili kendisine çeşitli sorular yöneltildi, alınan cevaplar değerlendirildi.</p> <p>Bu çerçevede yapılan çalışma sonucunda incelenen romanlarda tema, eğitsellik ve dil konusunda şu bulgular elde edilmiştir :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Araştırmada ele alınan her 12 romanda işlenen tema ve eğitsel iletilerin 10-12 yaş grubu çocuklarında olumlu davranış değişikliği yapabileceği, çocukların kişilik gelişimlerine katkıda bulunabileceği ve eğitsel değer taşıdığı belirlenmiştir. <p>Romanlarda kullanılan dil hususunda;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Türkçe kelimeler kullanma kaygısıyla standart dilde kullanılmayan kelimelerin kullanıldığı, - Yerel dile ait kelimelerin sık kullanıldığı, - Argo sözcüklerin çok az olsa da kullanıldığı, - Yabancı sözcüklerin mecbur kalmadıkça kullanılmadığı, - Duyulara yönelik kelimelerin sıklıkla kullanıldığı, - Cümlelerin çoğunun kurallı, fiil cümleleri olduğu, - Deyimlere yeterli düzeyde yer verildiği, - Çok sayıda ikileme kullanıldığı görülmüştür. <p>Yukarıdaki bulgulardan, romanlardaki dilin sözcük seçimi konusundaki bazı aksaklıklar dışında 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun olduğu sonucuna varılmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Muzaffer İzgü, çocuk romanları, tema, eğitim, dil	

Title Of The Thesis: Appropriateness of Muzaffer İzgü's Children Novels on The Point of Theme, Pedagogical Messages and Style for The Children At The Age of 10-12.	
Author : Sibel YILMAZ	Supervisor: Associate Professor Mustafa ALTUN
Date: October 9 2007	Nu. of pages: VII (pre text) + 124(main body) +9(appendices)
Department: Turkish Education	Subfield: Turkish Education
<p>Children begin to read literature works when they are between the 10-12 years old and from the point of the children's cognitive, emotional and psychokinetic growth the curriculum of literature works are in the form of supportive characteristic.</p> <p>Before including these literature works into the education process, they need to be researched on the issue of the appropriateness of these works to the children's level. In this case, the main aim of the thesis to find an answer to these questions:</p> <p>a) Are the Muzaffer İzgü's novels – with in the point of to theme, pedagogical and style-appropriate for the children who are at the age of 10-12 ?</p> <p>b) When we think of the Muzaffer İzgü's novels which are studied carefully, can they be recommended to the children who are at the age of 10-12 ?</p> <p>While trying to find an answer to these questions, in the light of informations about child literature which are obtained with literature studying, from the Muzaffer İzgü's published 32(thirty-two) child novels which are on the centre of the researching, 12 (twelve) novels which contain different themes have been taken as an example. Novels have been read critically on the point of theme, pedagogical and style, they have been prepared an index card for, and quoted from them.</p> <p>Obtained data, which have been brought together with the new classification, have been analyzed in the related parts. Also, there have been made an interview with an author and various kinds of questions have been asked about his perceptiveness as being an author and his literature Works then his answers have been evaluated. At the end of the studying in this frame, novels which have been studied these findings have been obtained about theme, pedagogical and style.</p> <p>- Theme and educational messages, which have been examined in the 12(twelve) novels have been taken into account in the investigation, would have a positive effect on behaviourchanging on the children who are at the age of 10-12 also it was noted that they have contributed to the children's characteristic development and they had a educational value.</p> <p>In the point of language which are used in novels;</p> <ul style="list-style-type: none"> - By taking into account to use only Turkish words using words which haven't been used in Standard language. - Using words frequently which are belong to the local language. - Using slang words a little. - Not using foreign words without obliged to use them. - Using sensory words frequently. - Most of sentences are regular, verb ended sentences. - Including enough idioms. - Using a lot of assonant doublets. <p>With the help of these findings, except the problems about the words choice of novels, it has been concluded that the style of novel are appropriate for the children who are at the age of 10-12.</p>	
Keywords: Muzaffer İzgü, child novels, theme, education, style.	

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Çalışmamızın konusu, Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun olup olmadığıdır.

Çalışmanın Önemi

Çocukların dil gelişimlerinde ve kimlik kazanımlarında, okuma alışkanlığı edinmelerinde edebi eserlerin önemi büyüktür. Ayrıca Türkçe eğitiminin de okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi dört temel dil becerisini içine alan bir süreç olması sebebiyle, çocukların bu eserlere ihtiyacı vardır. Çünkü sadece ders kitabındaki metinler yoluyla çocuklara bu becerileri kazandırmak mümkün değildir. Bu konuda Göğüş şunları söylemektedir:

“Yalnız okuma kitapları içinde kalan bir okuma ve yazın eğitimi, öğretmenin kılavuzluğunda yapıldığı için, öğrencileri yeterince etkin kılmaz. Bu nedenle, okuma ve yazın eğitimi, yazınsal yapıtlara yönelmelidir. Yapıtlara taşan bir yazın eğitimi, öğrencilerin kendi kendilerine okuyup anlama, araştırma, değerlendirme güçlerini geliştirir, onları okumaktan zevk alan, kendi anlayışına güvenen, okuma alışkanlığı edinmiş insanlar olarak yetiştirir” (Göğüş, 1978:124).

Muzaffer İzgü, 1970’li yıllardan bu yana çocuklara yönelik hikayeler, romanlar yazmış, toplam 74 çocuk kitabı yayımlanmıştır. Eserleri MEB tarafından tavsiye edilmiştir ve hemen hemen her ilköğretim okulunun kütüphanesinde bulunmakta, çocuklar tarafından okunmaktadır. Bu anlamda eserlerinin Türkçe eğitimine etkide bulunabileceğini düşünebiliriz. Ayrıca eserlerinde ele aldığı temalar ve eğitsel iletilerle, özendirdiği düşünce ve yaşam tarzıyla çocukların kişilik gelişimlerine, eğitimlerine de yön verebilir. Çocukların kitap kahramanlarıyla kurduğu özdeşimi dikkate aldığımızda bu saydıklarımızın geçerliliği artmaktadır. Bundan ötürü, okuma isteğinin arttığı ve değerler sisteminin oluşmaya başladığı 10-12 yaş aralığı düşünüldüğünde bu yapıtların eğitime dahil edilmeden önce tema, eğitim ve dil özelliklerinin değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Çalışmanın bu anlamda hem çocuk edebiyatı alanına hem de Türkçe eğitimine katkısı olabileceği inancındayız.

Çalışmanın Amacı

Yetişkinler için yazılan romanlarla ilgili değerlendirmeler yapılırken çocuklara yönelik eserler göz ardı edilebiliyor. Bunun sonucunda da çocuklara tavsiye edilecek eserler konusunda hem öğretmenler hem de aileler kararsız kalabiliyor, yanlış seçimler sonucu çocuklar, yaşlarına, ilgilerine ve beklentilerine uygun olmayan eserlere yönelebiliyorlar. Bu da birçok olumsuz sonucu beraberinde getiriyor. Soysal bu gerçeği şöyle dile getiriyor:

“10-12 yaşlarında ilk roman okuma denemeleri yapılır. Çocukların kitap okumayan bireyler olmasını sağlayan yüz yüz hatalı sollamalardan biri, işte bu 10-12 yaş aralığında yapılıyor. Ülkemizde bu durumda kaza kaçınılmazdır! Kazayı hafif atlatanlar, 12 yaş sonrasında az da olsa kitap okumayı sürdürüyor; ama ağır yaralananlar kitap okumaktan kesinlikle vazgeçiyorlar” (Soysal, 2007:382).

Bu temelde çalışmanın amacı; çocuk edebiyatımızın önde gelen yazarlarından olan Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarını tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden inceleyerek bu eserlerin ilköğretim çağında olan 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun olup olmadığını belirleyip bu romanların çocuklara tavsiye edilip edilemeyeceğini ortaya koymaktır. Çocuk okuru olmayan toplumların yetişkin okuru olamayacağı düşüncesinden hareketle çalışmamız, çocuk okurları nitelikli edebiyat eserleri ile buluşturmada katkı sağlamayı, bu konuda hem eğitimcilere hem de ailelere ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada çocuk edebiyatı, Muzaffer İzgü ve 10-12 yaş grubu çocuklarının özellikleri ile ilgili yapılan yüksek lisans, doktora tezleri ve bu konuda yayımlanan bilimsel eserlerden bir literatür taraması yapıldı, gerekli kaynaklara ulaşıldı. Muzaffer İzgü'nün 32 çocuk romanı evren, çalışmada kullanılmak üzere seçilen 12 romanı ise örneklem olarak alındı. Örneklem olarak alınan bu eserler, betimleme yöntemiyle tema, eğitsel ileti ve dil açısından eleştirel bir gözle okundu, notlar çıkarıldı, alıntılar yapıldı. Elde edilen veriler yeni bir tasnifle bir araya getirilerek ilgili bölümlerde çözümlenmeleri gerçekleştirildi. Ayrıca çalışmanın sonunda Muzaffer İzgü ile çocuk edebiyatı ve yazmış olduğu çocuk romanları üzerine röportaj yapıldı. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar yazarla birlikte değerlendirildi.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma, Muzaffer İzgü'nün farklı temaları ele alan 12 çocuk romanının 10-12 yaş grubuna tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden uygunluğu açısından incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Örneklem olarak alınan romanlar basım tarihlerine göre şunlardır:

Ökkeş Kapıcı (1968)

Ökkeş Dolmuşçu (1971)

Kara Pamuk (1978)

Ekmek Parası (1979)

Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1979)

Çizmeli Osman (1980)

Küçük Arı Büyük Arı (1989)

Can Dayım (1990)

Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1994)

Korkak Kahraman (1996)

Anneannem Cankurtaran (1997)

Yaşasın Anneannespör (1997)

Çalışmanın İçeriği

Giriş bölümünde çalışmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi ve sınırlılıkları başlıklar halinde açıklandı.

Çalışmanın ana kısmı 4 bölümden oluşmaktadır.

I.Bölümde çocuk edebiyatı kavramına değinilerek bu konuda yapılan tartışmalarla ilgili bilgi verildi. Ardından çocuk romanlarının çocuk edebiyatı içindeki yeri ve çocuklar açısından nasıl bir önem taşıdığı açıklandı; bir çocuk romanında bulunması gereken nitelikler özetlendi. Çocuk romanlarının Türk edebiyatındaki tarihi gelişimi hakkında bilgi verildi.10-12 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri, dilsel özellikleri ve okuma eğilimleri ile ilgili açıklamalar yapıldı. Son olarak 10-12 yaş grubu çocuklarına yönelik romanlarda bulunması gereken özellikler maddeler halinde belirtilerek bu bölüm sonlandırıldı.

II.Bölümde Muzaffer İzgü'nün yaşam öyküsü, yazarlık yaşamı ve çocuk edebiyatındaki yeri ile ilgili bilgi verildi; çocuklara yönelik eserleri sıralandı.

III..Bölümde çocuk kitaplarında tema ve eğitsellik konusuna ayrı başlıklar altında değinildi; çocuk kitaplarında tema ve eğitsellik konusunda nelere dikkat edilmesi gerektiği liste halinde özetlendi. Ardından 12 romanın özeti çıkarılarak tema ve eğitsel iletiler açısından tek tek incelendi; çıkarılan sonuçlar ilgili bölümlerde belirtildi. Romanların tek tek özetlenerek incelenmesindeki amaç, romanları kendi bütünlüğü içerisinde değerlendirebilmektir.

IV.Bölümde çocuk kitaplarında kullanılan dilin önemi ve niteliğine değinildi.Çocuk kitaplarında kullanılan dil konusunda nelere dikkat edilmesi gerektiği maddeler halinde sıralandı. Romanların ortak dil özellikleri göstermesi sebebiyle belirlenen başlıklar altında genel bir inceleme yapıldı. Bu bölümde romanlardaki dil özellikleri şu başlıklar altında incelendi:

1-Sözcük Seçimi:

Bu başlık altında romanlarda kullanılan sözcükler aşağıdaki alt başlıklar içerisinde değerlendirildi. Yazarın sıklıkla kullandığı sözcüklerden hareketle belirlenen bu başlıklar altında gerekli açıklamalar yapıldı. Değerlendirmeler yapılırken önceki bölümlerde belirtilen kriterler göz önünde bulunduruldu. Bu sözcüklerin geçtiği cümleler her romandan ayrı ayrı seçilen örneklerle gösterildi.

- Türkçe Sözcükler
- Yabancı Sözcükler
- Yerel Sözcükler
- Argo Sözcükler
- Duyulara Yönelik Sözcükler
- Sesler
- Renkler
- Kokular

2-Cümle Yapısı ve Cümle Türleri:

Bu başlık ve aşağıdaki alt başlıklar çerçevesinde romanlardaki cümle uzunluğu ve cümle yapısı genel bir incelemeye tabi tutuldu. Romanların her birinden ayrı ayrı seçilen sayfalardaki cümleler örneklem alınarak birtakım sonuçlara varıldı. Toplam on iki sayfa üzerinde inceleme yapıldı; sonuçlar tablolar halinde belirtildi.

3- Deyimler:

Romanların tümü incelenerek tespit edilen tüm deyimler romanların sayfa numaralarıyla beraber tek tek belirtildi.

4- İkilemeler:

Romanların tümü tek tek incelendi ve tespit edilen ikilemeler sayfa numaralarıyla birlikte belirtildi.

IV.Bölümün ardından ulaşılan sonuç ve önerilere yer verildi.

Çalışmada son olarak yazar ile yapılan kişisel görüşmeye yer verilerek ulaşılan sonuçlar yazar ile beraber değerlendirildi.

BÖLÜM 1: ÇOCUK EDEBİYATI NEDİR?

Bağımsız bir çocuk edebiyatının olup olmadığı konusu, edebiyatın çoktandır süren tartışmalarından biridir. Çocukları gözeterek yazılmamış fakat çocuklar tarafından severek okunan Robinson Crusoe, Gülüverin Gezileri gibi eserleri dikkate alarak, çocuklar için ayrı bir edebiyata ihtiyaç olmadığını ileri sürenler olmuştur. Yetişkinler için yazılan ürünler arasından, çocukların ilgisini çekebilecek olanların yeterli olabileceği iddia edilmiştir. “Çocuk edebiyatı, çocuğun okuması için yazılmış derlenmiş yayınlanmış bütün eserleri, yayınları içine almakta. Aslında çocuklar için müstakil bir edebiyat yaratmanın gerekli olduğunu sanmıyorum” (Enginün, 1985:186-187).

Öte taraftan özellikle 19.yy başlarından itibaren psikoloji ve pedagoji bilimlerindeki gelişmelere paralel olarak çocuk ve çocuğun eğitimi üzerinde düşünülmüş ve birçok uzman edebiyatçı ve eğitimci ayrı bir çocuk edebiyatının olabileceğini hatta olması gerektiğini iddia etmişlerdir. “Tümüyle veya daha çok yetişkinlerin dünya görüşüne, beğeni ve duygularına göre yazılmış edebiyat ürünlerine yalnız anlatım sadeliği yönünden bir değerlendirme yaparak söz gelişi çocuk romanı, çocuk şiiri demek yanlış olur” (Oğuzkan, 1983:13). “Çocuk edebiyatı, edebiyat altı bir tür değildir” (Şirin, 2000:30) diyerek çocuk edebiyatının kendine özgü müstakil bir edebiyat dalı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Çocuk edebiyatının uzun zamandır tartışılan bir kavram olması, çocuk edebiyatının belli bir süreç içerisinde oluştuğunu gösteriyor. “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal duygu düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak için gerçekleştirilen çocuk edebiyatı 300 yıllık bir dönem içinde oluşan ayrı bir edebiyattır”(Yalçın ve Aytaş, 2003:30). Bu süreç içerisinde çocuk edebiyatı, farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlar yapılırken çocukların bedensel ve ruhsal yapıları, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurulmuş ve çocuk merkeze alınarak çocukların anlama anlamlandırma düzeyleri dikkate alınarak çocuk edebiyatı kavramı oluşturulmuştur. “19. yy sonunda ortaya çıkan yeni akımlarla birlikte çocuk artık farklı düşünölmeye başlanmıştır. Yetişkinler için yazılan kitaplarla ilgili giderek çocuğun ihtiyaçlarına yanıt verecek

kitaplar kaleme alınmıştır”(Yavuzer, 1999:202). Bu konuda bir çocuk psikolojisi uzmanıyla bir edebiyat akademisyenin, aşağıdaki görüşleri hemen hemen aynıdır. “Çocuk edebiyatı çocukların, büyüme ve gelişmelerine hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına zevklerini eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2003:17).

Uzun zamandan beri çocuk edebiyatı ile ilgili araştırmalar yapan ve yazılar, kitaplar yazan Çocuk Vakfı Başkanı Mustafa Ruhi Şirin ise çocuk edebiyatını “Çocuk edebiyatı edebiyatın içinde çocuksu bir yöneliştir” (Şirin, 2000:12) şeklinde tanımlamış ve çocuk edebiyatının aslında çocuklar tarafından ortaya çıkarıldığını, dolayısıyla bu kavramı aslında çocukların kendisinin oluşturduğunu iddia etmiştir. “Çocuk edebiyatı çocukların keşfettiği bir edebiyattır. Çocuk duyarlılığının zaferidir” (Şirin, 2000:18). Aynı görüş şöyle de ifade edilmiştir: “Çocuk edebiyatını gelişmesinde çocukların etkin olduğunu söylemek doğru bir yaklaşımdır” (Yalçın ve Aytaş, 2003:16).

“Çocuk edebiyat ilişkisi, temelde iki bahsi işaret eder. İlki çocuklar için yazmak, diğeri ise çocuğun edebiyat eserlerini okuması dinlemesidir. Her iki bahsin, gelişimi ile birlikte çocuk edebiyatı denilen yeni bir bağımsız alan ortaya çıkmıştır.” (Çıkla, 2005:307) görüşü ise çocuk edebiyatının oluşmasında hem bu alanda yazan insanların, çocuk edebiyatı yazarlarının hem de çocukların yaptıkları okumalar sonundaki beğenilerinin çocuk edebiyatını oluşturduğunu vurgular.

Bütün bu tartışmaların ışığında çocuk edebiyatı kısaca, “2-14 yaş çocuklarının hayali, duygu ve düşüncelerine yönelik, bu yaş grubunun ihtiyaçlarını karşılayan edebiyat alanı” (Oğuzkan, 1983:12) şeklinde tanımlanabilir.

Çocuk edebiyatı, çocuğun kişilik gelişiminde, yaşamı dünyayı ve kendini anlamasında, ruhen ve zihnen gelişip ilerlemesinde önemli bir etkidir. Değişen koşullarla birlikte edebiyat çocuk için bir ihtiyaç haline almıştır. A. Ferhan Oğuzkan, (Lenant Jakob’tan aktararak)çocuğun edebiyata duyduğu bu ihtiyacı şu başlıklar altında değerlendirir:

- “- Edebiyat, hoş ve eğlendirici bir şeydir.
- Edebiyat, ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.

- Edebiyat, hayatı keşfe yardım eder.
- Edebiyat, bir rehberlik kaynağıdır.
- Edebiyat, yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
- Edebiyat, güzel bir dil demektir” (Oğuzkan, 1983:14-15).

Son yıllarda, çocuk edebiyatı sahasında pek çok ürün verilmekte bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitelerin eğitim fakültelerindeki Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans programlarında çocuk edebiyatı dersi okutulmakta, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yan Alan programının açılmış olduğu bilinmektedir. Bütün bu gelişmeler de gösteriyor ki: ülkemizde çocuk edebiyatı, yeterli olmamakla beraber ilerleme kaydetmektedir. Bu ilerlemelerin çocuğun edebiyatla, kitapla buluşmasında Türkçe’yi düzgün ve etkili kullanmasında katkısı olabileceği düşünülebilir.

1.1. Çocuk Edebiyatında Roman

Roman, düzyazıya dayanan, “insanın veya çevrenin, karakterlerini göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi türdür” (TDK, 2005:1660). Çocuk romanı ile bir edebiyat türü olarak romanı kesin hatlarla ayırmak mümkün değil. Ancak çocuk romanını yetişkinlerin okudukları romanlardan ayıran bazı özellikler vardır. Bunlar da “çocuk dünyasına göre, çocuk duyarlılığını ve çocuk bakış açısını gözeterek, sade ve anlaşılır bir dille yazılmış olmalarıdır” (Sağlık, 2005:196).

“Çocuk edebiyatı türü olarak roman, çocuğun, somut işlemler döneminin bitimine doğru olayları çok boyutlu düşünmeye başladığı on yaşından sonra zevkle okuyabileceği sanat ürünleridir” (Güleryüz, 2006:279). Çünkü roman, içinde birden fazla olay ve detay bulundurur, kahramanı çeşitlidir. On yaşından küçük bir çocuğun roman gibi karmaşık yapıya sahip bir edebi türü anlaması, ondan zevk alması mümkün değildir.

“Çocuk romanı çocuktaki doğal gelişim sürecinin bir parçasıdır” (Sağlık, 2005:233). Çocuk romanları, çocuğun gelişiminde son derece önemli bir yere sahiptir. Yalçın bu gerçeği şöyle ifade eder:

“Romanların çocukların okuma alışkanlığı ve zevkini kazanmalarında eğitime katkısı tartışılmayacak kadar büyüktür. Bunun yanında kurgulanmış dünyanın içine girerek duygusal paralellik kurmaları sebebiyle çocukların eğitilmelerinde çok önemli katkıya sahiptirler. Eğitim öğretim içinde değil, eğitim öğretim dışında kullanılmaları sebebiyle öğretmenlerin çocukları romanlara yönlentmeleri adeta eğitimin sınıf dışında da devamı anlamı taşımaktadır” (Yalçın ve Aytaş, 2003:162).

Ayrıca roman sayesinde çocuklar yeni durumlar, olaylar ve kişilerle karşılaşır. Bu da onların; hayal güçlerinin geliştirir, düşünce ufukları genişletir. Özellikle romanlarda karşılaştıkları kahramanlar çocukları çok etkiler. Çocuk, “Kendisi ile roman kahramanını özdeşleştirebilir. Bu onun, çevresine ilgi duymasını, romanlardaki kahramanların yerine kendini koyarak yeteneklerini keşfetmesini sağlar” (Şirin, 2000: 132). Aynı görüşü Haluk Yavuzer şöyle ifade eder: “Çocuk kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özdeşleştirir. Bu model başlangıçta anne baba iken zamanla yerini kitap kahramanlarına bırakır” (Yavuzer, 1999:202).

Romanların çocuğun dünyasındaki yeri ile ilgili bir başka görüş ise şöyledir:

“Romanlar, çocukların masaldan, yani hayal aleminden gerçekler dünyasına adım atmasını sağlar. Fakat bu geçiş renkli dünyadan renksiz, tatsız bir dünyaya atlayış değildir. Bu tür yapıtlar, çocukların yaşantılarına açıklık kazandırır, bunları geliştirir. Romanlar, çocukları yeni yeni çevreler içinde, çeşitli kişilerle karşılaştırarak kendi benliklerinden uzaklaştırır, bu kişilerin yaşantılarından geniş ölçüde yararlandırır. Büyükler için olduğu kadar küçüklerin de serüven, sevgi, mizah gibi konularla ilgilenmeleri bu yapıtlarla sağlanabilir” (Güleç ve Geçgel, 2006:78).

Çocuk edebiyatında önemli bir yeri olduğunu düşündüğümüz çocuk romanları yazılırken yetişkinlere yönelik romanlardan farklı olarak çocuğa görelilik ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilkedan hareketle çocuk romanlarında bulunması gereken nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

-Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun bir konuya,

-Özellikleri iyi tanımlan, gerçekliğe uygunluk bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişilere yer verilmeli” (Oğuzkan, 1983:82).

-Eserlerde yer alan karakterler, gerçek hayatla uyumlu olmalı, abartılı ve gerçek hayattan kopuk tip ve karakterlere yer verilmemelidir.

-Çocukların serüvenci yapıları göz önünde bulundurularak detaylı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalı” (Yalçın ve Aytaş, 2003:164).

“-Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak koşuluyla güldürücü sahneler veya konuşmalara,

-Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatıma

-Yakın çevre, hayvanlarla ilgili, mizahi, serüven ile ilgili, duygusal ve tarihsel konulara yer verilmeli” (Gökşen, 1980:111, aktaran; Özkan, 2001:22).

1.2. Türk Edebiyatında Çocuk Romanlarının Tarihsel Gelişimi

Türk edebiyatında çocuklara yönelik ilk eserler, Tanzimat öncesinde görülmektedir. Bunlardan en bilineni çocuklara öğüt vermek amacıyla yazılmış Nabi'nin Hayriye ve Sümbülzade Vehbi'nin Lütfiyye isimli mesnevilerdir. “Bu eserler, her ne kadar şairlerin çocuklar için yazmış olduğu eserler olsa da, ele aldıkları konu ve içerikleri bakımından daha çok büyüklere yönelik olduğundan çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilemez”(Yalçın ve Aytaş, 2003:24).

“İlköğretimin 4. ve 5. sınıflarından itibaren çocukların ilgiyle okudukları roman türünü” (Akbayır ve Şahin, 2005:196) ilk olarak Tanzimat döneminde görmekteyiz. Bu dönemde daha çok çeviri eserler yayınlanmıştır.

“Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak, (1859) Ziya Paşa'nın J.J.Rousseau'dan çevirdiği Emile, çocukların severek okudukları Robinson Crusoe da bu devirde tarihçi Lutfi tarafından çevrilmiştir.(1864) İlk çeviriler arasında Jules Verne'nin Merkez-i Arza Seyahat 1883, Beş Haftada Balonla Seyahat 1887, Swift'in Güliiver'in Seyahatnamesi de 1872'de dilimize Mahmud Nedim tarafından aktarılmıştır” (Enginün, 1985:188).

Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte öğretmen okullarının açılmasıyla, daha çok çocukların şivelerini düzeltmek ve onları eğitmede işe yarayabilecek eserler yazmak amacıyla çocuklara yönelik kitaplar hazırlanır. Bu dönemde telif çocuk edebiyatında, ilk yayınlanan eserler arasında Kayserili Doktor Rüştü'nün 1859'da yazdığı Nuhbetü Etfal isimli Arapça alfabe kitabının sonuna eklediği çocuk hikayeleri, hayvan hikayeleri ilk olarak sayılabilecek eserlerdendir. Bunu takiben Ahmet Mithat Efendi'nin Hacı-i Evvel (1870), Kıssadan Hisse (1871), Rezaizade Mahmut Ekrem'im Tefekkür (1886) ve Muallim Naci'nin Ömer'in Çocukluğu(1890) adlı eserleri yayınlamıştır.

Cumhuriyet ilanı ile birlikte, çocuk ve çocuğun eğitimi öne çıkmıştır. Bunun sebebi olarak yeni rejimin Cumhuriyet ve ulusal egemenlik kavramlarının çocuk bilincine

yerleştirilmek istenmesi de vardır. “23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış günü, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak planlanmıştır. Çocuk ve çocuk eğitiminin ulusal bir politika olarak düşünülmesi sebebiyle çocuk edebiyatının da çeşitlenerek geliştiğini görüyoruz” (Yalçın ve Aytaş, 2003:25).

“Cumhuriyet sonrası Robinson çevirilerinden bazıları Kemalettin Şükrü (Robenson Krüzae-1932), Necdet Rüştü Efe (Robenson Kruzoe-1938), Yaşar Nabi Nayır (Issız Adada 28 Yıl adıyla-1942) tarafından yapılmıştır. Bir diğer klasik Gülliver’in Seyahatnamesi Cüceler Memleketinde (1927) adıyla basılmış. Türk edebiyatında en çok sevilen ve kitapları en çok çevrilerek basılan romancı Jules Verne olmuştur” (Çıkla, 2005:98).

Ayrıca Cervantes, David Kopperfield, Oliver Twist, Heidi, Define Adası, Tom Amca’nın Kulübesi, Küçük Prens gibi eserler de yine Cumhuriyet sonrası dilimize kazandırılmış çocuk romanları arasındadır.

Cumhuriyetten sonra yeni bir alfabenin kabulü ve çocuğa verilen önemin artmasıyla beraber çocuk kitaplarının yazılmasına olduğu kadar basımına da önem verilmeye başlandığı görülür. “Çocuklara yönelik masal, şiir, hikaye-roman türü yayınlarda önemli bir artış gözlenir. Bu artış bilhassa 1930 sonrasına tekabül eder” (Çıkla, 2005:98). Roman sahasında ise Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Rakım Çalapala ,Kemallettin Tuğcu yazarlarımız arasında önde gelen isimlerdir. Ancak bu dönemde de eğitime verilen önemle birlikte okur-yazar oranının ve öğrenci sayısının hızla artmasına rağmen, çocuk edebiyatı ayrı bir uzmanlık alanı olarak görülmemiştir. Bu dönemde çocuklar yine yetişkinlerin kitaplarından yararlanarak okuma ve edebiyat gereksinimlerini karşılamışlardır. “Belki yalnız Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun Kızıltuğ (1923), Atlı Han (1924), Türk Korsanları (1926) ve Güntekin (1928) gibi arka arkaya yayımladığı tarihi romanların doğrudan doğruya çocukların ilgi ve beğenisini çekecek nitelikte olduğu söylenebilir” (Oğuzkan, 1983:279). Bu dönemde çocuk romanı olarak adlandırılmayan fakat çocukların ilgisini çekebilecek nitelikteki diğer romanlarını şöyle sıralayabiliriz: Mahmut Yesari’nin Bağrı Yanık Ömer (1930), Muallim Cemal’in Küçük Durmuş (1933), Huriye Oniz’in Köprü Altı Çocukları, Reşat Nuri Güntekin’ in Kızılılık Dalları (1932). “İskender Fahrettin Sertelli’nin Tahtları Deviren Çocuk (1935), doğrudan doğruya çocuklar için yazılmış ilk roman olarak kabul edilmektedir” (Ateş, 1998:9).

1940'lı yıllarda çocuk edebiyatında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Naki Tezel'in 1943'te yayımlanan halk öyküleri ve masalları resim ve içerik bakımından örnek verebileceğimiz ilk çalışmadır. Eflatun Cem Güney'in halk hikâye, masal ve efsanelerini yapı ve havalarını bozmadan bir edebi eser düzeyine çıkarma çalışmaları önemlidir. Böyle bir anlayışla, ilk masal kitabı Dertli Kaval'ı 1945'te yayımladı. Daha sonra Nar Tanesi (1946), En Güzel Türk Masalları (1948) yayınlanan diğer eserlerdir.

Bu dönemin en bilinen çocuk romanı yazarı ise Kemalettin Tuğcu'dur . Bu yıllardan günümüze kadar özellikle kimsesiz, eziyet gören, evlatlık olan çocukların yaşadığı acıları anlatan pek çok roman yazmıştır.

1950'den sonra çocuklara yönelik çeşitli etkinlikler, kitap fuarları, kitap haftaları ve sergileri düzenlenmeye başlamıştır. Bu dönemde çocuklara yönelik olarak Aziz Nesin, Şimdiki Çocuklar Harika adlı çocuk romanını Pırlatan Bal, Üç Karagöz Oyunu adlı tiyatro oyunlarını, Cahit Uçuk, Kırmızı Mantarlar, Türk İkizleri adlı romanları, yazmışlardır. Ayrıca bu dönemde Cahit Uçuk, Türk İkizleri adlı eseriyle Hans Christian Andersen ödülünü almıştır.

“Küçük Fedailer (1962), Garip (1966), Transfer Ahmet (1969) gibi romanlarını izleyen başka yapıtlarıyla Fikret Arıt'ın; Ülkü Öğretmen, Balık Çocuk, Beş Çocuk Kayıp, Çitlenbik Kız gibi romanlarıyla Mümtaz Zeki Taşkın'ın çocuk romanları konusunda öteden beri süregelen boşluğu doldurmada önemli katkıları oldu” (Ateş, 1998:11).

1960 yılında Türk Dil Kurumu ve Kültür Bakanlığı çeşitli yarışmalar düzenleyerek dönemin yazarlarını çocuk edebiyatına teşvik eder.

“Mehmet Seyda, Doğan Kardeş Yayınları'nın düzenlediği yarışmada Bir gün Büyüyeceksin (1966) adlı eseriyle birincilik ödülünü kazandı. Aynı yarışmada Nihal Karamağaralı ve Vala Nurettin'in yazdıkları Korkusuz Murat ikinciliği, Talip Apaydın'ın Toprağa Basınca adlı romanı üçüncülük ödülünü kazandı” (Ateş, 1998:11).

Edebiyatımızın önemli eserlerinden biri olan Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı yine bu yıllarda yazılmıştır. Günümüzün önemli çocuk romanı yazarlarından Gülten Dayıoğlu da ilk çocuk kitabı olan Bahçıvanın Oğlu (1963) adlı eseri yazarak çocuk edebiyatında adını duyurmuştur.

1970 ve onu takip eden yıllara gelindiğinde çocuk edebiyatı sahasında dikkate değer gelişmelerin olduğu görülür. Günlük gazeteler, dergiler, radyo ve televizyonlar bu konuda yayınlar yapmaya başlarlar. Ayrıca eğitimcilerin bu dönemde çocuk edebiyatına dair araştırmalar, incelemeler yaparak çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Ayrıca “1979 yılının Uluslararası Çocuk Yılı olması nedeniyle toplumun her kesiminde çocuca dönük etkinlikler ilgi gördü” (Ateş, 1998:12). Bu dönemde roman türünde, Rıfat Ilgaz Bacaksız Sigara Kaçakçısı (1980), Bacaksız Kamyon Sürücüsü adlı romanlarıyla; Muzaffer İzgü, Kara Pamuk (1978), Ekmek Parası (1979), Bülbül Düdüğü (1980) romanlarıyla çocuklar tarafından ilgiyle okunduğu bilinmektedir. 1970’lerden sonra çocuk edebiyatında görülen bu gelişmelerin bir sebebi olarak da Köy Enstitüsü mezunu öğretmen yazarların fazlalığını düşünebiliriz. 1973 yılında Han Yaptırma Yarışı adlı yapıtıyla Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülü’nü kazanan Abbas Cılga, Okul Bir Türküdür, İkizler, Yedi Renkli Dünya Çocukları adlı romanlarıyla bilinen Mehmet Güler, daha önceki bölümlerde de bahsettiğimiz Talip Apaydın bu isimlerden bazılarıdır. Yine bu dönemde Gülten Dayıoğlu, günümüzde çocukların ilgiyle okudukları Fadiş (1971), Dört Kardeşiler (1971), Yurdumu Özledim (1971) Suna’nın Serçeleri (1974), Ben Büyüyünce (1979), Dünya Çocukların Olsa (1981) adlı çocuk romanlarını yazmıştır.

Bu dönemde yayınlanan romanlarda işlenen temaları Mustafa Ruhi Şirin şöyle değerlendirmektedir:

“Bu alanda yayımlanan kitapların önemli bir bölümünde yazarlarımız çocuklarda çalışma isteğini arttıracak; arkadaşlığı, dayanışmayı, paylaşmayı özendirecek; onlara insancıl ve barışsever tutum ve davranışlar kazandıracak evrensel konu ve temalara öncelik vermektedirler. Yazarlarımızın bir bölümü ise toplumculuk ya da gerçekçilik anlayışıyla çocukların dikkatlerini toplumsal sorunlara çekme, onlarda duyarlılık yaratma amacı gütmektedirler” (Şirin, 2000:89).

Günümüzde, çocuk edebiyatına katkıda bulunmuş ve halen yapıtlar üreten, çalışmalar yürüten isimlerden bazılarını ise şöyle sıralayabiliriz:

“Gökhan Akçiçek: Bulutlar Örtmese Güneşi ile 1992 MEB Çocuk Kitapları Yarışması şiir ödülü; 1995 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Gülçin Alpöge: Şıpşıpla Tıptıp ile 1972 Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Veysel Çolak: Sen Balık Mısın? ile 1979 Almanya 2. Uluslar Arası Çocuk Kitapları Fuarı En İyi Çocuk Kitabı İkincilik Ödülü.

Fatih Erdoğan: Pan ve Çiçeği ile 1980 Çocukların Seçtiği Kitap Yarışması Resimli Kitap Birincilik Ödülü.

Can Göknil: Kurtçuğun Hayvan Bilmeceleri ile 1988 Hollanda Çocuk ve Gençlik Kurulu Ödülü; 1989 Dünya Çocuk Günü Vakfı Altın Balon Ödülü; 1990 Çocuk Vakfı Okul Öncesi Edebiyatı Ödülü; Bilmecelerle ABC ile 1992 Belgrad Altın Kalem Bienali Diploması.

Üzeyir Gündüz: Tek Kanatlı Güvercin ile 1987 Kültür Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Ödülü; Türkiye Yazarlar Birliği 2000 Yılı'nın Çocuk Edebiyatçısı.

Burhan Günel: Sevinç Dolu Bir Akşam ile 1979 Kültür Bakanlığı Çocuk Yapıtları Yarışması Birincilik Ödülü.

Ünver Oral: Karagöz Park Bekçisi ile 1992 MEB Çocuk Kitapları Yarışması Tiyatro Dalı Üçüncülük Ödülü; 1992 Çankaya Bel. 3. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Metni Yarışması Büyük Ödül; 1998 Çocuk Vakfı Karagöze Hizmet Ödülü.

Hüseyin Emin Öztürk: Yaralı Keklik ile 1987 Kültür Bakanlığı Çocuk Edebiyatı İkincilik Ödülü; Gül Ağacı ve Çiğdem Çiçekleri ile 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Mustafa Ruhi Şirin: Masal Mektuplar ile 1983 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Çocuk Kitabı Ödülü; Kuş Ağacı ile 1983 UNESCO Asya Kültür Merkezi Resimli Çocuk Kitapları Ödülü.

Serpil Ural: 1986 5. NOMA Uluslar Arası Çocuk Kitabı Resimleme Yarışması (Japonya) Teşvik Ödülü; 1997 Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması Büyük Ödülü; 1997 Türkiye İş Bankası Çocuk Edebiyatı Büyük Ödülü.

Yalvaç Ural: Müzik Satan Çocuklar ile 1979 2. Uluslar Arası Çocuk Kitapları Fuarı Şiir Birincilik Ödülü; Türk ve Dünya çocuk edebiyatına katkılarından dolayı 1986 Uluslar Arası "Polonya Gülümseme Nişanı" ve "Polonya Çocukları Şövalyelik Ünvanı"; Korkunun Kalbi ile 1999 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülü.

İsmail Uyaroğlu: Çocuk ve Şiir ile 1978 TDK Çocuk Yazını Ödülü; Bir Liranın İki Günü ile 1979 Yunus Nadi Armağanı Yarışması En Güzel Çocuk Romanı Ödülü.

Cahit Zarifoğlu: Yürek Dede ile Padişah ile 1984 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Yılın Yazarı Ödülü.

Mevlana İdris Zengin: Korku Dükkanı ile 1998 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülü" (Sinar, 2007:72).

1.3. 10-12 Yaş Grubu Çocuklarının Özellikleri

Çalışmamız Muzaffer İzgü'nün romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil bakımından "10-12 yaş grubu çocuklarına uygunluğunu" ele alması sebebiyle bu yaş grubu çocuklarının bedensel, zihinsel, duygusal ve dilsel özelliklerinin bilinmesinin faydalı

olacağı kanısındayız. Bildiğimiz üzere insan geçirdiği dönemin gereği olan davranış, duyuş ve düşünüş kalıplarını sergiler ve “insanın bilişsel gelişim-değişim-dönüşüm evrelerini bilimsel kurallarla sistematik bir şekilde dikkate almayan her türlü faaliyet, iyi niyetli dahi olsa, fayda yerine zarar getirir” (Öçalan, 2007:8).

1.3.1 Gelişim Özellikleri

10-12 yaş grubu çocukları, son çocukluk ya da okul çağı olarak da adlandırılan dönem içerisine girmektedir. Piaget’e göre bu dönem bilişsel gelişim açısından somut işlemler dönemidir.

“Somut işlemler dönemindeki çocuklarda mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekan, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar. Soyut düşünce tam olarak gelişmemiştir. Fakat somuttan -soyuta bir dönüşüm söz konusudur. Bu dönemde çocuklar işlem yapabilir, somut işlemleri tersine çevirebilirler. Bilgiyi zihinsel olarak düzenleyip mantıksal sonuçlar çıkarabilirler” (Yavuzer, 1999:115-116).

Somut işlemler dönemi ile ilgili Gander ve Gardiner’in açıklamaları ise şöyledir:

“Bu dönemde bilgiyi işlemede zihinsel işlemleri kullanmaya yeteneklidirler. Bu onların düşüncesine odaklanarak uzaklaşma, tersine çevrilebilirlik, dönüşümsel düşünme özelliklerini ve gerçeği çıkarsama yeteneğini kazandırır. Somut işlemler dönemindeki çocuklar şimdi korunum, sınıflama, sıralama ve geçişlilik süreçleri aracılığıyla fiziksel nesnelere başa çıkmaya yeteneklidirler. Bu dönemdeki çocuklar işlem öncesi dönemdeki çocuklardan daha az ben merkezcidirler” (Gander ve Gardiner, 2007:389-390).

Somut işlemler yapabilme yeteneği çocuğun pek çok konuda ilerleme kaydetmesini sağlayabilir. Somut işlemler düzeyinde olması mizahtan zevk almasını, birçok konuda akıl yürütebilmesini, mantıklı sonuçlara ulaşabilmesini, kararlar verebilmesini sağlayabilir.

10-12 yaş grubu çocukları ilköğretim 4.,5. ve 6. sınıf öğrencilerini içine alan bir dönemdir. Dolayısıyla çocukların birçok kuralı, bilgiyi, beceri ve alışkanlığı özümsemiş durumda olduğunu söyleyebiliriz.“Tipik bir 10 yaş çocuğu, çocukluğun gerek kendine özgü, gerekse genel tüm özelliklerini kendine toplamıştır. Bu yaş gelişimin dengelendiği altın bir çağdır” (Yavuzer, 1999:120).

10-12 yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerini Yavuzer, aşağıdaki başlıklar altında incelemiştir.

“I) Sağlık Durumu ve Bedensel Gelişim: Sağlık durumu genellikle iyidir. Önceleri çok hastalananların sağlık durumu bu yaşta düzelmiştir. Kızlar genellikle erkeklerle aynı boydadırlar, ama daha hızlı büyürler.

II) Günlük Gereksinimler: Bu yaşta çocuklar isteyerek ve devamlı yerler. Bu yaştakilerin çoğu belirli bir saatte yatmaya karşı isteksizdir, türlü bahanelerle yatma saatini geciktirmeye çalışırlar. 10 yaşındaki bir çocuk uyumadan önce radyo dinler, kitap okur, kendisiyle ilgili sorunları düşünür ve hayal kurar.

III) Duygusal Yaşam: Ana babanın gözünde 10 yaş çocuğu açık sözlü, tarafsız, kolay anlaşılır ve çocuksudur. Genellikle sorunlar üzerinde fazla durmaz, bir denge içindedir. Ender olarak ağlar, sık sık da “gerçekten mutlu olduğunu” söyler. Bu yaştaki çocukların kendileri hakkında endişeleri yoktur, benliklerini ve hayatı olduğu gibi kabul etme eğilimindedirler. Olayların üzerinde fazla durmazlar, kesin yargı gibi genelleme yapmazlar. Bu yaş öfkenin en az görüldüğü dönemdir. 10 yaşındakilerin çoğu “bazı huylarıyla mücadele etmeyi denediklerini kızmamak için uğraştıklarını” söylerler.

IV) Sosyal Gelişim:10 yaş çocuğunun sosyal ilişkilerinde öğretmeni, arkadaşları ve özellikle annesiyle kurduğu yakın ilişkiler ön plana geçer. Ben merkezci değildirlir. Uğraşlarının büyük çoğunluğu amaçsızmış gibi görünse de onlar bunları kendi mantık yapılarına göre, insanlar arası ilişkilerde uyumu ve bu ilişkileri olgunlaştırmayı amaçlayarak yaparlar.

10 yaş çocuğuyla annesi arasında doğrudan, sorunsuz, dürüst ve güven dolu bir ilişki vardır. Çoğu da dünyada en çok anne babasını sevdiğini söyler. Anne özel takdir görür” (Yavuzer, 1999:120-121).

Sedat Sever ise 10-12 yaş grubu çocuklarının özelliklerini şöyle değerlendirmiştir:

“I)Genel Özellikleri: Çocukların, olayları zamandizinsel biçimde sıralama becerileri gelişir. Akıl yürütmeyi, mantıksal kuralları, soyut sorunlara çözümler bulmayı öğrenirler. Soyut düşünme başlar, dikkati yoğunlaştırma yetenekleri ve bellek güçleri artar.

II)Kişilik Özellikleri: Çocuklar, bireysel beceri ve yeteneklerini yaşıtılarınıninkiyle gerçekçi biçimde karşılaştırabilir, iç denetimlerini sağlayabilir; hata ve başarılarında kendilerinin sorumlu olduğunu düşünürler. Çevresindeki adaletsizliklere tepki göstermeye başlarlar. Cinsiyetleriyle ilgili roller çok belirginleşir. Karşı cinsin rollerini yüklenmekten kaçınırlar; buna karşın karşı cinsle ilişki kurma eğilimi gösterirler” (Sever, 2003:37-46).

10–12 yaş grubu çocuklarının özellikleri bir başka kaynakta şöyle anlatılmaktadır:

“Bu dönem, duygusal potansiyelin ağırlıklı olarak geliştiği beyindeki imbiç sistemin (orta beyin) daha aktif olduğu dönemdir. Bu dönemde gelişen duygusal potansiyel çocuğa duyguların kaynağını fark etme, bağlantı ve ilişki kurma becerisi kazandırır. Böylece kendi hislerini ve başkalarının hislerini de deşifre etmeye başlar. Ayrıca ilişkiler, bağlantılar ve topluma, gruba ait olma durumu bu dönemde gelişir. Her şey benim istediğim gibi olmalı, evrenin merkezinde ben varım diyen egoist çocuk gitmiş; yerine dürüstlük, ölçülülük ve adalet arayan, şefkat ve sevgi dolu bir çocuk gelmiştir” (Kaya ve Uzunoğlu, 2003:62).

10-12 yaş grubu çocuklarının gelişim ödevleri ise aşağıdaki şekilde maddelemek mümkündür:

- “-Bedenini tanıma, kabullenme ve olumlu tutumlar geliştirme.
- Yaşlılarıyla iyi ilişkiler kurmayı öğrenme.
- Cinsiyet rollerini kazanma.
- Okuma, yazma gibi alışkanlıkları kazanma.
- Vicdan ve değerler sistemi oluşturma.
- Kişisel bağımsızlığını kazanma” (Özer, Kırcaali ve Türküm, 2003:15).

1.3.2. Dilsel Özellikleri

10-12 yaş aralığında çocukların bilişsel, bedensel ve kişilik gelişimlerinde olduğu gibi dil gelişimlerinde de önceki dönemlere göre köklü değişimler olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda Gander ve Gardiner şunları söylemektedirler: “Dilin ilk çocuklukta belirgin değişimler geçirmemesine karşın, orta çocuklukta çocuklar daha büyük bir kendiliğindenlikle iletişim kurarlar, gelişmiş bir telaffuz ve daha geniş bir sözcük dağarcığı gösterirler” (Gander ve Gardiner, 2007:340).

Okul dönemi boyunca çocukların söz dağarcığı giderek genişler. Okula yeni başlayan çocuklar cümleleri daha dar anlamlarıyla açıklarken, 10-12 yaş aralığında çocuklar anlamları sentezleyerek yeni betimlemelere ulaşabilirler.

“ Bu dönemde çocuğun anlam bilgisi yatay ve dikey yönde gelişir. Yatay anlam, çocuğun yetişkin tanımlarına uygun gelen tek sözcükleri dağarcığına ilave etmesi dikey anlam ise tek sözcüğün bütün anlamlarını bir araya toplamasıdır. 10-12 yaş aralığında çocuklar cinslere ve türlere ait nitelemeye ve mantığa yönelik sözcüklerin anlaşılmasını artırır. Çift anlamlı birçok sözcüğün anlamlarını edinerek gelişimlerini ilerletir. Daha soyut ve karmaşık ilişkileri yorumlayarak, algısal özellikler ile zenginleştirdikleri kavramları kullandıklarını gözleriz. Hızla artmaya devam eden sözcük dağarcığı çocuğun çok kompleks düşünceleri anlaması ile sınırlanmaz, aynı zamanda okuma ve yazma edimlerinin de yüksek düzeylere ulaşmasını sağlar. Sözcüklerin görünen anlamları dışındaki anlamını kapması çocuğu zengin ve derin bir dil anlamı dinmeye götürür” (Konrot, Tüfekçioğlu ve Topbaş, 2003:141).

Yukarıdaki görüş başka bir kaynakta şöyle ifade edilmiştir:“Sözcük ve kavram bilgileri oldukça gelişmiştir. Bu dönem dilin inceliklerini ve zenginliklerini öğrenme ve bundan zevk alma dönemi olarak da değerlendirilebilir” (Özkan, 2001:28).

10-12 yaş grubu çocuklarının dilsel özellikleri ile ilgili Sınar'ın görüşleri ise şöyledir:

“Kısmen yeni durumlarda kaldığı için bunların dile getirilmesinde güçlüğe uğradığından daha küçükken yaptığı gramer yanlışlarına sık sık düşerler. Dil yavaş yavaş kendini geliştirmek için bir alet ve duyguları dile getirme aracı haline gelir. Okumaya karşı ilgisi artmıştır. Artık masaldan hoşlanma çağını geride bırakmıştır” (Sınar, 2007:22).

Bu dönemde çocukların kullandıkları cümle çeşitleri ile ilgili Sever şunları söyler: “İlköğretim sonlarını kapsayan 10-12 yaş ve üzerindeki çocuklar, olumluluk ve olumsuzluk bildiren yan tümceleri de kullanarak anlamsal olarak daha girişik yargılar oluştururlar” (Sever, 2003:36).

1.3.3. Okuma Eğilimleri

Bu yaş grubu çocuğunun kitapla kurduğu ilişkinin yoğunluğu dikkate alınması gereken önemli bir gerçektir. Okumayı vazgeçilmez kılmak için en elverişli dönem, ilköğretimin I. kademesidir. Bu yaşlardaki çocuklar birçok şeyi öğrenmiştir, sosyal çevresi gelişmiştir. Bu dönem hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Gerçekleri bildikleri halde, düşsel öğeleri de aynı doğallıkla kabul edebilirler.

“10–12 yaş arası okuma isteğinin dorukta olduğu dönemdir. On yaşından itibaren çocukları roman okumaya yönlendirmek, okuma alışkanlığını pekiştirme konusunda son derece yararlıdır. Bu evrede romanlar okuması, çocuğun dünyasını zenginleştirir” (Akbayır ve Şahin, 2005:196).

Varlıklara, tabiata ve olaylara canlılık verirler ve kendilerine göre yorumlar yaparlar. Olaylar karşısında duyarlı olup karşılaştırmalara giderler. Tabiatla meydana gelen olayları daha mantıklı bir şekilde kavrarlar. Bu grup çocuklar “sorgulayıcı” özellikleri sebebiyle daha önceki yaşlarda olayları masal motifi içerisinde algılamakta, bu yaş grubunda bilimsel araştırma sonuçlarını öğrenerek çevreyi algılamaktan hoşlanırlar. “Bu dönemde çocuk, masallardan uzaklaşır; gerçekliğe, akıcılığa yönelir. Çocuğun;gerçek, objektif dünyaya alışma çabası vardır. Çevresindeki her şeye ilgi duyar, ne, neden,niçin gibi soruların cevaplarını bulmaya çalışır” (Boztepe, 2002:17).

10-12 yaş grubu çocuklarının yukarıda saydığımız özellikleri onların bu dönemdeki okuma eğilimlerinde de belirleyici olmaktadır.

Prof. Dr. Haluk Yavuzer, Çocuklarda Psiko-Sosyal Olgunluğun Ölçülmesi konulu araştırmasında, hangi yaşta ne tür kitaplar okunduğunu ve çocuk kitaplarının

seçiminde cinsiyet faktörünün rolünün ne olduğunu ele almış ve bu konudaki bulgularını şöyle özetlemiştir:

“10 yaş deneklerimizde, serüven ve savaş kitaplarının yalnızca bu yaş için değil, tüm yaşlar içinde de en çok okunan kitap olduğu görülmüştür (%44). Bunu sırasıyla öykü kitapları (%25), bilgi ve kültür yayınlarıyla (%12), masal kitapları (%10) ve eğitici, edebi çocuk romanları (%5) izlemektedir. 12 yaş çocuklarımız çoğunlukla serüven ve savaş kitapları okumaktadırlar (%35). Bunu eğitici ve edebi çocuk romanlarıyla (%23), öykü kitapları (%17), bilgi ve kültür yayınları (%9) ve masal kitapları (%6), resimli aşk romanları (%5) izlemektedir” (Yavuzer, 1999: 206).

Yukarıda aktarılan bilgilerden hareketle, bu yaşlara hitap edecek eserlerde bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir.

1)Bütünden parçaya gitmelidir. Örneğin; önce aile, sonra ailenin üyeleri anlatılmalıdır.

2) Eleştiri duygusu bu yaş grubundan itibaren gelişmeye başlar; adalet duygusu ana hatlarıyla oluşur. Eserlerde bu konulara yer verilmelidir.

3)Kutlamalar, törenler ve özendirmelerden çok hoşlanırlar. Bu yüzden eserlerde yasaklamalardan çok, özendirmeler hakim tema olmalıdır.

4) Bu yaş grubu çocuklarda eğer hayal ve imgelere yer verilmezse, hayal etme eksikliği görülmeye başlar. Eserlerde hayal dünyasını geliştirici imgelere yer verilmelidir.

5) Tarihi olaylara karşı ilgi duyarlar, koleksiyon yaparlar, basit çalışma ve resim yapmaya karşı ilgileri olduğu için, konusunu tarihten alan resimli eserler yazılmalıdır.

6) Toplu oyunlara karşı ilgi duyarlar; paylaşım duyguları gelişmiştir. Olağanüstü bilgilerden çok gerçekçi bilgilere yer verilmelidir.

7) Bu yaş grubuna giren çocuklara yazılacak eserler onların anlamını bildiği üç yüz kelimeyi geçmemelidir (Yalçın ve Aytaş, 2003:40-41).

8) Çocukların düşünme, karşılaştırma, eleştirme gibi bilişsel süreçleri işleyen, onların insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı bakış açısıyla tanımalarına ve değerlendirmelerine olanak sağlayan yapıtlar olmalı.

9) Çocuklara; karar verme, değerlendirme iç denetimi geliştirme gibi eğitimle kazandırılacak davranışların önemini sezdiren; yaşamın değişik güzelliklerini yansıtan yapıtlar olmalı (Sever, 2003:46-54).

10) Kardeş, ana- baba sevgisi ve arkadaş sevgisi, aile değerlerine bağlılık, başkalarına karşı nazik ve dürüst davranmak, girişimci ve yaratıcı olmak, hayvanları sevmek ve korumak temaları işlenmelidir (Şirin, 2000: 211).

12) Çocuğa merak ettiği konular kuru anlatımla değil,yaşanan olaylar biçiminde hikayeleştirilerek verilmelidir (Boztepe, 2002:17).

13) Yöresel deyim ve ifadeler bazı çocuklar için anlama güçlüğü doğurabilir. Bu yüzden bunlara fazla yer verilmemeli. 12 yaş öncesi çocuklara yazılan eserlerde somut olarak tarif edilebilecek kelimeler kullanılmalı, 10 yaş ve üstü için soyut kelimeler de kullanılabilir. Fakat bu yapılırken onda bir duygu değeri ifade eden, ikili ilişkilerde kullanabileceği vatan, merhamet, paylaşma, hak gibi kavramlara öncelik verilmeli (Sınar, 2007:85).

14) Romanda başlangıç, düğüm ve çözüm sürecinin evreleri doğal biçimde birbirini izlemeli.

15) Uzun tasvirlerden, karmaşık ruh çözümlemelerinden kaçınılmalıdır (Şirin, 2000:212).

BÖLÜM 2: MUZAFFER İZGÜ

2.1. Yaşam Öyküsü

Gülmece ve çocuk yazınımızın önde gelen isimlerinden olan Muzaffer İzgü, 29 Ekim 1933 yılında Adana'da dünyaya gelmiştir. Doğduğu gün Cumhuriyetimizin 10. Yıl Dönümüdür ve yazarımız bunu sinemaya da uyarlanan ünlü yapıtı Zıkkımın Kökü'nün önsözünde şöyle aktarır: “Bando mızıkaya ile dünyaya geldim. Gerçekten bando mızıkayla! Yıl 1933 aylardan Ekim, günlerden 29 yani 10.yıl. On yılda on milyon genç yarattık her yaştan diye marşların söylendiği Cumhuriyet'in 10.Yıl Dönümü” (İzgü, 2005a:5).

Babasının adı Ahmet'tir. Elazığ'ın Dışili Köyü'nden çalışmak üzere Adana'ya gelir ve Adana Kız Lisesi'nde hademe olarak çalışır. Annesinin adı Havva'dır. Babası garsonluk, ocakçılık, seyyar satıcılık, bekçilik gibi çeşitli işlerde çalışmıştır. Muzaffer İzgü yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, güç koşullar altında yaşamıştır. Yaşadıkları evin koşulları, sürdürdükleri yaşam standartları son derece düşüktür. Öyle ki oturdukları evi Zıkkımın Kökü adlı romanında şöyle anlatır: “Babamın ev dediği şey, kocaman bir avlu, avluda bir nar ağacı, bir okaliptüs, bir de küçücük oda...Odanın üstü çinkolarla kaplı, yanları bozulmuş ambalaj sandıkları ve çamur...”(İzgü, 2005:7). Bu şartların etkisiyle İzgü, çocuk yaşta işportacılık, fırın işçiliği, çıraklık, hamallık, ırgatlık gibi aslında yaşının ve bedeninin kaldıramayacağı işlerde çalışmıştır. Yaşamının bu zor dönemleri yazarın yapıtlarına da yansımış ve çalışan yoksul çocukların yaşadıkları sıkıntılar, haksızlıklar romanlarına konu olmuştur.

İlkokula mahallelerindeki İnönü İlkokulu'nda başlamış, 3.sınıfa kadar burada okumuştur ve yine mahallelerindeki bir okul olan İstiklal İlkokulu'ndan mezun olmuştur. Muzaffer İzgü için okul yılları da çocukluğunun diğer dönemlerinden çok farklı olmamış, yine yoksulluk yüzünden türlü sıkıntılar yaşamıştır. Fakat hiçbir zaman başarısız bir öğrenci olmamıştır. Okumaya her zaman istekli olmuştur. Küçük yaşlarda okuma alışkanlığı edinmiştir. Muzaffer Uyguner, İzgü ile ilgili yaptığı çalışmada yazarın bu özelliğiyle ilgili şunları söyler:

“O yıllarda buz gibi evden ve sokaklardan kurtulmak için Halkevi kitaplığına gitmeye başlamış. İlk üç gün yalnızca ısınmak için oturmuş; sonra kitap alıp okumaya yönelmiş, ilk kitapları da orada okumuş” (Uyguner, 2005: 11).

Ortaöğrenimini Tepebağ Ortaokulu’nda tamamlamış ve öğretmen kurulu kararıyla Diyarbakır Öğretmen Okulu’na gönderilmiştir. Buradaki öğrenimini tamamladıktan sonra yine Diyarbakır’ın bir ilçesi olan Silvan’da eşi Günsel Hanım’la birlikte öğretmenliğe başlamıştır. Buradaki görevinden sonra Aydın’ın Akçaova Köyü’ne atanmış, daha sonra Aydın merkezindeki Yetiştirme Yurdu öğretmenliğine getirilmiştir; bu görevinde iki yıl kalan İzgü, Güzelhisahar İlkokulu öğretmenliğine atanmıştır. On bir yıl sınıf öğretmenliği yaptıktan sonra, sınavlara girerek Türkçe Öğretmeni olmuştur. Aydın Gazipaşa Ortaokulu’nda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapmış ve 1978 yılında emekliye ayrılarak İzmir’e yerleşmiştir. Halen İzmir’de yaşamaktadır.

2.2. Yazarlık Yaşamı ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Muzaffer İzgü, yazmaya Aydın’da öğretmenlik yaparken başlamıştır. Yazarın bilinen ilk yazısı 1959’da Aydın’da yayınlanan Hüraydın Gazetesi’nde çıkmıştır. Daha sonra Demokrat İzmir Gazetesi’nde yazı yazmayı sürdürmüştür. Muzaffer Uyguner, İzgü’nün bu dönemki yazma serüvenini yazarın ağzından şöyle aktarır:

“Aydın’dan taşmak gerekti, zinciri parçalamak gerekti; ama nasıl? Ühüüü bendeki inat.İzmir’deki Demokrat İzmir gazetesine gittim, koltuğumda yazı dosyası, kapıdan kovuldum. Ben giremezsem o kapıdan postacı girerdi ya...Postaladım yazıları, röportajları...Bir hafta sonra Adnan Düvenci’den bir acele telgraf: “İvedi gelin görüşelim.” Böyle girdim Demokrat İzmir Gazetesi’ne” (Uyguner, 2005:13).

Muzaffer İzgü’nün Milliyet ve Akşam gazetelerinde de yazıları, röportajları, öyküleri yayımlanmıştır. Ayrıca Akbaba adlı gülmece dergisinde de her hafta bir öyküsü yayımlanmıştır. Bunun dışında, tiyatro oyunları da yazmıştır ve bu oyunlar daha sonra sahnelenmiştir. Muzaffer İzgü’nün ilk kitabı Gecekondu’dur. Remzi Kitabevi’nden 1970’de ilk baskısı çıkan bu kitabı, 1971’de İlyas Efendi 1972’de Halo Dayı takip etmiştir. Sonraki yıllarda tüm kitapları Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Roman ve öykü kitaplarının sayısı 123, çocuk kitaplarının sayısı ise

74'tür. 1959'dan bu yana yazarlık yaşamına devam eden Muzaffer İzgü'nün yazarlığıyla ilgili Uyguner'in görüşleri şöyledir:

“Yazın işine kendini kaptıran İzgü, yazı işi bitince mutlaka gezer. İşçi kahveleri, parklar, pazarlar onun uğrak yerleridir. Ona göre, yazarlıkta bazı zorluklar vardır. Yaşam biçimi olarak yazarlığı seçen İzgü hep yazma isteği içindedir. Neyi, kime, niçin yazmak ve sanata önem vermek yazarın kafasındaki en önemli düşüncelerdir. Yazar için ekonomik ve siyasal baskıların da ağırlığı vardır. Yazarın çok okuması, yorumlar yapabilmesi ve iyi bir gözlemci olması zorunludur ona göre. Konusu daha çok insan olduğuna göre toplumsal psikoloji yanında insan psikolojisini, felsefeyi de bilmesi gerekir bir yazarın. Dünyada olup biten gelişimleri ve oluşumları yakından izlemelidir” (Uyguner, 2005:16).

Bir başka yazarımız Asım Bezirci ise 25 Kasım 1990 günü İzmir Karşıyaka Belediyesi'nin düzenlediği Muzaffer İzgü'ye Saygı Günü'nde İzgü ile ilgili şunları söyler:

“Muzaffer İzgü, kendisi de bir halk çocuğu ve halk kültürünün gülmece dalındaki verilerine yaslanarak, onları özümleyip değerlendirerek ve aşmaya çalışarak ürünlerini ortaya koyuyor. Daha da önemlisi Muzaffer İzgü, geleneği devrimci bir görüşle değerlendirirken aynı zamanda ilerici, çağdaş, demokratik ve insancıl bir dünya görüşü de besliyor” (Uyguner, 2005:113-114).

Gülmeceyi yalnızca gülmek; hoş vakit geçirmek için bir araç olarak görmeyen İzgü, bunu şöyle ifade eder: “Gülmece iki kahkaha bir pizola değildir. Gülmede gülme ögesi, amaç değil bir araçtır. Gülmece okuyucuyu edilgen yapmamalı, düşündürmelidir. Ayrıntılardan çok bütününe ortaya koyduğunu anlayabilmek, sezebilmek önemlidir.” (Uyguner, 2005: 19)

Muzaffer İzgü, bir gülmece yazarı olduğu kadar çocuk kitaplarıyla da ülkemizin önde gelen yazarlarından. Çocuk kitaplarının sayısının 74 olduğunu bildiğimiz Muzaffer İzgü, çocuk edebiyatı sahasındaki önemli yazarlarımızdandır. 1970'li yıllardan günümüze değin yazmış olduğu kitaplar yayımlanmış, çocuklar tarafından okunmuş ve eserleri M.E.B tarafından tavsiye edilmiştir. “Bugün çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için tavsiye edilen birkaç yazarımız vardır: Muzaffer İzgü, Gülten Dayıoğlu..”(Boztepe, 2002:71) Yazarımızın çocuk edebiyatı ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Yazarken küçük büyük ayrımı yapıyorum. Çocuk edebiyatı vardır. Bütün dünyada var zaten. Olması da gerekiyor. Kısacık söylemek gerekirse, çocuk uzun tümcelerden hoşlanmaz. Çocuk doğa betimlerine çok sık yer veren yazılardan

hoşlanmaz, devrik tümceyi o denli sevmez. Durum böyle olunca çocuk edebiyatında çocuğa görelilik vardır” (Uyguner, 2005:25).

Çocuk edebiyatının çocuk için önemli olduğunu dile getiren yazar şunları söyler:

“Çocuk okuru olmayan bir toplumun asla büyük okuru olacağına inanmıyorum. Hiç çocuk okur yetiştirmeyeceksiniz sonra da lisede veya üniversitede onlara kitap okutturmak isteyeceksiniz, asla okumazlar hatta eline bile almazlar o kitabı. Okuma alışkanlığı bence okul öncesinde başlar. Anne baba fedakarlık edecek hatta şimdi banyoda çocukla birlikte yıkanan kitaplar bile var. Anne ya da baba okuyacak ve böylece çocuğun düş dünyası gelişecek. Çocuğun düş dünyası geliştikçe o düş dünyasından çocuk yeni düşler kurmaya başlar. Siz çocuğa okuduğu kitabı o resimli kitabı birkaç gün sonra verin çocuk onu bülbül gibi okur ve hatta ona bazı eklemeler de yapar. Artık o çocuğun kendi düşüdür. Çocuğun düş kurmasına en büyük yardımcı kitaptır. Kitaplar ancak düş kurdurur. Çocuğun da en büyük eğlencesi düştür. Oyunların hepsi düştür. Atları olur, kendi kendine oynar, çatalı kaşığı bir şeylere benzetir yani çocuk düş dünyasında yaşar. Onun için küçük yaşta okuma alışkanlığını kazandırabilmek için çocuğu küçük yaşta öyküyle, romanla, şiirle buluşturmak gerek” (Kişisel Görüşme, 2007).

Çocuk edebiyatı yazarlarının hassas olması gereken konuları ise şöyle özetler:

“Yetişkinlere yazarken daha rahatım, çocuklara yazdığınızda en küçük hatayı affetmez. O hatayı sürdürür, o yanlış unutmaz çocuk. Dersiniz ki ikinci baskıda değiştireyim. Önce basılanı 5000 çocuk okuyacak; 5000 çocuğu nerede arayıp bulacaksınız, bu yanlış düzeltip özür dileyeceksiniz! Çocuklara afedersin deme lüksümüz yok. Her zaman söylerim, büyükler için yazarken sırtımda yük yok benim ama çocuklar için yazarken çok büyük yük var. Çünkü ona yanlış söyleyemezsin, yalan söyleyemezsin. Çocuğa şiddet, paylaşmama hayal kurmama gibi şeyler yaptırılmaz. Bunlar bir çocuk yazarının görevidir” (Songören, 2006:258).

Ayrıca çocuklara yönelik kitaplardaki öğretici, işaret parmağı ile ders veren yaklaşımları doğru bulmuyor ve eleştiriyor.

“Bütün yazarlar eğitici olma kaygısı duyarlar. Bunu yedirebilmek önemli. Hiçbir zaman çocuk kitapları birer yardımcı ders kitabı değildir. Eğer çocuk kitapları yardımcı ders kitabının yerini alırsa çocuk okumaktan bıkar ve okumaz. Hele hele şu yok yanlıştır; bir öykü okunduktan sonra “Çocuklar bundan ne anladınız? Ana fikri nedir?” diye sorular sormak. Serpiştireceksiniz içine yani çocuğa bir şey söylemek istiyorsanız onu içine serpiştireceksiniz. Çocuk gülecek, düşünecek, eğlenecek, okuyacak, düş kuracak ama bir şeyler öğrenecek orda. Sezdirme yoluyla ama çocuğa sezdirmeden bir şeyler öğretmiş olacaksınız. Çocuğa sana bir şey öğretiyorum havasıyla bir şeyler öğretmeyeceksiniz” (Kişisel Görüşme, 2007).

Yazarın ilk çocuk kitabı 1971 yılında Özyürek Yayınevi tarafından yayımlanan Şehit Osman adlı kitabıdır. Fakat bu kitapta savaş konusunu işlediği için İzgü, bu kitabını yapıtları arasında dahi görmek istemez. Sonraki yıllarda İzgü, çocuk kitapları

yazmaya devam etmiş, yazdığı eserler Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Bu eserlerin listesini yayım yılları ile beraber bu bölümün sonunda belirteceğiz. Muzaffer İzgü bazı araştırma, inceleme ve çalışmalara da konu olmuştur. Öykü kitapları yüksek lisans tezi olarak incelenmiştir. Son olarak 2006 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından düzenlenen II.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Sempozyumu çerçevesinde Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu düzenlenmiş ve sempozyum bildirileri kitap olarak basılmıştır.

2.2.1.Aldığı Ödüller

1977- Nasrettin Hoca Gülmece Öykü Yarışması üçüncülük ödülü, Hıdır Baba öyküsüyle

1977- Akşehir Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması üçüncülük ödülü

1977- Milliyet Sanat Dergisi Gülmece Öykü Yarışması'nda ikincilik ödülü, Anayasa, Hangi Anayasa öyküsü ile

1978- Türk Dil Kurumu Öykü ödülü, Donumdaki Para adlı kitabıyla

1980- Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü, Dayak Birincisi adlı çocuk romanıyla

1980- İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı birincilik ödülü, Uçtu Uçtu Ali Uçtu romanıyla

2.3. Yazarın Çocuk Kitapları

2.3.1. Çocuk Romanları

Anneannemin Erikli Bahçesi Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 5 (1.baskı 1994)

Anneannem Cankurtaran Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 7 (1.baskı 1997)

Bülbül Düdük (1.baskı 1980)

Can Dayım (1.baskı 1990)

Çıngıraklı Çoban (1.baskı 2000)

Çizmeli Osman (1.baskı 1980)

- Çocukların Ormanı (1.baskı 2003)
- Ekmek Parası (1.baskı 1979)
- Eşğin Türküsü (1.baskı 1995)
- Kabakçı Amca (1.baskı 2006)
- Kahraman Kuçu (1.baskı 1995)
- Kara Pamuk (1.baskı 1978)
- Karlı Yollarda (1.baskı 2000)
- Kızılderili Çocuklar (1.baskı 1995)
- Korkak Kahraman (1.baskı 1996)
- Kuklacı Çocuklar (1.baskı 2000)
- Kuşadalı Metin Kaptan (1.baskı 2000)
- Küçük Arı Büyük Arı (1.baskı 1989)
- Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1.baskı 1979)
- Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1.baskı 1994)
- Pazar Kuşları (1.baskı 1995)
- Ökkeş Bahçıvan (1.baskı 1969)
- Ökkeş Balık Avında (1.baskı 1968)
- Ökkeş Dolmuşçu (1.baskı 1971)
- Ökkeş Denizde (1.baskı 1971)
- Ökkeş İşportacı (1.baskı 1970)
- Ökkeş Kurt Avında (1.baskı 1968)
- Ökkeş Kapıcı (1.baskı 1969)

Ökkeş Lunaparkta (1.baskı 1970)

Ökkeş Maçta (1.baskı 1970)

Ökkeş Otoparkta (1.baskı 1970)

Yaşasın Anneannespör Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 8.Kitap (1.baskı 1997)

2.3.2. Öykü Kitapları

Akrobat Pisicik

Alyanak Hasan

Anneannem Askere Gidiyor Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 1

Anneannemin Gramofonu Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 2

Anneannem Sihirbaz

Anneannemin Apartman Kuzusu Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 4. Kitap

Anneannem Gelin Oldu Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 6

Anneannem Dans Kraliçesi Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 9

Anneannemin Bebeği Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 10

Anneannem Süsleniyor Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 11

Anneannemin Kuyruklyıldızı Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 12

Anneannemin Konuk Kedisi Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 13

Anneannem Hayvanlar Arasında Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 14

Anneannemin Cep Telefonu

Anneannem Bulutları Boyuyor

Arıcık

Armutçu Ayı

Bando Takımı

Bayram Yeri

Bisikletim V1Z V1Z

Bulutlara Simit Satan Çocuk

Hokus Pokus

Güldüren Uçurtma

Gözlüklü Köpek

Kardelen

Kahkahacı Sınıf

Kiraz Kız

Konuşan Balon

Konuşan Kedi

Mum Bebek / Ben Çocukken

Okula Giden Robot

Küçük Futbolcu

Sarı Şapkalı Kardan Adam

Süpermen İstanbul'a Düştü

Şarkıcı Kuşlar

Tom Baba'nın Tombalası

Uzay Karpuzu

Uçan Eşek

Yaşasın Kanal Anneanne Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 3

Yedi Renkli Saat

Yumurtadan Çıkan Öğretmen

Yusuf'un Treni

2.3.3. İncelenen Romanlar

Anneannem Cankurtaran Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 7.Kitap (1.baskı 1997)

Can Dayım (1.baskı 1990)

Çizmeli Osman (1.baskı 1980)

Ekmek Parası (1.baskı 1979)

Kara Pamuk (1.baskı 1978)

Korkak Kahraman (1.baskı 1996)

Küçük Arı Büyük Arı (1.baskı 1989)

Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1.baskı 1979)

Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1.baskı 1994)

Ökkeş Kapıcı (1.baskı 1968)

Ökkeş Dolmuşçu (1.baskı 1971)

Yaşasın Anneannespor Anneannemin Akıl Almaz Maceraları 8.Kitap (1.baskı 1997)

BÖLÜM 3: TEMA VE EĞİTSEL İLETİLER

3.1.Çocuk Kitaplarında Tema

“Yazarın eserinde veya yazısında sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ya da görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere tema denir” (Oğuzkan, 1983:366).

Tema vasıtasıyla yazar çocuğa vermek istediği düşünce ve görüşleri kazandırabilir, davranış değişikliği yaratabilir. Bu konuda Yalçın şunları söyler: “Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri olan eğiticiliğin işlenen temaya bağlı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, temanın önemi daha iyi anlaşılır” (Yalçın ve Aytaş, 2003:46).

Çocuklar için yazılan eserlerde genellikle ortak temalar kullanılır. Bunlar daha çok vatana, millete, aileye, doğaya karşı duyulan sevgi, çevremizdeki insanlara saygılı, dürüst olmanın gereği, toplumdaki gelenek ve göreneklere bağlılık, yakın tarihimizde yaşanmış kahramanlıklar ve bunların önemi gibi temalardır.

“Tema, soyut değerlerden oluşur. Dolayısıyla özel teknikler gerektirir” (Yalçın ve Aytaş, 2003:46). Bu yargıdan hareketle diyebiliriz ki; tema seçilirken yazarların özel bir çaba göstermesi gerekir. Bu konuda ortaya atılan görüşlerden kısaca söz etmek gerekirse:

“Yazarlar çocukların ilgilerini, beğenilerini, okuma eğilimlerini tespit ederek konuları işlemelidir. Çocukların güvenlerini arttırıcı, geleceğe ümitle bakmalarını sağlayıcı, insan ve tabiat sevgisi gibi değerleri pekiştirici inançlara yer vermelidir. Milli değerlere önem vermeli, onların demokratik anlayışa ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına özen göstermeli” (Yalçın ve Aytaş, 2003:46).

Başka bir yazarımız ise çocuk romanlarındaki tema ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Tema, çocuğu saplantılı hale getirmemeli, ona değişik olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmaya yardım etmeli, çocukların esnek düşünmesini sağlamalı, yaratıcılıklarını desteklemeli, öğrenmeye karşı güdülemelidir. Çocuklara ders, öğüt verici, “ya gördünüz mü? Demedim mi, şunu yap, bunu yapma ” şeklinde olmamalıdır”(Güleryüz, 2006:163).

Konu ile ilgili Yavuzer’in görüşleri ise şöyledir:

“Çocuğun duygusal gelişiminde olsun, genel anlamda eğitimde olsun, sevgi, şefkat ve güven sözcüklerinin yeri ve önemi büyüktür. İşte bu nedenle çocuklar, kendilerine sevgi ve güven ileten kitaplara büyük ilgi ve gereksinim duyarlar. Ayrıca yazarlar, bir takım gerçekçi konuları işlemenin yanında yer yer çocuğa

olumsuz yanlar üzerine eğilmek ve onlar üzerinde düşünmek olanağını da vermelidir” (Yavuzer, 1999:202).

Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Yayın Programı’na baktığımızda temaya dair amaçlar kısmında şu maddelere rastlamaktayız:

“Çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını (güven duygusu, sevme-sevilme, başarma, öğrenme, bir gruba kabul edilme) beslemeli. Eleştirel, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünmesini sağlamalı” (Çocuk Edebiyatı Yayın Danışma Kurulu 2003-2005, aktaran; Güleriyüz, 2006:181).

3.2. Çocuk Kitaplarında Eğitsellik

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat kelimesinin kök itibariyle “terbiye-eğitim” anlamına gelen “edeb” sözcüğünden geliyor olması da bu ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bazı eserler, insanları çeşitli bakımlardan eğitmek amacıyla yazılmıştır. Türk edebiyatında Yunus Emre birçok şiirini ve Risaletü’n Nushiyye (Öğüt Kitabı) adlı eserini, Mevlâna, Mesnevi’sini; Nâbi, Hayriye’sini; Namık Kemal, tiyatro eserlerinin çoğunu; Ahmet Mithat, romanlarını, Tevfik Fikret, Haluk’un Defteri ve Şermin adlı eserlerini; Mehmet Akif, Safahat’ını; Hüseyin Rahmi, romanlarını ve daha pek çok sair ve yazar, eserlerini genellikle insanlara nasıl yaşanılması, nelere değer verilmesi gerektiğini öğretmek amacıyla yazmıştır. Bugün de edebiyatın toplumsal ve insani yarar üzerine eğilmesi gerektiğini savunanlar vardır.

Edebiyatın eğitim, ahlak ve sosyal faydayı değil de güzellik amacını izlemesini isteyenler de çoktur. Örneğin, Divan Edebiyatımızda şairlerin hemen hepsi, yazdıkları şiirlerde sosyal bir amaç peşinde koşmamışlar, sanat ve hünerlerini göstererek padişahların ve devlet adamlarının hoşuna gitmeye çalışmışlardır. Servet-i Fünun dönemi şair ve yazarları da genellikle “sanat için sanat” ilkesini savunarak, eserlerinde eğitim amacı gütmeyizler.

Bir yanda edebiyatın eğitici olmasını, öte yanda tümüyle estetik bir amaç gütmesini isteyenler var. Peki eğitimciler bu görüşlerden hangisini savunmalıdır? Kuşkusuz, her iki türde eser de insan yaşantısı bakımından önem taşımakta; ancak yarar açısından farklılıklar göstermektedir. Ayrıca, hem güzel olan, estetik değer taşıyan- hem de eğitim amacına uygun eserler de vardır.

“Eğitim bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. Tek bir roman okumasak bile, bize insanların

karakter yapısı, sosyal durumu, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduğunu göstermeye yeter” (Kavcar, 1994:5).

Çocuk edebiyatında da benzer tartışmalar yaşanmıştır. Çocuk edebiyatının eğitsellik gibi bir kaygısı olmaması gerektiğini ileri sürenler olmuştur.

“Hep söylenir; bir sanat eserinde üç amaç göze çarpar diye Hedef kitleyi bilgilendirmek, yönlendirmek ve etkilemek. Bana göre, bilgilendirmek ve yönlendirmek, çocuk edebiyatının öncelikli amacı değildir. Olmamalıdır. Çünkü edebî zevkin, pedagojik kaygısını düşünmek son derece yersizdir” (Gündüz, 2003:40).

Buna karşılık farklı görüşler de ortaya atılmıştır:

“Çocuk edebiyatının dünden bugüne gelişim sürecinde iki yönlü tartışma yapılıyor: Çocukluk yaş gruplarına uygun, psikolojik ve pedagojik yönden çocuk dünyasını yansıtan çocuk edebiyatının eğitici olması savunuluyor. Edebiyatın dışında çocuk edebiyatı ayrımını benimsemeyenler ise bu anlamda bir edebiyatı kabul etmiyorlar. Buna rağmen, eğitimcilerin görüşü bütün dünyada yaygınlaştıkça çocuk edebiyatı bağımsız bir alana doğru yönelişini sürdürüyor. Böylece çocuk edebiyatı sözünü ettiğimiz eğiticilik görevini belirgin biçimde üstlenmiş oluyor” (Şirin, 2000:186).

Her iki görüşün de ışığında, çocuk kitaplarının hem çocuğun okurken zevk duyacağı, eğleneceği, estetik haz alacağı, hem de eğitimine katkı sunabileceğini söyleyebiliriz. Çocuk çevresindeki tüm unsurlardan farklı oranlarda etkilendiği gibi, kitaplardan da etkilenir.

“İyi bir edebi çocuk yayımının kazandıracağı pek çok ahlaki ve toplumsal değer vardır. Edebiyat ürünlerinden faydalanabilen çocuk, kendi yaşantısının dışındaki pek çok konu ve olayla tanışmak, onların üzerinde düşünmek ve bu olayların muhtemel çözümlerini bulabilmek imkanını kazanır” (Şirin, 2000:178).

Aynı görüş, şöyle de ifade edilebilir:

“Çocuk için yazmak, bir anlamda çocukları eğitmektir. Edebiyat, engin tecrübe dağarcığı ile çocuğa dünyanın tüm hallerini göstermekte, onu bu hallere tanık kılmaktadır. Çocuğa edebiyatı sunmak, çocuğa dönük modeller oluşturma girişimidir. Hem onun nasıl bir insan olmasına dönük, hem de hayat tarzının hangi çizgide, hangi çerçevede belirleyeceğine ilişkin teklifleri yüklemektir. Tüm bu deneyimlerden geçen çocuk da kendine ait modeller, örnekler bulmakta gecikmeyecektir” (Alver, 2005:307).

Çocuk kitaplarının çocuğun eğitime etkide bulunabileceği kabul edilirken, bazı çocuk kitaplarındaki didaktik ve “çocuğun yanında değil, onun üzerinde, ona doğruları gösteren” (Dilidüzgün, 2003:59) yaklaşım tarzı şöyle eleştirilmektedir:

“İşlenen temanın daha iyi anlaşılmasını sağlamak için metnin sonunda öğüt şeklinde bir vurgulamaya yönelmek doğru bir tutum değildir. Bu şekilde bir vurgulama yazarın eksikliğidir. Çünkü çocuğun düzeyine uygun bir temanın anlaşılır bir tutumla ele alınması sonucunda çocuk, söylenilmek isteneni kendisi kolaylıkla bulabilir. Çocuğun anlayamayacağı düşünülerek öğüt aracılığıyla vurgulamaya gitmek çocuğa yapılan bir haksızlık olacaktır” (Tür,G.-A.Turla:a.g.e.s 40, aktaran; Boztepe, 2002:64).

Çocuğa kazandırmak istenen davranışlar, duygu ve düşünceler örnek olaylar aracılığıyla çocuğa sezdirilebilir.“Çocuk bilinçli bir varlıktır. Algılamaktadır. Anlamaktadır. Değerlendirmektedir” (Alver, 2005:307). Bundan ötürü “Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan ve onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz.Çocuk edebiyatı önce edebiyattır” (Şirin, 2000:10).

Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri olan eğiticiliğin işlenen temaya bağlı olduğunu bir önceki bölümde belirtmiştik. Dolayısıyla romanları değerlendirirken tema ve eğitsel iletileri birlikte ele alacağız.

Önceki bölümde değindiğimiz 10-12 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerini, okuma eğilimleri de dikkate alarak çocuk romanlarında, tema ve eğitsel iletiler konusunda dikkat edilmesi gereken ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- 1) Tema açık ve anlaşılır olmalı. Çocuğu kararsızlığa düşürmemeli.
- 2) Tema gerçekçi olmalı. Çünkü çocuklar somut işlemler dönemindedirler ve gerçeğe yönelişin yaşandığı yaş sınırındadırlar.
- 3) Çocuğun yaşantılarından yola çıkan temalar çocuklarda daha büyük ilgi uyandırabilir. Kutlamalar, törenler ve özendirmelerden çok hoşlanırlar. Bu yüzden eserlerde yasaklamalardan çok, özendirmeler hakim tema olmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2003:18).
- 4) Kardeş, ana- baba sevgisi ve arkadaş sevgisi, aile değerlerine bağlılık, başkalarına karşı nazik ve dürüst davranmak, girişimci ve yaratıcı olmak, hayvanları sevmek ve korumak temaları işlenmelidir (Şirin, 2000:211).
- 5) Çocuklara zorluklar anlatılmalı ancak yaşadığımız dünyayı sevmeyi, onun güzelliklerinden yararlanmayı sağlayıcı duygular da kazandırılmalı.
- 6) Şiddet öğeleri içermemeli.
- 7) Toplum içinde değerli bir varlık olduğunun hissettirilmesi, kendini toplumdan soyutlamaması gerektiği belirtilmelidir (Yalçın ve Aytaş, 2003:51).
- 8) Çocukların düşünme, karşılaştırma, eleştirme gibi bilişsel süreçleri işleyen, onların insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı bakış açısıyla tanımalarına ve değerlendirmelerine olanak sağlamalı. (Sever, 2003:46).

9) Yaşamın gerçekliklerini değerlendirmelerini sağlamalı.

10) Çocuk bir şeyleri yeni öğrenen bir varlıktır. Çocuk kitapları da bu yenileri yaşatırken, aşırı öğreticilik ve tek yanlı olmaktan kaçınmalı

11) Eğitsel öğreti, kitabın içinde doğrudan değil, ancak kitapla belli bir düzeyde kurulan iletişimden sonra kendiliğinden oluşacak bir biçim kazanmalıdır. (Dilidüzgün, 2003:67).

12) Din, mezhep, dil, ırk gibi ayrılıkları sömürücü nitelikte olmamalı, hoşgörüden yoksun değerlendirmeler olmamalı.

13) Doğa, insan ve bilim verilerine uygun olmalı, ülke gerçekleri ve çağdaş gelişmelerle ters düşmemeli (Köknel, 1983, 21-22, aktaran; Sağlık, 2005:235).

14) Yaşamayı sevdirci, atılım gücü verici, yapıcılık gücünü geliştirici olmalıdır, kötümserlik aşılamamalıdır (Göğüş, 1978:127).

3.3. Muzaffer İzgü'nün Romanlarında Tema ve Eğitsel İletiler

İncelediğimiz yazı ve yayınlar ışığında, Muzaffer İzgü'nün eserlerini tema ve eğitsel iletiler yönünden değerlendirirken önceki bölümde değindiğimiz bulguları da dikkate alacağımızı belirtmek isteriz. Romanları değerlendirirken basım yıllarına göre bir sıralama izlenecektir.

3.3.1. Ökkeş Kapıcı

3.3.1.1. Özet

Muzaffer İzgü'nün en yaygın kitapları Özyürek Yayınevi tarafından 10 kitap şeklinde yayınlanmış olan Ökkeş Dizisi'dir. Biz bu seriden Ökkeş Kapıcı ve Ökkeş Dolmuşçu adlı romanları inceleyeceğiz. İlk kitabımız Ökkeş Kapıcı adlı romandır. Romanın çocuk kahramanı Ökkeş, bir köyde ninesi ve babası ile birlikte yaşamaktadır. İstanbul'dan dayısı gelir ve bu Ökkeş'i çok mutlu eder. Dayısı giderken onu da beraberinde götürmeyi ister. Ökkeş çok isteklidir ve ninesi ile babasını ikna eder. Sonunda o çok merak ettiği İstanbul'a gider. Dayısı İstanbul'da kapıcılık yapmaktadır. Ökkeş de dayısıyla birlikte hem şehri gezer, hem de oturdukları apartmanın kapıcılığını yapar. Bu esnada Ökkeş'in başından birbirinden komik ve şaşırtıcı olaylar geçer. Sonunda Ökkeş İstanbul'daki yaşama ayak uyduramayarak köyüne geri dönmeye karar verir ve roman böylelikle son bulur.

3.3.1.2 Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Köyden Kente Göç

Göç teması, Uçtu Uçtu Ali Uçtu romanını incelerken de belirttiğimiz üzere çocuk romanlarında işlenen temalardan biridir. Ökkeş Kapıcı romanı da yakın tarihimizde Türkiye'nin değişik yerlerinden İstanbul'a yapılan göçlere değinmektedir. "Ökkeş'in İstanbul'da kapıcılık yapan dayısı köye gelmişti. Beş yıl önce İstanbul'a gitmiş, orada bir kapıcılık işi bulmuş, bir daha da köye dönmemişti" (İzgi, 1968:3). Babasının hastalanması sonucu köye dönen dayısı ve Ökkeş arasında geçen şu konuşma gösteriyor ki İstanbul'a göçen ailelerin yaşam koşulları bekledikleri gibi değildir.

"- Bizim oturduğumuz yerin penceresi yok

- Yok mu?

- Yok ya, biz yerin altında oturuyoruz.

- Amanın dayı, yoksa mezarda mı oturuyorsunuz.

- Bizim oturduğumuz yere kapıcı katı derler, bodrumdur. Şöyle sekiz on basamak aşağıya inersin, işte bizim ev orada" (İzgi, 1968:6).

Romanda köyden kente göçün insanlara yaşattığı güçlükler vurgulanarak okuyucular toplumda yaşanan bu duruma duyarlı hale getirilmeye çalışılıyor.

b) Köy- Kent İkiliği

"1950 sonrası Türk romanının çok verimli konuları arasında yer alan köy, 1970'li yıllara gelinirken çocuk romanlarının başlıca konusu oldu" (Ateş, 1998: 29). Ökkeş Kapıcı adlı roman da bu yıllarda yayınlanmış bir çocuk romanıdır. Roman köyde başlayıp İstanbul'da devam eder. Roman boyunca köye özgü sorunlar, köy insanının yoksulluğu vurgulanır. İstanbul'a giden Ökkeş'in şu sözleri de bunu açıklar niteliktedir.

"Ne kadar da güzeldi asfalt dedikleri şey, dağlara tırmanırken bile ne çukur vardı, ne de bir su. Oysaki kendi köy yollarından kışın arabalar birkaç çayın içinden yüze yüze geçerlerdi. Eşekle kasabaya gitmiş olanlar, bu çaylara varınca yarı bellerine dek soyunurlar, çoğu da bu yüzden hasta olur, yatağa düşerdi" (İzgi, 1968:32).

Ökkeş köyünü çok sevmektedir. Fakat kentin sahip olduğu olanaklarla köyünü kıyaslayarak, köyünün olanaklarının kısıtlılığı yüzünden üzüntü duymaktadır.

“..Bizim köy evleri gibi çerden çöpten miydi bu evler? Bunlar betondan, demirden yapılmıştır, hiç yıkılmaz” (İzgi, 1968:58).

İzgi, Ökkeş Kapıcı adlı romanda köy ve kent arasındaki farklılıkları sadece köyün kente göre daha kısıtlı imkanlara sahip olması açısından değerlendirmez. Aynı zamanda köyün sahip olduğu doğa yönünden kente göre daha iyi durumda olduğuna da vurgu yapar. “Ökkeş şaşırır: Dayı hiç çayır çimen yok burada. Amanın dayı, toprak da yok” (İzgi, 1968:68). Yazar, Ökkeş’in ağzından kentlerdeki doğa tahribatına ve insan ilişkilerine değinir. Yazar, bu ve benzeri anlatımlarla okuyucunun dikkatini köy ve kent arasındaki farklılıklara ve eşitsizliklere çekmeye çalışır.

c) Uyum ve Yabancılaşma Sorunu

Köylerinden ayrılmış, kendilerini birdenbire yabancı bir toplumda yapayalnız bulan çocukların, içinde yaşadıkları ve savaşmak zorunda kaldıkları yabancılaşma duygusudur. Ökkeş de köyünden ayrılmış büyük bir hevesle geldiği İstanbul’da bu duyguyu yaşar. Etrafında gördüğü her şey ona yabancıdır.

“Ökkeş dayısına yardım ederken mutfağı inceliyordu. Bu mutfak hiç kendilerinin taşıdığına benzemiyordu.

– Dayı hiç çayır çimen yok burada.

Ökkeş ne arasın çayır çimen burada?

Amanın dayı toprak da yok” (İzgi, 1968:68).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılıyor ki Ökkeş kent yaşamı ile köy yaşamını karşılaştırmakta, farklılıklar karşısında yabancılaşma ve yalnızlık duygusu hissetmektedir, köyündeki yaşamı özlemektedir.

3.3.2. Ökkeş Dolmuşçu

3.3.2.1. Özet

Ökkeş dizisinin 9. kitabı olan Ökkeş Dolmuşçu adlı romanda Ökkeş kente göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Babası ve ninesi ile beraber bir gecekonduya yaşamaktadırlar.

Ökkeş, dolmuş durağında araba yıkar. Ancak kışın dondurucu soğukunda bu işi yapmak zordur. Bu yüzden bir dolmuşta muavinlik işi bulur. Ancak en yakın arkadaşı Hasan’dan ayrı olmak onu üzmektedir. Sonunda Hasan’a da başka bir dolmuşta iş

bulunur ve beraber çalışmaya başlarlar. Ökkeş çalışmayı sevmektedir, yaşamından memnundur. Fakat okula gitmek istemektedir. Ancak çalışmak zorunda olduğu için okula gidemez. Hasan'ın kardeşi Miyeser o yıl okula başlayacaktır. Ökkeş ve Hasan Miyeser'in tüm okul ihtiyaçlarını gidererek onun okula gitmesini sağlarlar. Roman, Ökkeş ile Hasan'ın Miyeser'i okulun ilk günü okula götürmeleri ile son bulur.

3.3.2.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Arkadaş Sevgisi ve Dayanışma Duygusu

Romanın baş kişisi Ökkeş, dolmuş durağının zor koşullarından kurtulup dolmuş muavinliğine başlar. Ancak kötü koşullardan sıyrılıp, arkadaşını bu koşullarda bırakmış olduğu için rahatsızlık duyar. Kendini arkadaşına karşı sorumlu hisseder. Arkadaşı Hasan'a da iş buluncaya kadar içi rahat etmez. Ökkeş'in bu davranışı insanlar, arkadaşlar arasındaki dayanışmaya işaret etmektedir. Dilidüzgün bu düşünceyi şöyle ifade eder: “Muzaffer İzgü, çocuklar arasındaki dayanışmayı işaret ederken, tüketim toplumundaki acımasız rekabet ilişkilerine köklü bir eleştiri yöneltiyor”(Dilidüzgün, 2003:89). Günümüz toplumundaki insan ilişkilerini düşündüğümüzde Dilidüzgün'ün bu tespitine katılmamak mümkün değildir.

Ökkeş'in annesi ve bir kardeşi yoktur. Bunun da etkisiyle arkadaşlarına, hatta arkadaşlarının ailelerine dahi sevgi ve dayanışma duygusuyla yaklaşır. “Ökkeş'in hiç kardeşi olmadığı için, önce Hasan'ı kendi kardeşi gibi seviyordu, sonra da Miyeser'i” (İzgü, 1971:80). Ökkeş onları sevmekle kalmaz, zaman zaman ihtiyaçlarını da giderir. “Ökkeş, her zaman Miyeser'e bir şeyler alırdı. Geçen gün de Miyeser'e naylon bir bebek, bir de oyuncak saat almıştı” (İzgü, 1971:80).

Roman boyunca çocuk kahramanlar arasındaki arkadaşlık ilişkilerine değinilerek, yukarıdaki alıntılara benzer anlatımlarla okuyucuda arkadaş sevgisi, dayanışma duygusu oluşturulmaya çalışılmıştır.

b) Okumanın ve Okulun Önemi

Okul, çocuğun yaşamındaki önemli unsurlardan biridir. Ailede başlayan eğitim süreci okulda sistemli bir biçimde devam eder.Çocuklar için okula başlamak heyecan

vericidir. Fakat Ökkeş Dolmuşçu romanının çocuk kahramanları Ökkeş ve Hasan bu heyecanı yaşayamazlar.

“Şimdi evlerde bir hazırlık vardı. Okula gidecek olan çocukları hazırlamak için analar, önlükler dikeyorlar, yakalar dikeyorlardı. Bazen bir baba, çocuğunun elinden tutmuş, dükkanın birinden çanta alıyordu. Anaların bazıları da çocuklarına hazır okul önlüğü alıyorlardı. Şimdiden çantalar hazırlanıyor, çantaların gözlerine kitaplar, defterler yerleştiriliyordu. Çocuklar, renkli kalemelerini kağıda sürmekten korkuyorlar, ilk kez bu boyalı kalemeleri okulda kullanabilmek için, sabırsızlıkla okulların açılmasını bekliyorlardı. Ama ya Ökkeş’le Hasan? Onlar okula gitmiyorlardı ki...Hem de hiç gitmemişlerdi ” (İzgü, 1971:76).

Çalışmak zorunda kalan yoksul çocukların okula gidemeyişi ülkemizin gerçeklerinden biridir.“6-14 yaş arasındaki toplam 11 milyon 889 bin çocuğun 3 milyon 848 bini çalışıyor ve çalışan çocukların % 30’u okula gidemiyor” (Cengiz, 2006: 63). İzgü, öğretmen yazarlarımızdan biri olması sebebiyle bu gerçeğe hem kendi yaşamında, hem de öğretmenliği boyunca karşılaşmış ve bu romanda bu gerçeğe değinmiştir. Bir başka öğretmen yazarımız Rıfat Ilgaz da aynı gerçeği şu dizelerle dile getirir:

“Yoklama defterinden öğrenmedim sizi/ benim haylaz çocuklarım!/ Sınıfın en devamsız bir sinema dönüşü tanıdım, koltuğunda satılmamış gazeteler/ Dumanlı bir salonda/ kendime göre karşılarken akşamı/ Nane şekeri uzattı en tembeliniz/ Götürmek istedi küfesinde/ elimdeki ıspanak demetini en dalgını sınıfın!/ İsterken adam olmanızı/ çoğunuz semtine uğramaz oldu mektebin/ palto, ayakkabı yüzünden...”(Ilgaz, 2000:35).

Roman boyunca okula gidemeyen Ökkeş ve Hasan’ın yaşadığı burukluk anlatılırken çocukları okumaya, okula özendirici anlatımlara da yer verilmiştir. Ökkeş’in söylediği şu sözler de buna bir örnektir.

“Sıranın en önüne otururdum, öğretmenimin ağzının içine bakardım, öğretmen ne derse kapar yutardım. Böyle lup diye, ondan sonra onu aklımda saklardım. Sonra saklaya saklaya aklım böyle kocaman olurdu” (İzgü, 1971:83).

c) Dürüst Olmanın Gereği

Romanın çocuk kahramanları Ökkeş ve Hasan yoksul ailelerin çocuklarıdır. Fakat hiçbir zaman dürüstlükten şaşmazlar. Yazar bunu çeşitli olaylarla okuyucuya anlatır. Örneğin bir gün dolmuşta bir cüzdan bulan Ökkeş, dolmuş sürücüsüne hemen haber verir ve cüzdanın sahibini bularak cüzdanı iade eder. Onun bu davranışı karşısında dolmuş sürücüsü Hilmi’nin şu sözleri romandaki eğitsel iletilerden de biridir aslında.

“Ökkeş, çok sevdim bu davranışını. Bulduğun her şeyi sahibine geri vermelisin” (İzgu, 1971:49). Ökkeş’in bu davranışından hareketle yazar, kendimizi başkalarının yerine koyabilmemiz gerektiğini okuyucuya şu sözlerle anlatmaya çalışmıştır: “Ökkeş karneye baktı. Karnenin üzerinde babasına benzer biri vardı. Bir keresinde babası da yüz lira düşürmüştü de ne denli üzölmüştü” (İzgu, 1971:48).

3.3.3. Kara Pamuk

3.3.3.1. Özet

“Adım Rayifo, on bir yaşındayım.” cümlesiyle başlayan romanda, Rayifo’nun kardeşi Miyeser ve annesiyle yaşadıkları anlatılır. Yoksul bir köyde yaşayan Rayifo, erken yaşta babasını kaybeder. Geçimlerini sağlamak için annesi ve kızkardeşi Miyeser ile birlikte Çukurova’ya pamuk toplamaya gider. Pamuk topladıkları araziler ağaya aittir. Ağa ve adamları çalışanlara eziyet eder, hakları olan parayı vermez. İşçileri çok ağır koşullar altında çalıştırır. Rayifo’nun amcası ve diğer işçiler bu durum karşısında isyan eder, hakları olan parayı isterler. Ancak ağa ve adamları isyan eden işçileri silah zoruyla durdurur. Tüm işçiler eşyalarını toplayarak araziyi terk ederler. Roman bu şekilde noktalanır.

3.3.3.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Köydeki İmkansızlıklar

Romanın ilk bölümleri köyde geçer. Köydeki toplumsal yaşam anlatılır. Köye özgü sorunlar öne çıkarılır. Köy insanının yoksulluğu, köydeki imkansızlıklar dile getirilir. Romanın çocuk kahramanı Rayifo’nun babası hastalanır, doktor gereklidir. Ancak köyde doktorun hiç bulunmadığını Rayifo’nun şu sözleri anlatır: “Doktor? Kimdir, nedir ki? Acep cana can katan biri midir?, şöyle bir okuyup üfleyende, hop babam ayak üste dikilir” (İzgu, 1978:8).

Rayifo’nun yaşadığı köyde okulun olmadığını, köyde sözü geçen zengin ağalar olduğunu da yine onun ağzından öğreniriz.

“Bir de jandarmalar gelir. Jandarma eşkıya arar, iyi giyinmiş efendiler neye gelir bilmem Yukarıdaki köye, ağanın köyüne giderler. Orada koyun çevirmesi yer, buzlu ayran içerler. Bizim köy yoksulmuş, eğleşmeye bile değmezmiş. Zaten bu bizim on

bir evi başka bir ağa kovmuş yurdundan. Ben bilmem ki bini. Okuma yazma da bilmem. Kimse bilmez ki zaten” (İzgü, 1978:11-12).

Roman boyunca köydeki yoksulluktan geniş arazileri, köyleri mülk edinmiş toprak ağaları sorumlu tutulur. “Bu ovada ağa öyle bol ki...Ağalar bölüşmüşler toprağı ,kocaman kocaman bölüşmüşler” (İzgü, 1978:32).

Ayrıca bazı köylülerin, ağaların yaptığı haksızlıkları hoş görmeleri, kanaatkar ve kaderci bir yaklaşım sergilemeleri Rayifo'nun ağzından şöyle aktarılır:

“Dedelerimiz hep bu Zako Ağa'ya dua ederler;

-Tanrı razı gele Zako Ağa'dan da ağalara; o olmasa nerde yurt bulurduk, diye.

Amma babam dua etmezdi, kızardı.

-Nerden mülklenmişler onca malı” (İzgü, 1978:12).

Roman boyunca köydeki zor koşullar ve yoksulluklara değinilerek, çocukların dikkatleri bu konulara çekilmeye çalışılmış. Yoksulluklara ve imkansızlıklara karşı mücadele edilmesi gerektiği eğitsel bir ileti olarak verilmeye çalışılmış.

b) Çalışma Yaşamının Güçlükleri

Daha önce de belirttiğimiz üzere Muzaffer İzgü, kişisel yaşamının da etkisiyle çoğu çocuk romanında çalışan çocukların yaşadığı güçlüklerle değinmektedir. Kara Pamuk romanında da Rayifo ve onun yaşıtları Çukurova'nın dayanılması güç sıcağı altında, durup dinlenmeden çalışmaktadırlar.

“Güneş tepede. Tekerlek ateş. Hep bize bakıyor. Hep bizi gözlüyor, yakıyor, kavuruyor. Testilerde su bitiyor, altın dişli mekineyi durdurmuyor. Ağanın pamuğu tarlada kalmış. Tez elden varaymışız. Damaklarımız dilimize yapıyor. Koşa kaşa gidiyorum, koşa koşa geliyorum. Belimiz kopacak eğilmekten.Bi ağrımış ki kollarım, bi ağrımış ki parmaklarım” (İzgü, 1978:37).

Bu ve benzeri anlatımlarla çocuğun bedeninde ve psikolojisinde çalışmanın ne denli büyük tahribatlara yol açabileceği vurgulanmaya çalışılmış.

c) Haksızlıklara Karşı Direnme

“Çocuğun içinde doğup büyüdüğü ve yaşadığı çevreye ilgisiz kalması mümkün değildir. Doğuştan getirdiği merak duygusuyla olayları kavramak ve kendince yorumlamak ister. Dış dünyaya karşı ilgisi yoğunlaşır. Dikkatini gerçek hayatta karşılaştığı olaylara çevirir” (Akbayır ve Şahin, 2005:196).

Romanın çocuk kahramanı Radifo da yaşadığı koşulları sorgular, emeklerinin karşılığını alamadığı için üzülür ve kendi kendine şunları söyler: “Altın dişli mi hakkımızı yemiş ağa mı hakkımızı yemiş. Aldığımız para emeğimiz değilmiş. Altın dişli bizi makineye bindirirken başka konuşmuş, şimdi verilen para başkaymış” (İzgi, 1978:50).

Köylüler bu haksızlık karşısında boyun eğmez ve hakları olan parayı almak için direnişe geçerler. Ağaya ve adamlarına karşı koyarlar. “Asıl onlar güçsüz biz güçlü. Ne ki, biz olmasak ağa mı toplayacak bunca pamuğu” (İzgi, 1978:52). Romanın bu kısmında insanların haklarını elde etmeleri için birlikte hareket etmeleri gerektiği vurgulanır. Çocuklarda adalet duygusu şu satırlarla oluşturulmaya çalışılır:

“Deyin ha, ölürüz de bırakmayız hakkımızı onlara. Birlik olursak alırız hakkımızı. Er kişi ağlamaz. Er kişi umar bulur, er kişi yılmaz, babam böyle derdi. Er kişi direnir, her bi şeye direnir” (İzgi, 1978:42).

d) Ölüm Acısı

Ölüm acısı, insanın yaşadığı en büyük acılardandır. Edebiyatımızda ölüm acısını konu edinen pek çok esere rastlamak mümkündür. Ancak çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda, tartışmaya açık bir durum ortaya çıkabilir. Bir taraftan bu konunun somut işlemler döneminde olan çocuklar için uygun olmadığı düşünülebilir. Öte taraftan çocuklar ölümü yaşadıkları dünyanın bir parçası olarak bilmektedirler. Çocuk kitaplarında bu gibi temalara yer verilmesi ile ilgili Sever şunları söylemektedir:

“Çocuk yazınında, yazın yaşam gerçekliği ilkesinden hareketle, bir olgu olarak yaşamın değişik evrelerinde karşılaşılabilecek örselenmeler, değişik yaşam durumları sanatçının kendine özgü kurgusuyla, çocuğa uygun bir biçimde sunulabilir” (Sever, 2005:31).

Yazarımız da bu düşünceden hareketle, babasını kaybeden Rayifo'nun ağzından ölümün on bir yaşındaki bir çocuğa neler hissettirebileceğini anlatmaya çalışmıştır. Somut işlemler dönemindeki bir çocuğun düşünme biçimine uygun olarak, ölümü yok oluş olarak değil, farklı bir yere gidiş olarak düşündürmüştür:

“Babam yatakta, gözleri kapalı hep öyle kaldı. Sonra sabahleyin kürekliler geldiler, babama gömüt kazdılar. Karlı topraktan, beyaz buğular çıktııpıl ıpıl. Sonra kapkara toprağı örttüler babamın üstüne. Tap tap ettiler kürekle. Babam

yerin altında kaldı. Biz de, bir anam, bir bacım bir de ben, yerin üstünde kaldık” (İzgu, 1978:10).

Bir insanın ölümünün onu seven insanlara üzüntü vereceği anlatılırken, yaşamın devam ettiği ve insanların acılara da alışabileceği düşüncesi okuyucuya şu sözlerle sezdirilmeye çalışılmış: “Birkaç gün sonra anamın gözlerinin kızarığı geçti, bulgur aşu kaynattı, koydu benle Miyeser’in önüne” (İzgu, 1978:10).

e) Kardeş Sevgisi ve Aile Bağları

Kardeş sevgisi Muzaffer İzgu’nün birçok eserinde karşımıza çıkmaktadır. Kara Pamuk romanında da romanın baş kişisi ve anlatıcısı Rayifo ve kardeşi Miyeser’in birbirlerine olan sevgi ve bağlılığı vurgulanmaktadır. Hiç kavga etmezler. Rayifo Miyeser’e babalarını kaybetmiş olmanın verdiği bir hisle babası gibi davranmaktadır. “Miyeser’in gözüne mucuk sineğı kaçı. Anama haber vermedim. Erim ben. Baba...Ayırdım Miyeser’in gözünü parmağımla çıkardım” (İzgu, 1978:23).

Rayifo’nun bu tutumu sadece kardeşine karşı değil, tüm ailesine karşıdır. Annesinin şu sözleri de bunu desteklemektedir: “Oğlum bilesin ki bundan sonra bu evin eri sensin.On bir evlik köyün , bir evinin eri de ben oldum” (İzgu, 1978:10).

Rayifo aileyi ilgilendiren her konuda kendini sorumlu hisseder, karar alınırken söz sahibi olur.“Er benim artık. Ben götüreceğim bu yıl anamı, Miyeser’i Çukurova’ya.“Az sonra yük ağırlaştıkça ağırlaşacak, arkada kalacağız, çoğununkini büyükler sırtlanacak, ama ben vermeyeceğim, çünkü bizim evin eri benim” (İzgu, 1978:16).

Romanın pek çok yerinde aile içi sevgi ve bağlılığın gereğı eğitsel bir ileti olarak vurgulanmıştır. Bu iletiler çocuklarda olumlu davranış ve duygular oluşturabilir. Ancak annesi yaşamasına rağmen henüz yaşı on bir olan Rayifo ailenin reisi olarak görülmektedir. Bunun sebebi de onun erkek çocuk oluşudur. Çocukların cinsiyet rollerini kazandığı bir dönem için bu tür bir örneğin ne derece uygun olabileceğı de ayrı bir tartışma konusu olabilir.

3.3.4. Ekmek Parası

3.3.4.1.Özet

Romanda geçen olaylar, yoksul bir ailenin çocuğı olan Kemal’in ağzından anlatılır.

Romanın baş kişisi olan Kemal ve ağabeyi Ali, bir yandan okula gitmekte, bir yandan da çalışmaktadırlar. Romanın diğer çocuk kahramanı da Kemal'in arkadaşı Seyit'tir. O da Kemal ve Ali gibi çalışmaktadır. Kemal okumaya karşı son derece istekli ve gayretlidir. Okula gidebilmek ve ailesine destek olabilmek için okul dışındaki zamanlarında çalışmaktadır. Roman boyunca hamallık, seyyar satıcılık, çıraklık gibi türlü işlerde çalışır. Bir yandan da okuluna başarıyla devam eder. Kemal, ailesiyle birlikte çok yoksul bir yaşam sürdürmektedir. Babası garsonluk, bekçilik, seyyar satıcılık yaparken; annesi de çamaşırcılık yapmaktadır. Kemal ve ailesinin yoksullukları yüzünden başlarına gelen bazen acıklı bazense komik olaylar etkileyici bir biçimde anlatılmıştır. Yaşadıkları gecekonduyun şiddetli yağmur yüzünden yıkılmasıyla birlikte yıllardır yaşadıkları mahalleden taşınır ve başka bir yerde yeni bir gecekondu yaparlar. Roman bu olayla noktalanır.

3.3.4.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Yoksulluğun Getirdiği Zorluklar

“Fakirlik, zaruret, çaresizlik, şiddetli ihtiyaç, muhtaçlık anlamlarını ihtiva eden yoksulluk, içinde acıyı en yoğun barındıran kötü yaşam şartları arasındadır. Toplumsal ve sosyal sorunların başında gelen yoksulluğun, bireyin ruhsal gelişiminde olumlu ve olumsuz etkileri vardır” (İlkhan, 2006:26).

Çocuklar açısından yoksulluğun etkileri daha da farklı olmaktadır.

“Yoksulluk, sadece çocukların beslenmelerini ve sağlıklı ortamlarda yaşamalarını engellemez. Aynı zamanda çocuğu, başka çocukların sahip olabildikleri imkanlardan da uzaklaştırır” (Sınar, 1997:50).

Ekmek Parası adlı romanda yoksulluk, romanın baş kişisi Kemal'in gözünden aktarılmaktadır. Yoksulluk, her yerde onunladır. Evde, okulda, sokakta kısacası hayatının her alanında. Yaşam koşulları son derece güçtür. Annesi, babası abisi ve kendisi çalışmasına rağmen güçlkle ayakta durular. Yaşadıkları ev Kemal tarafından şöyle anlatılır:

“ Babamın ev dediği şey, kocaman bir okalıptüs, bir küçücük oda...Odamın üstü çinkolarla kaplı, yanları bozulmuş ambalaj sandıkları ve bir yığın çamur. Bir yatak, bir çul, iki tencere, altı sahan üç sepet, bir tava, iki tepsi, bir maltız ve yastık yorganı saymazsak evi de evden saymazdık” (İzgi, 1979a: 21).

Kemal okulu ve okumayı çok sevmektedir. Onu yaşama bağlayan, tüm sıkıntılara göğüs germesini sağlayan en büyük hayali kendi deyimiyle okuyup adam olmaktır.

Ancak yoksulluğu okulda da yakasını bırakmamaktadır. Diğer arkadaşları gibi sıradan okul araç gereçlerine dahi sahip olamamaktadır. Öyle ki ayakkabısı olmadığı için babasının yaptığı “nalın” denilen ayakkabılarla okula gider ve alay konusu olan Kemal bu olayı esprili bir dille anlatır.

“Ellerin bir parmak kalınlığındaki ayakkabılarının yanında benimkiler dört parmak kalınlığında olduğundan, üstelik yürürken asker gibi tak tuk ses çıkardığından bayağı gururlanıyordum.

-130 Kemal tahtaya!

Gülüşmeler. Hakları var çocukların, yarısı nalın, yarısı yemeni, sessiz sınıfı seslendiren, neşeli ayakkabılarım...” (İzgi, 1979a:32).

İzgi, bu romanında yoksulluğun insana, çocuğa yaşattığı zorlukları, acıları anlatırken; yoksulluğu çaresizlik, eziklik, zavallılık olarak yansıtmamış. Romandaki kahramanlar aracılığıyla yoksul insanların zorlukları aşabilen, mücadeleci, çalışkan bireyler olması gerektiğini eğitsel bir ileti olarak vermiştir.

b)Çalışan Çocukların Yaşadığı Zorluklar

Günümüzde çocuklar, hemen hemen bütün iş alanlarında, küçük yaşlardan itibaren çalışmaktadırlar. Çoğu zaman ailenin geçimine katkıda bulunmak amacıyla iş hayatına itilen çocuklar, çalışma hayatının güç koşulları yüzünden olağan gelişimlerini sürdürememektedirler.

“Sanayi tesislerinin kirleticiliği özellikle Türkiye’de çocukların erken yaşta hastalıklara yakalanmalarına sebep olurken, ağır işlerde çalışanlarda vücut gelişimlerinin tam olarak sağlanamadığı görülmektedir. Özellikle gecekondualarda yaşayan çocukların 11 yaşından itibaren kirletici özelliklere sahip sanayi kuruluşlarında çalışmaya başlamaları pek çok hayati tehlikeyi gündeme getirmektedir. Milletlerarası Çalışma Teşkilatının verilerine göre 1980 yılında 15 yaşın altında 50 milyon civarında çocuk, çeşitli biçimlerde ücret karşılığı çalışmaktaydı. Bugün ise bu sayı 100 milyon civarına ulaşmıştır” (Görmez ve Göka, 1993: 33-34).

Türkiye’ de yürürlükte olan İş Yasası’nın 71. maddesine göre çalışma yaşı 15 olarak belirlenmiştir. Fakat bu yasalar dikkate alınmadan çocuklar, bedenlerinin kaldıramayacağı işler de dahil olmak üzere birçok işte çalışmak zorunda kalabiliyorlar. Ülkemizin toplumsal yaşamında önemli bir sorun olan çalışan çocukların yaşadığı zorluklar birçok yazar tarafından işlenmiştir. Muzaffer İzgi de

kişisel yaşamının da etkisiyle çalışan çocukların yaşadıklarını Ekmek Parası adlı eserinde ele almıştır.

Ekmek Parası adlı eserde ailenin bütün bireyleri çalışmaktadır. Romanın anlatıcısı Kemal, yoksullukları yüzünden küçük yaşına rağmen çalışmaya başlar ve bunu şu sözlerle açıklar: “Biliyorum, anamın hiç parası olmayacaktı ve bana balon alamayacaktı. O an çalışmaya karar verdim; ama kararımı ancak yazın uygulayabilecektim. Şeker satacaktım. Akide şekeri” (İzgi, 1979a:42). Kemal kararını uygular ve daha sonra sadece yazları değil okul dışındaki bütün zamanını çalışarak geçirir. Çalıştığı işlerde birtakım zorluklar yaşar. Darıcılık yaparken yaşadığı zorlukları şöyle anlatır: “Tak koluna kovayı Kemal, aman sakın tuzu unutma... kaynar kova yanımı haşlar, güneş beynimi. Kovanın sapı da koparır kolumu” (İzgi, 1979a:51). Yazar, romanın akışı içinde çalışma koşullarının çocukların beden ve ruh sağlıklarına nasıl zarar verdiğini fazla vurgulamadan sezdirme yoluyla verir.

“Çuvalın bir başından ağabeyim tuttu, bir başından ben. Çok gidemedik öyle, birimiz önde, birimiz arkada kalıyorduk. Çuval da sarktıkça sarkıyor, ağırlaştıkça ağırlaşıyordu... Çöpçünün birine söyledik, çuvalı sırtıma kaldırdı. Çuval sırtıma binince benim çöp bacaklarım burgusu bozulmuş pergeller gibi kendi kendine yanlara açıldı. Sonra da titremeye başladılar” (İzgi, 1979a:58).

Romandaki çocuklar 10-12 yaşlarında olabilecek, gelişme çağındaki çocuklar ve ağır yükler kaldırmakta, sıcakta ya da soğukta, açık alanlarda çalışmakta ve yıpranmaktadırlar. Fakat hiçbir zaman çalışmak onları mutsuz etmemekte, aksine seyerek çalışmaktadırlar. Çünkü geleceğe dair umutları vardır.

“Ama mutluyum, bir darıda şu denli, iki darıda bu denli kar...Ne denli evdeki paramız, ha çaba Kemal, kışa yeni bir giysi, yeni bir ayakkabı. Öyle güzel bir önlük, öyle güzel bir yaka ki, başöğretmenin görünce, tamam işte 23 Nisan Bayramı’nda bu çocuk tutsun bayrağı diyecekler” (İzgi, 1979a:65).

Roman çalışan çocuk gerçeğiyle çocuk okuyucuları yüzleştirme amacı güdüyor. Çocuk edebiyatı ürünlerinin “Çocukların düşünme, karşılaştırma, eleştirme gibi bilişsel süreçleri işleten, onların insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı bakış açısıyla tanımalarına ve değerlendirmelerine olanak sağlayan yapıtlar” (Sever, 2003:46) olması önemlidir. Ekmek Parası adlı roman içerdiği eğitsel iletilerle bu açıdan dikkate değer bir eserdir.

c) Yaşama Sevinci

Romanın çocuk kahramanı Kemal tüm olumsuzluklar karşısında yaşama sevincini ve okumaya olan bağlılığını hiçbir zaman yitirmez. Maddi yoksulluk içinde geçen yaşamında sevginin yoksunluğu söz konusu değildir. Romanın sonundaki şu cümleler de bu düşünceyi doğrular niteliktedir:

“Dört gün sonra taşınıyorduk. Ardımızda , sevinçlerimizle, acı çığlıklarımızla kapkaranlık bir bahçe bırakacaktık. Kim bilir, belki de bizden sonra birileri gelecekti buraya, kazmalar, kürekler çalışacaktı, her karışında bir anımız olan bu bahçeye kocaman bir apartman dikilecekti. Belki de adını Mutluluk Apartmanı koyacaklardı. Yo hayır, kimse bizim denli mutlu olmayacaktı burada” (İzgü, 1979a:132).

“Çocuk eserleri çocuğu kaderciliğe sürüklememeli, ön yargıcılığa itmeme, onun kötü bir mantıkta gelişmesine engel olmalı, onu geliştirmelidir” (Yalçın ve Aytaş, 2000:52). yargısından hareketle romanın çocuklara çalışkanlık, azim ve kararlılık, yaşama sevinci gibi duygularla hayatın kucaklanması gerektiği şeklinde birtakım eğitsel iletiler vermeye çalıştığını söyleyebiliriz.

d)Dayanışmanın Önemi

Ekmek Parası adlı romanda da hem aile içinde hem de Kemal ile arkadaşları arasında dayanışma duygusu öne çıkmaktadır. Kemal’in arkadaşı Seyit düşüp bacaklarını kırınca, Kemal sinemada kazandığı paranın yarısını Seyit’in ailesine bırakması; Seyhan Irmağı taşınca evleri yıkılan Kemal ve ailesinin Seyit’in evine sığınıp, daracık gecekondularında onları misafir etmeleri romandaki dayanışma duygusuna örnek olarak gösterilebilir.

Kemal ve Ali’nin ailelerine destek olmak için, küçük yaşlarında çalışıp kazandıkları parayı annelerine vermeleri de dayanışmanın başka bir örneğidir. “Ali bir terzinin yanında çalışıyordu. Haftalığını hiç harcamadan alıp anama getiriyordu. Ben de bir limonatacının yanında çalışıyordum” (İzgü, 1979a:35).

Roman boyunca yer yer değinilen dayanışmanın önemi, olumlu bir değer olarak çocuk okuyucularda geliştirilmeye çalışılmaktadır. Dayanışma duygusu sayesinde çocuklar insanlarla olan ilişkilerinde bu duyguyu esas alıp; toplumsal yaşama daha iyi adapte olabilmekteler.

3.3.5.Uçtu Uçtu Ali Uçtu

3.3.5.1. Özet:

Romanın kahramanı Ali adında bir çocuktur. Annesi ve babası çalışmak için Almanya'ya giden Ali, babaannesi ile birlikte yaşamaktadır. Ancak Ali, mutsuzdur. Çünkü annesini ve babasını çok özlemektedir. Onlara kavuşacağı günü sabırsızlıkla beklemektedir. Bir gün kendi başına dolaşmaya çıkan Ali, özlemle uçan kuşlara bakar. Kuşlar gibi uçup annesine gidebileceğini düşleyerek yüksek bir kayadan aşağı atlar. Uyandığında kendini bir hastanede bulur. Hastanede tanıştığı bir hemşireyi annesine benzetir ve ona “anne” demeye başlar. Daha sonra bu hemşire yardımıyla Almanya'daki annesine bir mektup yazar ve onu çok özlediğini, Türkiye'ye gelmelerini istediğini söyler. Türkiye'ye gelen annesi Ali'yi ve babaannesini alarak Almanya'ya geri döner. Böylece roman mutlu sonla biter.

3.3.5.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Göç Olgusu ve Avrupa'ya Giden Türkler

“1950 ve 1960'lı yıllar, Türk toplum yapısında önemli değişikliklerin yaşandığı hareketli yıllar. Yüzyıllar boyunca tarıma, toprağa bağlı Anadolu köylüsü, 1950'lerde kırdan kente yönelen büyük bir akımın içinde buldu kendini...1960'lar ise, kapalı tarım toplumu niteliğini yeni değiştirmeye yüz tutmuş Türkiye'nin geçmişinde görülmüş en büyük boyutta, bir başka devingenliğe tanık olmakta idi: 1950'lerde önemli boyutlara erişmiş iç göçler yerini sınırlar ötesi iş gücü akımına bırakıyordu” (Gitmez, 1983:14).

Türkiye ve Federal Almanya arasında imzalanan İş Gücü Alımı Anlaşması sonrasında Federal Almanya'ya yoğun bir Türk göçü yaşanmıştır. Yakın tarihimizde yaşanmış ve etkileri halen devam eden göç olgusu toplumların tarihine tanıklık eden edebiyata da yansımıştır. Türk edebiyatındaki bu gelişmeyi Ateş şöyle anlatır:

“1970'li yıllardan sonra Türk Edebiyatında yurt dışına göç ve buna bağlı sorunları işleyen büyüklere dönük pek çok roman ve öykü yayınlandı: Bekir Yıldız (Türkler Almanya' ya, 1996), Güney Dal (İş Sürgünleri), Necati Tosuner (Sancı...Sancı...,1977), Yüksel Pazarkaya (Oturma İzni, 1977), Adalet Ağaoğlu (Fikrimin İnce Gülü, 1977) gibi yazarlar bu alanda ilk anımsanması gereken ürünleri verdiler” (Ateş, 1998: 90).

Çocuk Edebiyatı sahasında bu konuyu ele alan yazarlarımızdan bazıları ise şunlardır: Gülten Dayıoğlu (Yurdumu Özledim), Yüksel Pazarkaya (Aya Uçan Minare)

Muzaffer Uyguner, Muzaffer İzgü'nün yazarlık anlayışını anlatırken şöyle diyor: “Toplumumuzun insanların yaşadıklarını, karşılaştıkları güç durumları öyküleme sanatının incelikleriyle ortaya koyan görüntülerdir onun romanları” (Uyguner, 2005: 28). Bu romanda da İzgü, Türk toplumunun yaşadığı önemli bir sorun olan göç olgusuna bir ailenin parçalanmışlığı, bir ilkokul öğrencisi olan Ali'nin annesine duyduğu özlem, babaannesinin hem maddi hem de manevi olarak çektiği sıkıntılar üzerinden yaklaşmaktadır. Fakat bunu yaparken göçün tarihsel, toplumsal nedenleri üzerinde durmadan da geçmemektedir. Ali'nin kendi kendine söylediği şu sözler buna bir örnektir:

“Annem, babam, bana bisiklet almak için Almanya'ya gitmediler ki. Orada para biriktirecekler, burada ev alacaklarmış.Ev kirasından kurtulacaktımız.Hele daha çok kazanırlarsa bir ev daha alacaktımız.Hele bir de dükkan alırsa o zaman yaşamımı kurtaracaktım. Ama ben dayanacaktım...Nasıl dayanacağım?” (İzgü, 1979b:7).

Ali'nin arkadaşı ile okuldaki bir öğretmen arasında geçen diyalog da bu duruma başka bir örnektir.

“Öğretmenim,niçin Almanya'ya gidiyorlar?

-Ülkemizde iş yok.

-Niye yok?

-Fabrikalar yok...

-Niye yapılmamış?

-Yaptırmamışlar.

-Kimler?

-Avrupa devletleri, sonra Amerika.

-Niye yaptırmamışlar?

-Yaptıklarını bize pahalıya satsınlar diye” (İzgü, 1979b:34).

Yaz tatilinde mahalledeki ayakkabıcıda, terzide, berberde çalışan Ali'nin tanık olduğu durumlar da göçün nedenlerini açıklar niteliktedir:

“-Kunduracı Bekir Amca dükkanını kapatmış.

-Niye ki?

-Kundura diktiren yokmuş. O da gitmiş, hazır kundura yapan bir yerde çalışmaya başlamış...Ninem bir terzinin yanına vermişti ama orada da ancak üç gün çalıştım.Oradaki bıyıklı kalfa;

-Öldü bu iş demişti. Hazır giysi varken, kim diktirir burada giysi?" (İzgi, 1979b:56-57).

Yaşadığı sıkıntılara, torunun anne babasına duyduğu özleme dayanamayan ninenin söylediği sözler de gösteriyor ki anne baba da ağır çalışma koşulları altında ezilmektedir. "Altına bir eski araba veriyorlar, al sana bir de daire parası tamam.Ama bunun için seni eşek gibi çalıştırıyorlar. Gözü çıksın...Onlara iş bulmayanlar kör olsunlar. Anayı oğullarından ayıranların gözleri avucuna aksın..." (İzgi, 1979b:90).

10-12 yaş grubu çocukları akılcı ve mantıklı düşünmeye başlarlar, sosyal sorunlara, baskılara karşı duyarlıdırlar. En önemlisi hak ve adalet duygularının oluştuğu bir dönemdir. Dolayısıyla yazarımızın göç temasını işlerken hedef grubun bu özelliklerini dikkate almış olduğunu söyleyebiliriz. Almanya'daki Türk işçilerin zor yaşam koşullarından, Türkiye'de kalan yakınlarının yaşadıklarından ve bu yaşananların sebeplerinden hareketle çocuklara adaletli bir yaşamın gerekliliği, yurt ve insan sevgisinin önemli olduğu şeklinde özetleyebileceğimiz bazı eğitsel iletileri sezdirmeye çalışıyor.

b)Özlem Duygusu

Daha önceki bölümde belirttiğimiz üzere 1960'dan sonra ülkemizden Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya yoğun bir işçi göçü yaşanmıştır. Birkaç yıllığına bu ülkelere gittiklerini düşünen bu insanlar uzun yıllar ülkelerinden uzakta, bilmedikleri bir kültürün hakim olduğu yerlerde yaşamak zorunda kalırlar. Bununla birlikte eşlerine, çocuklarına, anne ve babalarına uzak kaldıkları için yoğun bir özlem duygusu yaşarlar.Romanımızın çocuk kahramanı Ali de anne babasından ayrı kalmış ve özlem duygusunu yoğun olarak yaşamaktadır. Annesine gönderdiği mektubun zarfıyla konuşurken şunları söyler:"Aha anneciğim şu ufacık zarfın içinde ben olsam. Ufalsam ufalsam, kağıt denli olsam, uçsam bu zarfın içinde yanına...Açsan anneciğim zarfı, içinden ben çıksam.Sarılsam boynuna öpsem saçlarını, öpsem yanaklarını..."(İzgi, 1979b:37).

Ali'nin annesini özlediği gibi annesi de Ali'yi özlemektedir. Bunu Ali'ye yazdığı mektubun şu satırlarından anlamaktayız: “Yavrum Alim, sen boyda ne zaman bir çocuk görsem, içim cız ediyor.Geçen gün birini sana benzettim, saçını okşayayım dedim, fanfifon dedi kaçtı” (İzgü, 1979b:34).

Romanın bu temasında bize sakıncalı görünen tek bir yön vardır. O da Ali'nin annesine duyduğu derin özlem sebebiyle yaşadığı ruhsal dengesizlik sonucu hayal kurarak kendini kayadan aşağı atmasıdır.

“Çocuk, kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özdeşleştirir. Bu model başlangıçta anne baba ve yakın akrabayken zamanla yerini arkadaşına, film ve kitap kahramanlarına bırakır.” (Yavuzer, 1999: 202). Bu gerçekten hareketle eserdeki bu olayın çocukları farklı yönde etkileyebileceği söylenebilir. Zira buna benzer bazı çocuk yayınlarından etkilenerek tehlikeli denemeler yapan çocukların varlığını basından takip etmekteyiz.

c) Arkadaşlık Duygusu

Çocuk romanlarının yaygın temalarından biri olan arkadaşlık duygusu, Uçtu Uçtu Ali Uçtu adlı romanda da karşımıza çıkmaktadır. Anne ve babasından ayrı yaşamak zorunda kalan Ali'nin en büyük destekçisi arkadaşı Kemal'dir. Kemal Ali'nin üzüntüsüne ortak olmakta, ona destek olmak için zaman zaman kendi evlerine götürmektedir. Kemal ile Ali aynı sınıftadırlar ve her sabah okula birlikte gider, birlikte dönerler. Ali'nin durumunu bilen okuldaki diğer arkadaşları da ona destek olmaya, ellerinden geldiğince Ali'ye üzüntüsünü unutturmaya çalışmaktadırlar. “Kemal, benim de çantamı aldı. Okula geldik. Gülmek için Şevket ne şakkabanlıklar yaptı okul bahçesinde, ne taklalar, tombalaklar attı... Kemal gülmemi istiyordu. Ben güleyim diye koskoca masa saatine, babamın cep saati diyordu” (İzgü, 1979b:32).

Ali'nin bir diğer arkadaşı da hastanede tanıştığı Bahri isimli bir çocuktur. “Bahri çok iyi bir çocuktur. Felçli ayağıyla koğuştaki çocukların yardımına koşuyordu. Çocukların tümü alçılı, kırıklı oldukları için yataklarından kalkamıyorlardı” (İzgü, 1979b:84).

Bahri ile Ali arasında kısa süreli de olsa karşılıklı anlayışa, diyaloga ve yardımlaşmaya dayalı bir ilişki vardır. Bahri Ali'ye türlü konularda yardımcı olurken, Ali de onunla her şeyini paylaşır. "Bahri ile çok iyi arkadaş olmuştuk. Bahri' ye yazıp adresimi vermiştim. Ameliyattan sonra ayağı düzelirse, anasıyla birlikte bizim eve geleceklerdi" (İzgi, 1979b:86). ifadesinden de anlaşıldığı üzere Ali arkadaşlığa çok önem veriyor, arkadaşlarına karşı vefalı davranıyor.

Roman boyunca yukarıdaki anlatımlara yer verilerek arkadaşlığın karşılıklı anlayış, fedakarlık ve yardımlaşma esaslarına dayalı olması gerektiği vurgulanmış, insani ilişkilerde ve toplumsal yaşamda arkadaşlığın önemi eğitsel bir ileti olarak okuyucuya vermeye çalışılmıştır.

d)Ailedeki Sevgi ve Eğitim Anlayışı

Çocuklar için ailenin önemi büyüktür. Adler bu düşünceyi şöyle açıklar:

"Çocuklar, hayli uzun bir süre anne ve babalarınca korunup gözetilir. Çünkü organizmaları böyle koruyucu bir destek olmadan varlığını sürdüremeyecek şekildedir. Diyelim ki; çocuklar böyle bir destekten yoksun kaldı, insan soyunun yeryüzünden silinip gideceği kuşkusuzdur" (Adler, 1996:98).

Çocuklar ilk eğitimlerini de ailede almaya başlarlar. Okula başladıklarında farklı bir eğitim ortamında kendilerini bulsalar da ailenin çocuğun eğitimindeki etkisi devam eder. Uçtu Uçtu Ali Uçtu adlı romanda çocuk kahramanımız Ali, anne ve babası Almanya'ya gidince babaannesiyile yaşamaya başlar. Önceden daha çok annesi tarafından eğitilen Ali, artık babaannesi tarafından yetiştirilir. Annesiyile sevgi, şefkat ve anlayışa dayalı bir ilişkiye sahip olan Ali babaannesinden daha farklı muameleler görmektedir. " Evimiz annesiz, evimiz babasız... Ninem bana hiç masal anlatmaz ki. Hep dizinin sızısını anlatır, başının ağrısını anlatır. Dazine merhem sürer, ovar, yorulur, bana ovdurur" (İzgi, 1979b:6). Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki annesinden akşamları masallar dinleyen Ali, babaannesinden benzer bir ilgi göremediği gibi zor durumda olmasına rağmen ondan bir destek alamamaktadır. Tam tersine babaannesi her fırsatta Ali'yi azarlamaktadır.

"Ninem beni hiç öpmez. Şimdi kim öpecek beni? Akşamları eve gelince: "nasılsın oğlum? Deyip saçlarımı kim okşayacak? Demem ki nineme, desem bile: "nine beni acık sev" biliyorum diyeceği ne, " körolası, kazık denli çocuk oldun, kazık denli çocuk sevilir mi?" (İzgi, 1979b: 8).

Ninesinin bu davranışları Ali'yi daha da üzmemekte ve annesine olan özlemini arttırmaktadır. Oysa Ali ilköğretimde okuyan küçük bir çocuktur ve sevgiye, güvene ihtiyacı vardır. “Güvenlik duygusuyla gereği gibi donatılmamış çocukların başkalarıyla ilişki kurmaları ya da kendi başlarına bazı sorunları çözmeleri gerektiğinde, söz konusu eksikliği açıkça sergiledikleri görülür” (Adler, 1996: 102).

Ali'nin çevresindeki herkes, arkadaşları, öğretmeni ona destek olurken Ninesi aynı ilgiyi göstermez. Ali'nin durumunu konuşmak üzere öğretmeni ninesini okula çağırır fakat ninesi duyarlılık göstermesi gerekirken daha da sertleşir eve döndüğünde “Seni körolası seni, tutar beni öğretmenine şikayet edersin ha? Sana karşı çok yumuşak olmalıymışım” (İzgi, 1979b:39) şeklinde sert bir yaklaşım sergiler.

“Aile her zaman çocuğa doğru bir eğitim veremez. Pek çok çocuk ailesi tarafından yanlış yetiştirilir. Ebeveynler bazen farkında olmadan, bazen bilgisizliklerinden, bazen de hayatlarında eşlerinin ve çocuklarının dışında kalan kişiler önem taşıdığından çocuklarını yanlış terbiye ederler veya onlara kötü örnek olurlar. Bu hatalı eğitim çocukların hayatını etkiler, onların canlarının yanmasına, fiziksel veya ruhsal bozulmalara, mutsuz bir hayat geçirmelerine yol açabilirler” (Sınar, 1997:33).

Ali de ninesinden sevgi ve güven gibi ihtiyaçlarını karşılayamadığı için depresifleşir ve sonunda annesine gitmeyi hayal ederken bir kayadan yuvarlanır, hastanelik olur.

Çocuk eğitimi açısından çocuk romanlarının önemi büyüktür. İzgi bu romanda çocuğa nasıl yaklaşılması, onunla nasıl iletişim kurulması gerektiğine dair bir çerçeve çiziyor. Romandaki babaannenin yanlış yaklaşımlarının sonuçlarının neler olabileceği konusunda hem çocuklara hem de yetişkinlere uyarıda bulunurken çocuğun dünyasında sevgi ve şefkatin, mutlu bir aile hayatının önemine dikkati çekiyor.

3.3.6. Çizmeli Osman

3.3.6.1. Özet

Çizmeli Osman, bir çift lastik çizmenin ağzından yoksul bir ailenin yaşadıkları hüznü dolu olayların anlatıldığı bir romandır. Romana adını veren Osman, anne-babası ve üç kardeşiyle beraber kentin kenar mahallelerinden birinde, tek odalı bir gecekonduda yaşamaktadır. Osman'ın babası bir inşaat işçisidir ve çok az parayla geçimlerini sürdürmektedirler. Kardeşi Hamza'nın kalbi deliktir ve onun bu hastalığı aileyi çok

üzmektedir. Yeterli paraları olmadığı için Hamza'yı ameliyat ettiremezler. Osman'ın babası birgün eve çok üzgün bir biçimde gelir ve Osman'ı zengin bir aileye evlatlık olarak vereceklerini söyler. Anneleri bu olaya çok üzülür, Osman'ı vermek istemez. Fakat Hamza'nın yaşaması, Osman'ın da iyi bir yaşam sürebilmesi için buna mecburdurlar. Sonunda Osman zengin aileye verilir ve bütün aile gözyaşları içinde Osman'ı son kez görürler. Roman Osman'ın zengin aile tarafından götürülüşüyle son bulur.

3.3.6.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Çalışanların Sömürülmesi

Roman bir çift çizmenin ağzından anlatılır.Çizmeler konuşurularak üretildikleri fabrikanın çalışma koşulları okuyucuya aktarılır. İşçilerin zor koşullar altında, düşük ücretle çalıştırıldıklarına vurgu yapılır.“Bir sıcaktır ki bizim yapıldığımız yer, alışık olmayan beş dakikadan fazla duramaz. Ama işçiler kokuya da sığağa da alışkındılar. Hiç yakınmazlardı bu durumdan” (İzgi, 1980:7). Romanın bir başka yerinde kendi aralarında konuşan işçilerin şu sözleri de buna bir örnektir: “Aldığımız para az; ama yağ, bulgur pahalı...” (İzgi, 1980:17).

Yazar bu ve bunun gibi satırlarla okuyucuların dikkatini üreten insanların yaşadıkları zorluklara çekmeyi amaçlamaktadır. Çocuğun herhangi bir görüşe bağlanmasını sağlamak çocuk kitaplarının amacı değildir. Öte taraftan,

“Toplumsal çocuk kitaplarında, yazarın politik eğilimleri bilinçli olarak vurgulanır. Toplumun bir parçası olan çocukların böylesi kitaplarla da yüz yüze gelmeleri, onları toplumsal yapılanma konusunda bilgi ve deneyim sahibi yapacaktır ” (Dilidüzgün, 2003:88).

Yazarımız romanlarındaki bu yönelimini şu sözlerle anlatır:

“Çocuğa emeği öğretebilirsiniz, emeğe saygıyı öğretebilirsiniz, üretmeyi öğretebilirsiniz ama bunun içine ideolojiyi katmamalısınız.Çocuk yoksulluğu tabi bilecek,hak aramayı tabi bilecek, güçsüzden yana olmayı tabi bilecek ama bunu ideolojik olarak vermeyeceksiniz çocuğa.Bir insan hakkı olarak yaptıklarınızın içine yerleştirirseniz çocuk bunu çok rahatlıkla anlar” (Kişisel Görüşme, 2007).

Çizmeli Osman adlı roman, adalet kavramının, gerçeğe yönelişin oluşmaya başladığı 10-12 grubu çocuklarına emeğin ve üretmenin değerli ve önemli olduğunu evrensel bir değer olarak vermeyi amaçlamaktadır.

b) Zengin- Yoksul Tezadı

Muzaffer İzgü'nün birçok romanında olduğu gibi Çizmeli Osman romanında da yoksul insanların yaşadığı güçlükler dile getirilmektedir. Bu güçlükler dile getirilirken zengin-yoksul tezaadına dikkat çekilmektedir. Bu kıyaslama iki kesimin ayağına giydiği ayakkabıdan yola çıkılarak dahi yapılabilmektedir. “Baksana şu hamalların ayağına, bir de şu iyi giysili adamın ayakkabılarına bak. Belli ki bu iyi giysili adam varsıl”(İzgü, 1980:19). İşçiler ve patronların yaşam koşullarındaki tezatlarla da değinmektedir. “Onun arabası vın vın etti gitti, bizimki yine kaslarına yüklendi” (İzgü, 1980:24). Bu gibi detaylardan hareketle okuyucunun dikkatini toplumdaki sınıf farklılığının yarattığı eşitsizliklere çekmektedir. Çocuk edebiyatında sınıf farkına değinen temalara yer verilmesi bu konuda araştırmalar yürüten bazı akademisyenler tarafından şu şekilde eleştirilmektedir: “Bu yazarlar, çocuklar arasında sınıf şuuru yaratmaya yönelmişlerdir. Toplumun uzlaşmasından yana olan yazarlarda fakir- zengin ayrılığı yoktur” (Sınar, 1997:53) .

Selahattin Dilidüzgün'ün konu ile ilgili fikirleri ise şöyledir:

“Yoksulluk, az gelişmişlik, sosyal adalet günümüz çocuklarının yüz yüze olduğu gerçeklerdir. Bu gerçekleri her çocuğun yeterli ve tutarlı değerlendirip kendilerine yön verebilmesini beklemek olanaksızdır. Ancak bu çocukların çok yönlü düşünebilmesine, geniş bakış açısına sahip olmasına neden olacaktır. Bu bağlamda uygun yöntemsel yaklaşımları elden bırakmamak koşuluyla gerçekçi çocuk kitaplarını yazın eğitiminde zorunlu bir araç olarak görüyorum” (Dilidüzgün, 2003:90).

Romandaki aile yoksullukları yüzünden Hamza'yı ameliyat ettirebilmek için Osman'ı evlatlık olarak zengin bir aileye verirler. Bu durum Osman'ın çizmelerinin ağzından şöyle yorumlanır: “Demek Osman benim satıldığım gibi, lastik çizme gibi satılıyordu. Ben bilirdim ki yalnız eşyalar satılır. Demek insanlar da satılıyordu” (İzgü, 1980:69).

Roman boyunca bu ve benzeri anlatımlarla çocuklara yoksul insanların zorlukla yaşamlarını sürdürdükleri ve bunun adaletli olmadığı eğitsel bir ileti olarak verilmiştir.

3.3.7. Küçük Arı Büyük Arı

3.3.7.1. Özet

Muzaffer İzgü'nün bu romanı hayvanlar arasında geçen olaylara dayalıdır. Hayvanlar insanlar gibi konuşturularak, başlarından geçen olaylar konu alınır. Romanın baş kişisi Küçük Arı'dır. Doğası son derece temiz olan, binlerce çeşit çiçeği, bitkiyi barındıran bir ormanda yaşamaktadır. Bir gün büyüklerinin sözünü dinlemeyerek ormanın dışına çıkar ve yolunu kaybeder. Rüzgar onu bilmediği uzak yerlere savurur ve Küçük Arı kendini kentte bulur. Burası onun yaşadığı orman gibi temiz ve doğal değildir. Büyük konutlar, dev fabrikalar, kirli hava ve çevre onu korkutur. Nefes almakta dahi zorlanır. Çöplükte bir eşekarısıyla karşılaşır ve başından geçenleri ona anlatır. Eşekarısı ona yardımcı olur, ormana geri dönmesini sağlar ve roman böylece mutlu sonla biter.

3.3.7.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Temiz Bir Çevrenin Önemi

Çocuk edebiyatında işlenilmesi tavsiye edilen temalardan biri de çevre temizliğinin önemidir. Çocuğun yaşamında temiz bir çevrenin gerekliliği yetişkinlere göre çok daha fazladır.

“Toplumsal hayata yoğun bir biçimde girmediği için insanlar arası ilişkilerde ve insan- tabiat ilişkilerinde çocuklar için menfaat, hakim davranış biçimi değildir. Çocukların başkalarıyla ilişkileri sıcak ve samimidir. Sadece hisleriyle, tabii biçimde davranışlar gösterirler ve tabii olanı severler. Dolayısıyla çevre konusundaki istekleri de genelde tabiidir. Yeşil alan, deniz, göl, ağaç, dere, kayalık, kaplumbağa gibi şeylerle çoğu insanın hiç dikkate almadığı bazı ekolojik değerler” (Görmez ve Göka, 1993:18).

Küçük Arı Büyük Arı adlı roman da çocukların dikkate aldığı bu değerleri işlemektedir. Fakat bunu çocuk kahramanlar aracılığıyla değil, doğanın bir parçası olan hayvanlar aracılığıyla yapar. Roman boyuca Küçük Arı ve arkadaşı eşekarısının konuşmalarına tanık oluruz. Yolunu kaybedip kentin kirli çevresine alışamayan

Küçük Arı sorar:

“Neredeyim ben?”

Eşekarısı yanıtladı.

-Kenttesin.

-Ya bu koku?

-Görmüyor musun,çöplük.

-Hep böyle pis mi kokar, menekşe, sümbül, nergis kokmaz mı ?

Eşekarısı kakkahayı basıverdi.

-Demek menekşe,sümbül,nergis ha!...Söyledim ya sana ,burası kent.Bunlar da kentin artığı ” (İzgi, 1989:22).

Yazar, bu gibi diyaloglarla günümüzün önemli sorunlarından olan kentlerdeki çevre kirliliğine vurgu yaparken şu satırlarla da bu kirliliğin sorumlusunun insanlar olduğunu belirtir: “Bu yolun kıyısında iki yanlı ağaçlar vardı, ama insanlar bu ağaçları da çok gördüler kuşlara, arılara kestiler. Kestikten sonra da onların yerine apartmanlar diktiler. Fabrikalardan tüm artıkları ırmağa akıttıkları için pis kokuyor” (İzgi, 1989:31).

Böyle bir çevrede çocukların nasıl bir yaşam sürdüğü ise şöyle anlatılır: “Hiç evlerinden çıkmazlar, böyle ufacık odaları vardır, o odanın içinde koştururlar, bazen onları anneleri babaları kentin öteki ucundaki parka götürürler, ama hergün değil” (İzgi, 1989:49). Buna karşılık doğal ortamda büyüyen çocukların yaşamı ise şöyle anlatılır:

“Başlarına taç örerler papatyadan, gelincikten, yemiş koparmak için ağaçlara çıkarlar, dere kıyısından ince söğüt dallarından yemiş sepeti yaparlar, yapraktan kayık yapıp dereye salarlar. Kuzuları vardır, tavuklarının yumurtalarını folluktan onlar alırlar...” (İzgi, 1989:50).

Muzaffer İzgi bu romanda çevre sorununa değinerek çocuklara temiz bir çevrenin ne denli önemli olduğu düşüncesini kazandırmaya, çocuklarda çevre bilinci yaratmaya, çocukları doğal çevreye özendirmeye çalışıyor.

b)Hayvan Sevgisi

Daha önce de belirttiğimiz üzere romanın kahramanları hayvanlardır. İnsanların hayvanlara nasıl davrandığı hayvanların gözüyle, onların dilinden aktarılır.

Bu tarz anlatımların çocuklar açısından önemi şöyle açıklanmaktadır:

“Bu çeşit hikayelerdeki hayvanlar doğadaki nitelikleri ve özellikleri ile görünseler de insanlar gibi konuşur ve düşünürler. Bu hayvanların konuşmaları kendi

yaşamları ile ilgilidir. Bu tür kitaplardan 9-12 yaşlarındaki çocuklar etkilenir ve hoşlanırlar” (Güleç-Geçgel, 2006:79).

Romanın baş kişilerinden eşekarısı bazı çocukların onlara nasıl davrandığını şöyle anlatır: “Çocuklar bizi hiç sevmeyiz, görür görmez ya kaçarlar, ya da ellerinde tahta parçalarıyla bizi öldürmeye çalışırlar. Oysaki onlar bizim yuvamıza değnek sokmasalar, bize vurmasalar, biz onlara hiçbirşey yapmayız” (İzgi, 1989:60).

Romanda çocuklara, hayvanlara fiziksel şiddet uygulanmaması gerektiği, onlarla dostane ilişkiler kurulması gerektiği eğitsel bir ileti olarak verilmiştir. Bu iletiyi verirken yaş grubunun ilgilerini dikkate almış olması da tema ve eğitsel ileti konusunda çocuğa görelilik ilkesine uygun bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

c) Büyüklerin Sözüden Çıkmamak

Romanın baş kişisi Küçük Arı, ormanda yaşamaktadır. Fakat bir gün büyüklerinin uyarılarına rağmen onları dinlemez ve ormanın dışına çıkar. Bu davranışı ona pahalıya mal olur, bilmediği yerlere gider ve hayati tehlikeler atlatır, çok korku ve endişe dolu anlar yaşar. Büyüklerin yaptığı uyarıları hatırlar ve onları dinlemediği için yaşadığı pişmanlığı şöyle dile getirir: “Ah ah, büyüklerimin sözlerini dinlemeliydim, çıkmamalıydım ormanın dışına” (İzgi, 1989:12). Hatta yaptığı bu hata yüzünden alay konusu olduğunu dahi düşünür. Kendisine bakıp gülen eşekarısına; “Biliyorum, benim akılsızlığıma, söz dinlemezliğime gülüyorsun. Ama bil ki haklısın” (İzgi, 1989:26).

Romandaki bu temayla çocuklara verilmek istenen ileti; büyüklerin sözlerinin bazı deneyimler bilgiler ışığında söylendiği ve bu sözlerin ciddiye alınmasının gerektiğidir. Aksi takdirde bu sözleri dinlemeyen çocukların başlarına istenmedik olayların gelebileceği vurgulanıyor.

3.3.8. Can Dayım

3.3.8.1. Özet

Can Dayım adlı roman, Ümit adlı bir çocuk, dayısı, ablası, anne ve babası, ninesi ve dedesi arasında geçen birtakım olaylar üzerine kurulu bir çocuk romanıdır. Ümit, Can isimli dayısını çok sevmektedir ve okul dışındaki zamanının büyük çoğunluğunu,

tatillerini dayısı ile geçirmektedir. Dayısı üniversite mezunudur fakat bir işe sahip değildir. Bu da Ümit'in dedesini çok rahatsız etmektedir. Dayısını tembellikle suçlamaktadır. Ümit bu duruma üzülmemektedir ancak elinden bir şey gelmez. Sonunda dayısı bir iş bulur fakat bu iş garsonluk olması sebebiyle dedesi tarafından beğenilmez. Dedesine her işin önemli ve onurlu olduğu dayısı, annesi ve babası tarafından defalarca anlatılır. Dedesi sonunda durumu kabullenir ve roman mutlu sonla noktalanır.

3.3.8.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Çalışmanın Önemi

Can Dayım adlı romanda Can, üniversite mezunu, genç bir adamdır fakat bulamaktadır. Bu yüzden dedesi Can Dayı'yı sık sık eleştirmektedir. “Askere gittin geldin, yine aynı Can'sın, adam olmayacaksın, hep çocuk kalacaksın. Niye çalışsın efendim, niye çalışsın, işte babasının emekli maaşı var ya, beyim yesin dursun” (İzgu, 1990:12).

Sonunda Can Dayı'ya babası bir arkadaşı aracılığıyla iş bulur. Çalışmanın insan yaşamındaki önemini biraz da azarlayarak şöyle vurgular: “Beyimiz alışmış tembelliğe, bisiklete atlayıp orası benim burası benim gezmek kolay. Gör bakalım ekmek parası kazanmak kolay mıymış, yoksa zor muymuş?” (İzgu, 1990:74) Can Dayı, dedenin sözünü dinler ve iş görüşmesi için babasının verdiği adrese gider. Burası bir pastanedir ve Can Dayı'yı bekleyen iş dedenin sandığı gibi kasiyerlik değil, garsonluktur. İş görüşmesine Ümit de gelir ve dayısına garsonluğu layık görmediği için işi kabul etmesini istemez. “Can Dayım garsonluk yapamaz, ona buna pasta şunu bunu dağıtamaz” (İzgu, 1990:80). Fakat Can Dayı Ümit gibi düşünmediği işi kabul eder ve Ümit'i şu sözlerle ikna etmeye çabalar. “Herkes bir iş yapmak zorunda. Hiçbir işi ayıbı yoktur. Hem niçin böyle düşünüyorsun? Her insan bir şey üretiyor, ben de burada bir şey üretiyorum” (İzgu, 1990:83).

Sadece Ümit değil, Ümit'in dedesi de garsonluğu küçümser. “Müdür Hulusi Bey'in oğlu garsonluk yapamaz” (İzgu, 1990:100). Dede'nin insanların işleri konusundaki yargıları Can Dayı tezgahtar bir kızla evlenmek istediğinde de aynı sertliktedir. “Bu

evlilik olamaz. Koskoca emekli müdür Hulusi Bey'in oğlu tezgahtar bir kızla evlenemez" (İzgi, 1990:115).

Muzaffer İzgi, bu romanda dede ile Can Dayı arasındaki çatışma vesilesiyle çalışmanın ne kadar önemli olduğunu, amaçsızca ve hiçbir şey üretmeden yaşamanın yanlış olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. "İnsanın bir işinin olması gibi güzel şey yoktur. İşsizlik insanı tembel yapar" (İzgi, 1990:78). Her türlü emeğin yaşamda bir değerinin olduğunu çocuklara kazandırmaya çalışıyor. "Her iş onurlu bir iştir" (İzgi, 1990:116) cümlesiyle bu düşüncesini eğitsel bir ileti halinde sloganlaştırıyor.

b) Kitabın Önemi

"İnsanların zihinsel gelişimlerinin ve yaşamları boyunca öğrendiklerinin % 80'ini 12 yaşına kadar kazandıkları" (Özer, Kırcaali ve Türküm, 2003:14) söylenir. Bu çağda çocukların en iyi dostunun kitaplar olduğu bilinmektedir. Özellikle "10-12 yaş arası okuma isteğinin dorukta olduğu dönemdir. On yaşından itibaren çocukları roman okumaya yönlendirmek, okuma alışkanlığını pekiştirme konusunda son derece yararlıdır" (Akbayır ve Şahin, 2005:196). İzgi de bu gerçeğin farkında olarak Can Dayım adlı romanında kitabın insan yaşamındaki yerinden söz etmiştir. "Benim Can Dayım ne sigara içerdi, ne de biraevlerine giderdi; harçlığıyla gazete, dergi alırdı. Dayım çok okurdu" (İzgi, 1990:32). Can Dayısı ile güzel vakit geçiren Ümit, dayısının ona anlattığı hikayelerden de çok hoşlanır. "Oh öyle mutluyum ki, dayım bu gece gitmeyecek eve, benimle kalacak ve kimbilir ne güzel öyküler, masallar anlatacak" (İzgi, 1990:32). Dayısıyla sık sık kütüphaneye giderler. "...kitaplığa gider, seçtiğimiz kitapları alır, on ikiye dek okurduk" (İzgi, 1990:77).

Can Dayım adlı romanda yazarımız çocukları kitap okumaya özendirmeye çalışırken öğüt vermeden kitabı, romanın çocuk kahramanı Ümit'in yaşamının doğal bir parçası olarak yansıtmıştır. "Kitaplarda yazarın kurguladığı gerçeklik, çocuklar tarafından, okuma eylemi sonrası kendi gerçekliklerine dönüştürülebilir; yazarın paylaşmak istediği, çocukların yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır" (Sever, 2003:192). İzgi de çocuk dünyasının gerçekliğinden kopmadan çocuğun dünyasında kitabın eksik olmaması gerektiğini eğitsel bir ileti olarak belirtmiştir.

c)Yaşlılara Karşı Saygı ve Anlayış

Muzaffer İzgü'nün hemen hemen bütün çocuk romanlarında bir babaanne, anneanne ya da dedeye rastlanır. Genellikle anne ve babası çalışan çocukların bakımını nineleri ve dedeleri üstlenir. Can Dayım adlı romanda Ümit'in de dedesi ve anneanesi yaşamındaki önemli insanlardır. Dedesi çok inatçı ve dediğim dedik bir insan olmasına rağmen ne dayısı ne de Ümit ona saygısız davranışlar sergiler.“Dedem dayıma öyle bir kızdı ki...Ama Dayım yine her zaman olduğu gibi cevap vermiyor, dinliyordu” (İzgü, 1990:20).

Roman boyunca dede türlü aksilikler yapmasına rağmen herkes ona saygılı ve anlayışlı davranır. Hatta tüm bu huysuzlukları emekli olduktan sonra arkadaşı olmayışından ötürü yalnız kalmasına da bağlayarak ona anlayışla yaklaşır Ümit. “Dedem aslında yalnız. Hemen hemen hiç arkadaşı yok, kahveye gitmeyi de sevmez, her zaman kızgın ve sinirli” (İzgü, 1990:60). Bu düşünceden hareketle dedesiyle arkadaş olur, onunla bisiklet sürer, gezer, dertleşir, konuşur ve böylece dedesini anlamaya başlar.

Çocuklar doğdukları zamandan itibaren dede ve nineleriyle az da olsa mutlaka bir ilişkileri vardır. Özellikle çağımızda çalışan anne sayısının artması bu birlikteliği zorunlu hale getirmiştir. Yazarımız bu gerçekten hareketle çocukların çevrelerindeki yaşlılara karşı saygı ve anlayış duyguları kazandırmaya çalışmıştır. Günlük yaşamın telaşı içerisinde önemsemediğimiz, ihmal ettiğimiz büyüklerin aslında herkes kadar, hatta bir çocuk denli ilgi ve sevgiye ihtiyacı olduğunu hatırlatmak istemiştir.

3.3.9. Uzay Dolmuşu Kalkıyor

3.3.9.1. Özet:

Uzay Dolmuşu Kalkıyor adlı romanda, bir grup çocuğun uzaya yaptıkları yolculuk anlatılıyor. Çocukların yaşadıkları mahallede Necati adlı bir berber yaşamaktadır. Berber Necati'nin en büyük hayali bir uzay aracı yapmaktır. Fakat onun bu hayali hiç kimseye inandırıcı gelmemektedir. Çünkü kendisinden önce dedesi kanatla uçmaya kalkmış, babası ise uçakla uçmaya kalkışmıştır. Her ikisi de hem başarısız olmuş, hem de bütün mahalleye alay konusu olmuştur. Ancak Berber Necati bu olanları

umursamadan, büyük bir sabırla, hayalini gerçekleştirmek için defalarca çeşitli denemeler yapar. Sonunda Berber Necati yaptığı uzay aracına romanın anlatıcısı olan Deniz adlı çocuğun babaannesi de dahil olmak üzere bir grup çocuğu olarak uzay yolculuğuna çıkar. Yolda ilginç olaylar yaşarlar. Uzay araçlarının denetimi uzaylılar tarafından ele geçirilir ve uzay gemisinin tüm yolcuları bilmedikleri bir gezegene zorunlu iniş yaparlar. Burada onları ileri bir teknolojiye sahip ancak hiçbir kötü niyeti olmayan uzaylılar onları beklemektedirler. Babaannenin de sayesinde burada birbirinden komik olaylar yaşarlar. Kısa zamanda buradaki uzaylılarla dostluk kurarlar. Bir süre sonra da dünyaya geri dönmek üzere uzay aracına binerler. Uzay aracı garip sesler çıkarmaya başlar. Deniz tam bu anda uyanır. Odasında ateşler içinde yatmaktadır ve başucunda annesi ve babaannesi vardır. Deniz'in tüm anlattıkları hasta yatağında gördüğü bir rüyadan ibarettir.

3.3.9.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Bilimin ve Buluşların Önemi

Uzay Dolmuşu Kalkıyor adlı romanda İzgü, önceki romanlarından daha farklı bir tema ile karşımıza çıkmaktadır. Roman boyunca teknolojik bir yığın aygıttan, bunların nasıl icat edildiğinden bahsedilir. Bu anlatılırken de tarihsel bir gidişat izlenir. Romanın mucitlerinden biri olan Berber Necati uzay aracı yapmaya çalışmaktadır. Ondan önce de dedesi kanatla, babası ise kendi icadı olan uçaklarla uçmayı denemiştir. Berber Necati'nin dedesinin kanatla uçmaya çalışmasından hareketle tarihimizde yeri olan Hazerfen Ahmet Çelebi'nin uçma tecrübesi çocuklara hatırlatarak bilimsel ilerlemeye vurgu yapılır "Hayır insan uçmamış değil, Hazerfen Ahmet Çelebi uçmuş, ama insanların kol kanat gücüyle uçması nereye kadar? Öyleyse uçmak için ne gerekli? Uçak gerekli" (İzgü, 1994:20). Burada yazar çocuklara küçük bir mahallenin hayalperest ama hayalleri konusunda inatçı ve gayretli insanların tecrübelerini komik olaylarla anlatırken bilimin, bilginin ve kitapların değerini de anlatmaya çalışır.

"Berber Necati'nin anlattıkları, babaların, annelerin dedikleri gibi palavra değildi. Necati'nin bir yığın kitabı vardı. Gerektiğinde o ufacık dükkandaki ufacık tahtanın başında çiziyor, gösteriyor, anlatıyordu. Berber Necati'nin nesi var? Kalın kalın uzay kitapları var. Binlerce uzay resmi var. Video için yüzlerce uzay filmi var" (İzgü, 1994:14).

Çocuk romanları çocuğu bilime ve kitaba yaklaştırmalıdır. Okuma alışkanlığının ve gerçekçi düşüncenin en fazla geliştirilebildiği dönem olan 10- 12 yaş arası çocuklar düşünüldüğünde yazarımızın bilimin, kitabın önemine yaptığı vurgu eğitsellik yönünden önemlidir.

b)Teknolojinin İnsan Yaşamına Etkileri

Romanda kaçırılan uzay gemisi farklı bir gezegene iniş yapar. Bu gezegende farklı bir yaşam vardır. İleri teknoloji sayesinde insanlar elde etmek istedikleri her şeye bir kolayca ulaşabiliyorlar.

“Burada hava kirliliği yoktur, hastalık yoktur, çevre kirliliği yoktur. İlaç yaparız ama hasta olunca içmek için değil, hiç hasta olmamak için. Bunlar domatesi de fabrikada yapıyorlar. Burada fidanın üzerinde kendi kendine olsun bırakmıyorlar” (İzgü, 1994:94).

Yazar, bilimin ve bilimsel gelişmenin önemini vurgularken aynı zamanda teknolojideki bu ilerlemelerin insan yaşamına olumsuz tesirleri de olabileceğine değiniyor. İleri teknoloji sayesinde her şeyin yapay ve otomatik oluşunu eleştiriyor.

Doğal beslenme yerine ihtiyaç duyduklarında kendi icat ettikleri haplarla karınlarını doyurmalarına babaannenin tepkisi buna bir örnektir. “A çocuk sen bunlara inanıyor musun? Hiç peynirin, ekmeğin, yumurtanın yerini tutar mı hap?” (İzgü, 1994:48). Ayrıca yazar, babaanne karakterinin ağzından teknolojinin gelişmesiyle birlikte eski değerlerin yitirildiğine de değiniyor. Romandaki insanlar bir düğmeye basarak her işi hallederken, yemek için bile zaman ayırmadan, haplarla beslenirken, babaanne dibek kahvesi, ayran gibi geleneksel içeceklerimizden, yiyeceklerimizden istemekte, insanlar arası sıcak ilişkileri özlemektedir. “ ah... ben akşamleyin Neriman Hanım’a gitsem de onunla bir dibek kahvesi içip, eskilerden konuşsak” (İzgü, 1994:43).

Romanda günümüzün gelişmiş dünyasındaki değer yitimi, insanların birbirlerinden uzaklaşarak bencilleşmesi eleştiriyor. Eskiye olan özlem tutuculuk olarak değil, manevi ve kültürel değerlerin unutulmaması, korunması gerektiği şeklinde veriliyor.

c)Savaş Karşıtlığı

Çocuk romanları yoluyla çocuğa kazandırılacak düşüncelerden biri de barış yanlısı bir bakış açısidir. Uzay Dolmuşu Kalkıyor adlı roman da bu açıdan önemlidir.

Çünkü günümüzdeki uzay filmlerinin birçoğunda dünyalılar ile uzaylılar arasında savaşlar konu edilmekte, insanlar birbirlerine ve yaşadıkları evrene acımasızca zarar vermekteler. Oysa bu romandaki uzaylılar savaşın anlamını dahi bilmemektedirler. Uzaylı çocuklardan birinin sorduğu şu soru da buna bir örnektir. “Biz çok merak ediyoruz savaş nedir, niçin yasaklandı? Dilinizin disketini beynimde döndürüyorum, s harfinde savaş var, ama karşılığı boş” (İzgi, 1994:102).

Dünyalı çocuklar ile uzaylı çocuklar arkadaş olur, birbirlerine bir şeyler öğretmeye çalışır. “Aslı, Kızılderili kız olan iki arkadaşına sevgi dolu bir şarkı söylüyordu. Biraz sonra 999’lu çocuklarla dünyalılar ellerimizi omuzlarımızda buluşturmış, dostluk şarkısını söylüyorduk” (İzgi, 1994:98).

Romanın birçok yerinde bu ve benzeri satırlarla yazar, çocukları savaş kavramından uzak tutarak, barışçı ve uzlaşmacı anlayışı eğitsel bir ileti olarak vurguluyor.

3.3.10. Korkak Kahraman

3.3.10.1. Özet

Diğer romanlardan farklı olarak bu roman, günümüzde değil, geçmişçe yaşanmış olaylar üzerine kuruludur. Romanın kahramanı Şemsi çok tembel ve korkak bir delikanlıdır. Annesiyle beraber yaşamaktadırlar. Annesi çamaşırcılık yaparak ailenin geçimini sağlamaya çalışır. Annesi Şemsi’nin korkaklığı ve tembelliğinden çok şikayetçidir. Onun da yaşatları gibi evde tek başına kalabilecek, sokaklarda akşamları dolaşabilecek kadar cesaretli olmasını, evin geçimine katkı sağlayacak şekilde çalışmasını istemektedir. Fakat bütün çabasına rağmen Şemsi’de değişme olmaz. Çaresiz kalan anne, bir akşam Şemsi’yi sokağa atar ve diğer çocuklar gibi çalışkan ve cesur oluncaya kadar eve geri dönmemesini söyler. Şemsi saatlerce annesine yalvarır ama annesi dinlemez. Şemsi sokakta tesadüfen kendisine yaklaşan ve dost olduğu Kulak adlı köpeğiyle birlikte türlü maceralar yaşar. Şemsi tesadüfler sonucu şehirdeki yağmacıları, hırsızları yakalar ve sonunda ülkenin ordusunun baş kumandanı olur. Annesine cesaretini ve çalışkanlığını ispat ettiğini düşünür ve beraber sarayda yaşamaya başlarlar. Roman mutlu sonla biter.

3.3.10.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Bazı Korkuların Yanlışı

Romanın çocuk kahramanı Şemsi, olur olmadık her şeyden korkmaktadır. “Şayet hava biraz kararmışsa, annesi gelinceye dek Şemsi, korkudan bir sokak kapısına koşar, bir içeriye koşardı. Hele böyle zamanlarda, bir kedi kart sesiyle miyavlasın, yahut gök gürlesin, Şemsi “ İmdaat! Beni yiyorlar!” Diye bağırdı” (İzgi, 1996:6).

Arkadaşları da Şemsi'nin bu durumuyla alay etmekte, fırsat buldukça onu korkutmaktadırlar.

“Mahallenin çocukları Şemsi'nin bu durumunu bildikleri için annesinin fırına gidince, kapıya doluşur bağırdılar:

-Şemsiiii, öcü geldi!

-Şemsiiii, hortlaklar damdan içeri girdiler!” (İzgi, 1996:6).

Bütün bunlar Şemsi'nin yaşamını iyice zorlaştırmaktadır. Bu duruma en çok annesi üzülmemektedir. Şemsi'ye doğa üstü varlıklardan korkmaması gerektiğini sık sık anlatmaktadır. “Sen korktuğun için onlar böyle yapıyorlar. Şayet sen cesur bir çocuk olursan onlar sana sataşamazlar” (İzgi, 1996:8).

Çocukların büyük bir çoğunluğunda görülen öcü, canavar gibi varlıklardan, karanlıktan, tek başına odasında uyumaktan korkulmasının aslında doğru olmadığı, çocukların bu duygularla hareket etmesinin çocuğa zararı dokunacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca öcü, hortlak gibi doğa üstü varlıkların gerçekte olmadığı çocuğa somut durumlarla sezdirilmektedir. Gerçeğe yönelme ve yavaş yavaş soyut kavramlara olan merakın başladığı 10-12 yaş çocukları düşünüldüğünde romandaki bu temanın eğitsel değerinin olduğunu söyleyebiliriz.

b) Çalışmanın Önemi

Romanın çocuk kahramanı Şemsi korkak olmakla beraber tembeldir de. “Şemsi hiç çalışmazdı. Zavallı anneciği, onun bunun çamaşırına gider, kazandığı üç beş kuruşla kendini ve çocuğunu geçindirmeye çalışırdı” (İzgi, 1996:5). Şemsi'nin tembelliği annesinin onu evden kovmasına dahi sebep olur. Annesinin şu sözleri de yazarın roman boyunca okuyucularına vermek istediği mesajı içerir niteliktedir.

“Gideceksin bu evden kendine bir iş bulacaksın, anladın mı? Benim böyle korkak, pısrık evlatla işim yok. Ne zaman sen de diğer çocuklar gibi cesur, çalışkan, bir iş güç sahibi olursan, o zaman gel!” (İzgu, 1996:17). Ancak annenin ağzından aktarılan bu iletiler çocuğun ailesine, bilhassa annesine duyduğu ihtiyaç, sevme, sevilme, güven duygularına olan ihtiyacı düşünüldüğünde tartışmaya açık bir konu haline geliyor. Yazar çocukta çalışmanın önemi ve gerekliliği gibi duygular oluşturmaya çalışıyor olabilir. Ancak tembelliği ve korkaklığı yüzünden henüz yaşı küçük olan bir çocuğun evden annesi tarafından atılmasının çocuğun dünyasına olumlu bir yansıma yapabileceğini düşünmek zordur.

c)Kötülükle Mücadele

Şemsi evden kovulduktan sonra, dedesinden kalma kılıcın üzerine “Bir vuruşta yüz bir can öldüren kahraman’ yazısını yazdırır. Şemsi’nin kılıcının üzerinde bu yazıyı gören herkes onu kahraman sanar. O da tesadüfler sonucu bazı yağmacıların ölümüne sebep olur fakat aslında kendi hala hiç kimseye zarar veremez. Ancak tesadüf sonucu da olsa Şemsi’nin yağmacılara verdiği zarar şöyle tasvir edilir: “Her yer yaralı yağmacılarla dolmuştu. Kimin kulağı kopmuş, kiminin gözü patlamıştı. Kiminin de kolunda bacağında koca koca dikenler vardı” (İzgu, 1996:74). Burada kötülükle mücadele edilmesi gerektiği vurgulanırken şiddet öğeleri dikkatimizi çekmiştir. Çocuk kitaplarında şiddet öğelerine yer verilmesi ile ilgili Aytas şunları söyler:

“Çocuk edebiyatı metinleri, şiddet öğeleri içermemelidir. Çocuklara yönelik eserlerde, şiddet öğesinin ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğu, son yıllarda yapılan bilimsel eserlerle ortaya konulmuştur. Buradan hareketle, şiddet içerikli konuların çocuk eserinde yer almamasına özen gösterilmelidir” (Yalçın ve Aytas, 2003:51).

10-12 yaş grubu çocuklarının ruhsal dünyaları ile ilgili önceki bölümlerde değindiğimiz bulgulardan da hareketle romandaki bu temanın çocuğun ruh dünyasına olumsuz etki yapabileceğini söyleyebiliriz.

3.3.11. Yaşasın Anneannespör

3.3.11.1. Özet:

Muzaffer İzgü’nün en yaygın çocuk kitapları “Annemin Akıllalmaz Maceraları” adı altında yayınlanmış olan 15 kitaplık bir seridir. Bizim incelememiz İzgü’nün çocuk

romanları üzerine olduğu için bu seriden roman olan eserleri inceledik. Yaşasın Anneannespör da bunlarda biridir. Romanın çocuk kahramanı Metin, annesi, babası, anneannesi Hikmet Hanım ve kedileri Tekir ile beraber yaşamaktadır. Anne ve babası çalışan Metin, daha çok anneannesi ile vakit geçirmektedir. Anneanne son derece komik, yaratıcı, inatçı ve sevimli bir kadındır. Metin'i çok sever ve onunla her konuda ilgilenir; konuşur. Bir gün Metin ve mahalle arkadaşları bir futbol takımı kurarlar, diğer sokağın çocuklarıyla maç yapmaya karar verirler. Fakat diğer takımın bir çalıştırıcısı olduğu halde Metin ve arkadaşlarının yoktur. Bu soruna bir çözüm ararlar ve çareyi Metin'in anneannesi Hikmet Hanım'dan yardım istemekte bulurlar. Hikmet Hanım çocukların teklifini kabul eder ve takımı çalıştırmaya başlar. Bu da beraberinde birbirinden komik ve eğlenceli olayların yaşanmasına sebep olur. Sonunda büyük bir azimle çalışan takımlar maç yaparlar. Metin ve arkadaşları maçı kazanır ve roman mutlu sonla noktalanır.

3.3.11.2 Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a) Aile Sevgisi ve Ailedeki Eğitim Anlayışı

“Aile üyeleriyle olan ilişkileri, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturur. Aile aynı zamanda çocuğa, aile ve toplumun bir üyesi olduğu bilincini aşılar ve uyum biçimlerinin temelini atar” (Yavuzer, 1999:138).

Metin'in hem anne ve babasıyla hem de anneannesiyle kurduğu ilişki, karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış esaslarına dayanır. Metin çocuk olmasına rağmen aile büyükleri tarafından söyledikleri dikkate alınır. Özellikle anneannesi onun her anlattığını ilgiyle dinler, ona bir büyükten ziyade bir arkadaş gibi yaklaşır. “Sabahleyin gördüğüm düşü anneanneme anlatım. Öyle çok güldü ki” (İzgu, 1997:33). Anneanne torununu öylesine sevmekte ve isteklerini dikkate almaktadır ki ilerlemiş yaşına rağmen Metin ve arkadaşlarıyla birlikte futbol dahi oynar. Çocukların antrenörlük tekliflerine “Çocuklar hepimizi çok severim ama Metin'i daha çok severim. Metin iki gündür çok üzülüyor. Onun için önerinizi kabul ediyorum” (İzgu, 1997:82) şeklinde bir karşılık verir.

“Ailenin çocuğa yönettiği olumlu davranış örneklerinin, yeterli güven ve sevgi duygusunun , aile içindeki başarılı duygusal ve toplumsal etkileşimin, çocuğun psiko-

sosyal gelişimine önemli etkileri görülebilir”(Yavuzer, 1999:148) gerçeğinden hareketle İzgü'nün aile içi ilişkilerde sevginin, anlayışın önemine dikkatleri çekmeye çalıştığını söyleyebiliriz. Metin'in büyükleriyle kurduğu saygı ve sevecenliğe dayalı ilişkiden hareketle çocukların kendilerinden büyüklere, yaşlılara nasıl davranması gerektiği yönünde birtakım eğitsel iletiler vermektedir.

b) Sağlıklı Beslenme

Romadaki anneanne karakteri, Metin'i birçok konuda eğitmekte, özellikle sağlıklı ve doğal beslenmesi konusunda onu yönlendirmektedir. “Annem de babam da bizi ucuz ve iyi besleyebilmek için çok düşünürler, yiyeceklerimizi ona göre seçerler. Anneannem de öyledir. Sabahleyin pazara gitmiş, ısırgan almış, böreğini yapmış” (İzgü, 1997:40). Anneanne sürekli sağlıklı ve lezzetli yemekler yapar. Muzaffer İzgü diğer çocuk kitaplarında olduğu gibi bu romanda da yiyecekleri son derece detaylı ve iştah uyandırıcı biçimde tasvir ediyor.

“ ..Macun gibi sarımsağı kese yoğurduna karıştırır. Bu sarımsaklı yoğurdu tabaktaki ıspanağın üzerine dökünce... ille de onun üzerine toz kırmızı biber serpecektir. Hem öyle bir toz kırmızı biber ki anneannem onu köylülerden alı, tada tada, koklaya koklaya. İşte bu biberden bu yoğurdun üzerine bir güzel eker, sonra” (İzgü, 1997:6).

İzgü'nün besin değeri yüksek olan bu yiyecekleri uzun uzun anlatmasının sebebinin 10-12 yaş grubu çocukların günlük gereksinimleri ile ilgili aşağıdaki saptama ile ilgili olduğu düşünülebilir. “Bu yaşta çocuklar isteyerek ve devamlı yerler. Bu yaşa kadar genellikle az yemek yiyenler bile, bu yaşlarda çok yemeye başlarlar” (Yavuzer, 1999:121). Dolayısıyla yemeğe düşkün olan bu yaş grubu çocuklarına sağlıklı beslenme konusunda bilinçlendirici, ve özendirici yönde bir ileti vermeye çalıştığını söylemek mümkün.

c) Çevre Bilinci

Önceki bölümlerde de belirttiğimiz üzere çocuk kitaplarında çevre sorunu ile ilgili temalara yer verilmesi tavsiye edilmektedir.

“Çevre kirliliğinin boyutları büyüdükçe bireylerin bu konudaki duyarlılıkları da arttırıyor. Çocukların çevre konusunda eğitilmeleri gelecek açısından büyük önem taşımaktadır. Yazının, çocuk yazının işlevlerinden biri de çocuğu gelecek yaşamı için eğitmektir” (Dilidüzgün, 2003:83).

Aynı görüş psikologlar tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Boyutları giderek artan çevre sorunları konusunda bütün toplumsal kesimlere olduğu gibi çocuklara da eğitim verilmesi gereklidir. Çevre sorunları konusunda eğitimin iki amacı olabilir. Birincisi, toplumsal ve kültürel birikimi mevcut ve gelecek kuşaklara aktarmak ve çocuklarda kültürel birikim sağlamak. İkincisi, çevre, çevre sorunları ve sorunların çözümü konusunda ve özellikle çocuklara sorumlu oldukları alanlar konusunda bilgi vermek” (Görmez ve Göka, 1993:96-97)

Çocuk romanları da çocuk eğitiminin bir parçasıdır. Yaşasın Anneannespor adlı romanının çocuk kahramanları da çevre sorununa karşı duyarlıdırlar ve tıpkı yukarıdaki açıklamada belirtildiği üzere onlar da çevre kirliliğiyle mücadeleye mahallerinden başlarlar.

“Apartmanların arasında küçük bir arsa kalmıştı.O arsayı arkadaşlarımla birkaç gün uğraşmış, temizlemiştik. Çünkü bazıları oraya çöplerini atıyorlardı. Bakkal Mustafa Amca da arsanın yanındaki duvara asmamız için bir yazı hazırlamıştı. “Buraya Lütfen Çöp Dökmeyin”. Sokağın çocukları olarak karar almıştık. Kim oraya çöp dökerse, kapısına gidecek, bir daha çöp dökmemesi için uyaracaktık” (İzgi, 1997:14).

Bu ve benzeri anlatımlarla çocukların çevreye karşı duyarlılıklarının gelişmeye başladığı bu dönemlerde çocuğun çevre konusundaki eğitimine katkıda bulunuyor.

d)Sporda Centilmenlik

Romandaki eğitsel iletilerden biri de sporda rekabete dayanmayan, sporun daha çok gayret ve eğlence amaçlı yapılması gerektiği yönündeki iletilerdir.

Bu iletiler de yine anneannenin ağzından okuyucuya kazandırılmaya çalışır. “Sporda önemli olan yenmek değildir. Yenilebiliriz de ama yenince öyle ne oluyor, bağırma, çağırma. Duyduğuma göre tabanca sıkma da oluyormuş. Ama biz yensek bile böyle yapmayacağız, buradan çıkıp evimize gideceğiz” (İzgi, 1997:114).

Son dönemlerde ülkemizde bu tür olumsuz olayların yaşandığını bilmekteyiz. Bu yüzden çocukların bu açıdan eğitilmesi gereklidir. Çocuklara yönelik eserlerde bu tür iletilere yer verilmesi çocukları olumlu yönde etkileyebilir.

3.3.12. Anneannem Cankurtaran

3.3.12.1. Özet

Anneannem serisinin 7. kitabı olan Anneannem Cankurtaran adlı romanda Metin, anneannesi, anne- babası, ablası ve kedileri Tekir arasında geçen birbirinden ilginç ve eğlenceli olaylar anlatılır. Anneannem serisinin diğer romanlarındaki gibi bu romanda da Metin'in anne ve babası çalışmaktadır. Dolayısıyla bütün vaktini anneannesi ile geçirmektedir. Metin anneannesi ile alışveriş yapar, oyun oynar, sohbet eder, şakalaşır. Yaz tatili için planlar yaparlar. Anneanne deniz kıyısına gitme teklifinde bulunur. Önceleri hiç kimse anneanneyi dikkate almaz ama o her zamanki sevimli, müzip ve inatçı tavırlarıyla planlarının hepsini uygular. Ve sonunda Metin ve ablası için bir çadır diker. Kuşadası'nda bir tatil köyüne giderler. Burada anneannenin gayretle diktiği çadırı kurarlar. Son derece doğal ve güzel bir ortamda tatillerini yaparlar. Güzel dostluklar kurarlar, lezzetli ve sağlıklı yemekler yiyerek, anneannenin müziplikleri sayesinde eğlenceli bir tatil yaparlar. Romanın sonunda anneanne küçük bir kız çocuğunu boğulmaktan kurtarır ve romana adını veren "cankurtaran" sıfatını böylelikle alır.

3.3.12.2. Romandaki Tema ve Eğitsel İletiler

a)Yaşama Sevinci

Muzaffer İzgü, eserlerin çoğunda dar gelirli ailelerinin çocuklarının yaşamlarından kesitler sunar. Bu bazen Ekmek Parası'ndaki gibi yaşamını sürdürmekte zorlanacak derecede maddi sıkıntıların yaşandığı ailelerin çocukları olabildiği gibi, bazen de, daha önce incelediğimiz Yaşasın Anneannespör, Anneannem Cankurtaran romanlarındaki gibi kentte yaşayan orta sınıf, memur ailelerin çocukları oluyor. Romanın çocuk kahramanı Metin, yaşadığı kentte okul ve ev arasında sıradan bir yaşam sürmektedir. Tek eğlencesi ise anneannesidir. Onu çok sevmektedir, onunla olmaktan ötürü mutludur. "Ne çok şeyi ilk kez anneannemle birlikte tatmıştım"(İzgü, 2004:59). Romandaki anneanne modern yaşamın çalışan, içe dönük, çevresiyle ilgilenmeyen, yalnız insanlarına karşılık, eski değerleri ve güzellikleri yaşatmaya çalışan, iyi yürekli, biraz çocuklaşmış son derece eğlenceli bir tiptir. Güç durumlar ve türlü imkansızlıklar onu yaşamdan soğutmaz. Sonsuz inadı ve gayretiyle torunlarını

mutlu etmek, onlara yaşama sevinci vermek için çabalar. Çocuk kitaplarındaki kahramanların sahip olabileceği bu gibi özelliklerin eğitsel değeri ile ilgili Sever şunları söylemektedir:

“Hikaye ya da romandaki kahramanın yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözümedeki kararlılığı, amaca ulaşmaktaki izlediği yöntemlerin niteliği ve bu eylemler topluluğunun söz ve davranışlarla somutlaştırılması, çocukları da kahraman gibi duymaya, düşünmeye yöneltmektedir” (Sever, 2005:30).

Anneannenin yaşam karşısındaki sabrı ve inadı ile yazarımız çocuklara yaşam karşısında daha güçlü olunabileceği, küçük detaylardan türlü zevkler alınabileceği mesajını vermeye çalışmaktadır. Kitapların çocuklara yaşamı sevmeyi, onun güzelliklerinden yararlanmayı, eksik yönlerini tamamlamayı sağlayıcı duygular kazandırma gibi işlevleri düşünüldüğünde Muzaffer İzgü'nün bu romanı önemli bir çalışmadır.

b) Hayvan ve Doğa Sevgisi

Çocuk romanlarında işlenilmesi tavsiye edilen temalardan biri de doğa ve hayvan sevgisidir. Anneannem Cankurtaran adlı eserde de doğa ve hayvan sevgisine anneannenin doğaya olan düşkünlüğü, kedisi Tekir ile kurduğu yakınlık üzerinden değinilmektedir. Anneanne Tekir ile konuşur, dertleşir, evin diğer üyeleri de Tekir'e evin bir üyesi gibi davranır. Evdeki çocuklar da Tekir'i çok sever. Hatta tatile onu da götürmek isterler fakat anneleri izin vermez.

Anneanne doğayı da çok sever ve torunlarını temiz havanın olduğu, ağacın ve çiçeğin bol olduğu yerlere götürüp onlara da doğa sevgisini aşlamaya çalışır. Romanda hayvan ve doğa sevgisinin insan yaşamına olumlu etkileri olabileceği, insanın doğayı ve hayvanları yaşamın bir parçası olarak görüp, koruması gerektiği eğitsel bir ileti olarak vurgulanmaktadır.

BÖLÜM 4: DİL

Dil, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bir birine bildirmek için sözcüklerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma aracıdır” (TDK, 2005:526). Birey ve toplum, kendini dil ile ifade eder, dil ile yansır. Dil ile öğreniriz, eğitiliriz, eğitiriz. Dil ile konuşuruz ve iletişim kurarız. Dili etkili kullanan birey, toplumda pek çok kişiyi etkileyebilir. Dilin doğru kullanılmaması sonucunda ifade eksik kalır ve istenilen mesaj yerine ulaşmaz. İstenilen mesajı doğru şekilde dinleyiciye ulaştırmak, etkili ve güzel ifade ile daha kolaydır. İfade gücü gelişen birey, duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ve daha rahat ifade eder. İfadesi zayıf olan birey ise duygu, düşünce ve hayallerini daha zor ifade etmekte zorlanır. “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak biçimlendirilme sanatı” (TDK, 2005:600) şeklinde tanımlanan edebiyatın da temel malzemesi dildir. Duygu, hayal ve hisleri sözcükler, cümleler vücuda getirir, kuşaklar boyu yaşatılmasını sağlar.

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en önemli özellik dil ve anlatımdır. “Çocuk kitaplarının çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli değişken dil ve anlatımdır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” (Sever, 2003:137). Çocuk edebiyatı ürünlerinde dilin önemi büyüktür. Çünkü “Çocuklar için edebiyat her şeyden önce dildir” (Şirin, 2000:103). Çocuk, okulöncesi dönemde ana dilini büyüklerinin konuşmaları, ona anlattığı masallar, hikayeler, bilmeceler, fıkralar yoluyla tanır. Okula başladıktan sonra ise, kitaplarla tanışır ve ana dilinin inceliklerini, söz varlığını, anlam yapısını, anlatım gücünü okuduğu şiirler, hikayeler, romanlar, masallar yoluyla öğrenir. Çocuk kitapları çocuğun kişilik gelişimine olduğu gibi dil gelişimine de katkıda bulunur.

Çocuk kitaplarının çocuğun dil gelişimine olan katkılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- 1) Çocuğun dinleme, taklit etme ve dil ile ilgili alıştırmalar yapma becerilerini geliştirir.
- 2) Kelime hazinesini zenginleştirir
- 3) Sıfatları, zamirleri, çoğulları, olumlu ve olumsuz ifadeleri doğru ve yerinde kullanmayı öğretir.
- 4) Gördüğü şekilleri algılamayı öğrenir.
- 5) Kavramları öğrenir (Güleç ve Geçgel, 2006:31).

- 6) Çocuğun alıcı dil gelişimini sağladığı gibi aynı zamanda ifade edici dil gelişimini de destekler.
- 7) İmla ve yazım kurallarını öğretir (Yalçın ve Aytaş, 2003:17).
- 8) Çocukta ana dil sevgisi ve bilinci kazandırır,
- 9) Türkçedeki deyimleri, atasözlerini, mecazları öğretir (Sınar, 2007:17).
- 10) Anadile karşı bilinçli bir sevgi ve duyarlılığın oluşmasına katkı sağlar (Sever, 2005: 30).
- 11) Doğru özne, nesne, yüklem, sıfat ve tümleç sıralamasını öğretir (Alpöge, 1991, aktaran; Özkan, 2001:30).
- 12) Konuşma dilinden yazma diline geçişin daha kolay ve sağlıklı biçimde gerçekleştirilmesine yardımcı olur. Bu geçiş çocuk için çok önemli bir aşamadır (Bozdağ, 2000:374, aktaran; Özkan, 2001:30).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun dil gelişimini , ana dilini kullanabilmesini bu denli etkileyebilmesi, çocuk kitabı yazarlarının yükünü daha da ağırlaştırmaktadır. Bu gerçeği yazarımız Muzaffer İzgü şu sözlerle ifade ediyor:

“Dil kitabın yüreği, kalbi, ana malzemesidir ve bu ana malzemenin iyi kullanılması gerekir. Çocuk anadilini annesinden öğrenir fakat dilinin gelişmesini kitaplar sağlar. Yazarın dilinin zengin olması gerekir. Ana dili çocuğa göre kullanmak çok önemli, onun için seçici olmak lazım” (Kişisel görüşme, 2007).

Çünkü “iyi bir çocuk kitabının içerik bakımından üstünlüğünü sağlayan etmenlerin başında dil ve anlatımda gösterilen özen gelir” (Şirin, 2000:212). Bu sözlerden de hareketle diyebiliriz ki: çocuklar için yazmak özel bir yazma biçimidir. Bu yüzden özel bir dil ve anlatım özelliğine sahip olması gerekir. Ele aldığımız yaş aralığının dilsel gelişimini de göz önünde bulundurarak, çocuk kitaplarının dilsel açıdan sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1) Duruluk, akıcılık ve akıcılık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalı. Sadeliğe dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı,
- 2) Çocuğun günlük hayatında kullanmadığı kelimelere yer verilmemeli,
- 3) Anlamalarını bildikleri üç yüz kelime ile sınırlı olmalı,
- 4) Çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandıracağı belirli sayıda kelimeye yer verilmeli. Ayrıca bilinmeyen kelimeler için bir sözlük kitabın arkasında yer almalı,
- 5) Üçüncü kişi ağızyla anlatım yapılmalı,
- 6) Kavramlar çağrışım yoluyla verilmeli,

- 7) Mümkin olduğunca özne ve yüklem tek olmalı,
- 8) Argo söyleyişler ve bol mecazdan kaçınılmalı,
- 9)Çocukların kullanmakta zorluk çektiği edatlar ve bağlaçlar anlatımda yer almamalı (Yalçın ve Aytaş, 2003:48-49).
- 10) Yöresel deyim ve ifadeler bazı çocuklar için anlama güçlüğü doğurabilir. Bu yüzden bunlara fazla yer verilmemeli. 11 yaş öncesi çocuklara yazılan eserlerde somut olarak tarif edilebilecek kelimeler kullanılmalı, 10 yaş ve üstü için soyut kelimeler de kullanılabilir. Fakat bu yapılırken onda bir duygu değeri ifade eden, ikili ilişkilerde kullanabileceği vatan, merhamet, paylaşma, hak gibi kavramlara öncelik verilmeli.
- 11) Tabiat taklidi kelimeler çocukların hoşuna gittiği için bu kelimelere yer verilmeli,
- 12) Tekrar çocukların hoşuna gittiği için kelime, kelime grupları ya da cümleleri tekrarlamak yerinde olur,
- 13) Çocuk yayınlarında duyuların ifadesi önemli bir husustur. Beş duyuyla ilgili kelimeler yazılara canlılık verir (Sınar, 2007:85).
- 14) Daha çok hareketlere, olaylara, kısa konuşmalara yer verilmeli,
- 15) Romanda ve hikayede başlangıç, düğüm ve çözüm sürecinin evreleri doğal biçimde birbirini izlemeli,
- 16) Uzun tasvirlerden, karmaşık ruh çözümlemelerinden kaçınılmalıdır (Şirin, 2000:212).

4.1. Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarında Dil

İncelememiz 12 çocuk romanını kapsamaktadır. Romanlarda ortak dil ve anlatım özelliklerinin görülmesinden ötürü 3.Bölüm'deki gibi romanları tek tek ele almayacağız. Yukarıdaki kriterlerden de hareketle romanları dil yönünden aşağıdaki başlıklar altında genel bir değerlendirmeye tabi tutacak, örneklemi eserlerin her birinden ayrı ayrı seçeceğiz.

4.2. Sözcük Seçimi

İncelediğimiz romanların hemen hemen hepsinde dil açısından ilk göze çarpan özellik yazarın anlattığı kişilerin, anlatılan çevrenin dilinden yararlanmasıdır. Yazar, anlattığı kişilerin kültürünü, yaşama biçimini, kullandıkları araç gereçleri yansıtan sözcükleri kullanmaya özen gösteriyor.

4.2.1. Türkçe Sözcükler

Yazar sözcük seçiminde Türkçe kökenli sözcükler kullanmaya özen gösteriyor. Türkçe'yi kullanırken, Türkçe'nin olanaklarından yararlanmayı ve yabancı sözcükler yerine bilinçli bir biçimde öz Türkçe sözcükleri kullanmayı tercih ediyor. Bu konudaki görüşlerini ise şöyle ifade ediyor:

“Dilimize pek çok dilden sözcük girmiştir. Arapça, Farsça, son dönemlerde ise İngilizce kelimeler dilimize yerleşmektedir. Oysa biz yazarken Türk dilini kullanıyoruz. Bunu unutmadan daha dikkatli yazmalıyız, çocuğu Türkçe'nin zenginlikleriyle buluşturmalıyız” (Kişisel Görüşme, 2007).

Ancak bu kelimeler yaygın olarak kullanılan kelimeler değildir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, çocuk kitaplarında çocukların günlük hayatında kullanmadığı, ortak dilde olmayan kelimelere yer verilmesi çocuğun kelime dağarcığını zenginleştirmesine katkıda bulunamaz. Kullanımı yaygın olmayan, dili sadeleştirmek adına kullanılmış kelimeler hedef grubun dil gelişimine de uygun değildir. Romanlarda bu kelimelerin kullanıldığı cümlelerin hepsine burada yer veremeyeceğimiz için sınırlı sayıda örnekleme yetiniyoruz.

Ak: Beyaz anlamında kullanılmış.

“Küçücük **ak** badanalı,tek pencerele bir ev” (ÇO, s.51).

“Bir yere daha uğradı dayım, ben de yanındayım, **ak** giysili bir adam” (CD, s.22).

Anımsamak: Hatırlamak anlamında kullanılmış.

“Ah,ah daha önce nasıl oldu da **anımsamadım**” (KABA, s.39)

“Hasan hep kış günü araba yıkmanın zorluğunu **anımsıyordu**”(ÖD, s.69).

“ **Anımsıyorum**, dayım bir kez yine buğulama yapmıştı”(CD, s.54).

Buyruk: Emir anlamında kullanılmış.

“Hemen **buyruk** verdi padişah” (KK, s.102).

“ Bana **buyruk** verdi” (CD, s.58).

Çalıştırıcı: Antrenör anlamında kullanılmış.

“ Bize de bir **çaltırıcı** gerekli” (YA, s.29).

Dek: Kadar anlamında kullanılmış.

“Sabaha **dek** nasıl dayanacaktı” (KABA, s.13).

“Ben çayımı içene **dek** Ökkeş arabayı bir güzel silsin” (ÖD, s.29).

“Ama nereden bilebilirdim ki siz getireceksiniz parayı,hem de evime **dek.**”

(ÖD, s.49)

“ Üç güne **dek** hazır olacaktım” (UUAU, s.110).

“Elektrik direğinin tepesine **dek** uçsam bile, apartmanın ikinci katına **dek** uçarım”
(YA, s.16).

Denli: Kadar anlamında kullanılmış.

“Ne **denli** güzel kokuyordu bu iri papatya”

“O **denli** umutsuzluğa düşme” (KABA, s.10-23).

“Bir lastik çizme bu **denli** olur mu be?” (ÇO, s.27).

“O **denli** çok yediler ki, Şemsi de,Kulak da patlayacaklardı” (KK, s.82).

“Ökkeş’e o **denli** söylediler” (ÖD, s.51).

“ Şu çocuk **denli** akıl yok” (CD, s.11).

“ Yo hayır, kimse bizim **denli** mutlu olmayacaktı burada” (EP, s.132).

Devinim: Hareket anlamında kullanılmış.

“**Devinince** ağrıyordu eşekarısının ayağı” (KABA, s.40).

“İlk **devinim** güç oldu,ama araba yürüdü”(ÖD, s.23).

“ Disney’in Miki fareleri gibi ivedi ivedi **deviniyorduk**”(CD, s.7).

“ Yumak gibi birlikte **deviniyorduk**” (YA, s.59).

Devrisi Gün: Ertesi gün anlamında kullanılmış.

“Anne,o akşam kararını verdi ve hemen **devrisi günü** verdiği kararı uygulama ya başladı” (KK, s.17)

“Amma **devrisi günü** kürüğü aldım gittim o pınara...” (ÖD, s.15)

Düş: Rüya anlamında kullanılmış.

Düşünde, üzerinde yattığı sümbül çiçeği pamuktan bir ev gibi uçuyordu”

(KABA, s.10).

“Şemsi, **düş** görmediğine kendini inandırabilmek için bacağına bir çimdik attı.”(KABA, s.75)

“Ne yapayım anneanne, **düşümde** öyle gördüm” (YA, s.34).

“Canım anneciğim, canım babacığım, resminizle uyuyorum. Hep **düşümde** sizleri görüyorum”(UUAU, s.44).

Eder: Fiyat anlamında kullanılmış.

“Adam, çantanın **ederini** söyledi” (ÖD,s.84).

“Dayım bir **eder** söyledi” (CD, s.22).

Gerekli: Lazım anlamında kullanılmış.

“Ne olur ne olmaz yine **gerekli** olur” (YA, s.38).

Gereksinim: İhtiyaç anlamında kullanılmış.

“...Şimdilik insana **gereksinimimiz** yok” (CD, s.22)

“Bugün yardımcıya **gereksinmesi** yokmuş.” (YA, s.25)

Gezgin Satıcı: İşportacı anlamında kullanılmıştır.

“Sonra da uçup oradaki **gezgin satıcının** göbeğine çarptım mı...”(ÖD, s.69).

Giysi: Elbise anlamında kullanılmış.

“Benim de **giysim** yeni,dedi” (ÇO, s.52).

“Elini yüzünü yıkadı, **giysisini** değiştirdi” (CD, s.99).

Giz: Sır anlamında kullanılmış.

“Yeter ki bu işin **gizini** bilmeliydi” (CD, s.47).

Gömüt: Mezar anlamında kullanılmış.

“Dün babamın **gömütüne** gittim, **gömütlüğe**” (KP, s.14).

“Bir **gömütçü** varmış, **gömüt** kazıcısı” (EP,s.13).

Güç: Zor anlamında kullanılmış.

“**Güçlükle** yürüdü” (KABA, s.77).

İvedi: Hızlı, çabuk anlamında kullanılmış.

“Ökkeş çayını **ivedi** içti” (ÖD, s.29).

Kaldırıcı: Kriko anlamında kullanılmış.

“O küçücük elleri,o güçsüz kollarıyla **kaldırıcıyı** dolmuşun altına sokmaya çalışıyordu” (ÖD, s.57).

Kara: Siyah anlamında kullanılmış.

“**Kara kara** bulutlar”(ÇO, s.64).

Karıştırıcı: Mikser anlamında kullanılmış.

“Annem ne zamandır **karıştırıcı** istiyordu” (AC, s.33).

Kez: Defa, kere, sefer anlamında kullanılmış.

“Geçen **kez** geldiğinde de öyle olmuştu” (KABA, s.7).

“Bir **kezinde** başka bir arıcık kovandan tastamam yedi gün uzaklaşmıştı” (KABA, s.32).

“Bir **kezinde** ben ineyim dedim de kapı çarptı bana...” (ÖD, s.69)

“Bir **kezinde** dayım tökezleyip düştü, bir **kez** de ben taşa çarpıp düştüm” (CD, s.45)

“Bir **kezinde** bize mektup getiren postacıya sormuştum”(UUAU, s.101).

Konuk: Misafir ziyaretçi anlamında kullanılmış.

“Seni **konuk** ederiz bir güzel” (KABA, s.46).

“Ama dayımın bu arkadaşı bizi bırakmıyor, **konuk** etmek istiyordu” (CD, s.64).

Muştı: Müjde anlamında kullanılmış.

“Çağla yeşili. Ah ne denli güzel olur çağlanın çiçekleri,baharın **muştusudur.**”
(KABA, s.54)

“Daha onu karşıdan görür görmez **muştuyu** verecekti” (ÖD, s.67).

Olanak: İmkan, fırsat anlamında kullanılmış.

“Dayım bir türlü **olanak** bulup armut uçurtmayı yapamıyordu” (CD, s. 22).

Olası: Mümkün anlamında kullanılmış.

“Amacımız uçurtmanın önünü kesmek. Ama **olası** mı? ” (CD, s.17).

Onarmak, Onarıcı: Tamir etmek, tamirci anlamında kullanılmış.

“...Onları **onarmaya** çalışıyorlardı” (ÖD, s.56).

“Ali,tüm **onarım** aygıtlarını tanıyordu” (ÖD, s.59).

“Musluk **onartaaan, onarıcı** geldi onarıcı” (CD, s.34).

Pınar: Çeşme anlamında kullanılmış.

“Gerçi su, içtiği **pınarların** suyuna hiç benzemiyordu.” (KABA, s.42).

“Şayet **pınar** yolundan gitmezsen,bil ki sabaha dek buradayız” (ÖK, s.13)

“Yanda bir **pınar**” (KP, s.20).

Sağaltıcı: İyileştirici anlamında kullanılmış.

“**Sağaltıcı** gelsin, **sağaltıcı...**” (UDK, s.81)

Salt: Sadece, sırf, mutlak anlamında kullanılmış.

“**Salt** sümbüllerin değil, tüm çiçeklerin kokusunu üzerinde toplamıştı” (KABA, s.10).

“Hiçbir şey yoktu,**salt** yel vardı” (KABA, s.18).

“Nedense dedemin maydanozları uzar da uzar, **salt** sap olur” (CD, s.87).

“**Salt** anneannem konuşuyordu” (AC, s.93).

Ses Yükseltici: Apörler anlamında kullanılmış.

“Tüm bunların içinde,iki önde,iki arkada olmak üzere dört **ses yükseltti**”(ÖD, s.3).

Sözcük: Kelime anlamında kullanılmış.

“Bu **sözcüğü** söyledikten,sümbülcük pamuk hafifliğinde uçtuktan sonra birden uyanıverdi”(KABA, s.11).

Sunmak: İkrâm etmek anlamında kullanılmış.

“Dayım, Filiz Teyze’nin **sunduğu** limonatayı yarılamaştı bile” (CD, s. 34).

Sürücü: Şoför anlamında kullanılmış.

“**Sürücü** Hilmi taksisini satmış, bir dolmuş almıştı”(ÖD, s.3).

“**Sürücü** çok gaza bastı ama gidemedi”(UUAU, s.28).

Varsıl: Zengin anlamında kullanılmış.

“Belli ki bu iyi giysili adam **varsıl**” (ÇO, s.19).

“Haa **varsıllar** giyiyor bunu desene”(ÇO, s.26).

Umar: Çare anlamında kullanılmış.

“Ondan sonra başının **umarına** bakarsın” (KK, s.18).

“Hiçbirimiz bir **umar** bulamıyorduk” (YA, s.58).

Us: Akıl anlamında kullanılmış.

“Birden **usuna** geldi, yükseklerle uçmak,oradan uzaklara bakmak ve ormanı görmek...” (KABA, s.17).

Uygun: Müsait anlamında kullanılmış.

“**Uygun** bir yerde inecek var” (ÖD, s.38).

Ûn: Ses anlamında kullanılmış.

“...**Ûnümün** yettiği denli bağırırım”(KK, s.13).

“İki apartman geçince **ünümün** yettiğince bağırıyordum” (CD, s.40).

Yanıt: Cevap anlamında kullanılmış.

“Gecekuşuna bir bülbül,sesinin en güzel tonuyla **yanıt** vermeye çalışıyordu”

(KABA, s.13)

“A oğlum, diye **yanıtladı.**” (ÖD, s.39)

“–Hayrola böyle erken?

Yanıtını dayım verdi” (CD, s.49).

Yapı: İnşaat , ev anlamında kullanılmış.

“Kocaman **yapılar** yolun yanı sıra uzanıyor” (KP, s.29).

“Babam **yapıda** çalışıyor ya” (ÇO, s.54).

Yardımcı: Muavin anlamında kullanılmış.

“Durak sahibi izin verirse Ökkeş’i yanıma **yardımcı** alacağım” (ÖD, s.6).

Yel: Rüzgar anlamında kullanılmış.

“Artık kanatlarıyla **yele** karşı koyamıyordu.” “Artık **yelin** önüne katılmış,kanatlarını çırpmaksızın uçup gidiyordu” (KABA, s.18).

“Bu araba vın diye çalışmadı,**yel** gibi uçmadı” (ÇO, s.20).

“Benim ağzımdan çıkan **yelle** mi gidecek?” (ÖD, s.4).

Yitmek, Yitirmek: Kaybetmek, kaybolmak anlamında kullanılmıştır.

“Arıcık kovanını **yitirdiğinden** beri ilk kez gülüyordu” (KABA, s.48).

“Güneş ormanın ardında **yittikten** sonra her yeri tatlı bir serinlik kaplardı” (KABA, s.57).

“İkizim kutunun içinde,ben kutunun dışındayım,ama olsun,**yitmedim** ya,ikizimden ayrılmadım ya...” (ÇO, s.29).

“...parasını **yitirdiğini** anlayınca geldiği gibi koşmuş gitmişti” (ÖD, s. 48).

“ Bir apartmanın ardında **yitirdiğimizde**, biz on dört çocuk, bir de dayım, caddeye doğru koşuyorduk” (CD, s.7).

4.2.2. Yabancı Sözcükler

Romanların birçoğunda 10-12 yaş grubu çocuklarının anlayamayacağı hemen hemen hiçbir yabancı sözcüğe yer verilmiyor. Dilimize başka dillerden girmiş ancak halk dilinde yaygınlık kazanmış, yüzyıllardır kullanılan ve Türkçe karşılığı olmayan bazı sözcükler kullanılmış. Ancak bu sözcükler araştırmamıza dahil değildir. Çünkü bu sözcükler cümlenin bütününden yola çıkılarak rahatlıkla anlaşılabilir, Türkçe sözlükten bulunabilir. İncelediğimiz 12 roman içerisinden bulabildiğimiz yabancı kelimelerin tamamı şunlardır:

Aktar

“İğne, iplik almak için bile sokağın ucundaki **aktar** dükkanına annesi gider” (KK, s.5).

Alâ

“Çizmelerin **alâsı** bu, çizmelerin kralı bu...” (ÇO, s.35).

Batarya

“Vana onartacaklar, **batarya** onartacaklar hep bize yaptırırlarmış” (CD, s.37).

Bigudi

“Kadının kafasında **bigudiler**, teller vardı” (ÖK, s.78).

Entegre

“Bilgisayar **entegreleri** devreden çıkmıştır” (UDK, s.5).

Kampana

“ Canım **kampana** kurulacak ya, birinci **kampana**, ikinci **kampana**” (AC, s.36).

Kınnap

“ Pınar suyunun içinden çivi, ip, kağıt, **kınnap** çıkıyor” (ÖK, s. 11).

Kondüktör

“ Kondüktör başımızda dikilince...” (AC, s.38)

Küheylan

“Bunlar at değil, birer **küheylan**” (KK, s.69).

Mukavva

“Koca bir **mukavva** kutunun içine attı” (ÇO, s.11).

Nalın

“Annesinin avludan gelen **nalın** sesleri uzaklaşınca...”(KK, s. 22)

“Ayakların kokar, **nalınımı** giy” (ÇO, s.32)

Sofa

“Ben şimdi **sofaya** çıkıp ünümün yettiği kadar bağırayım” (KK, s.13.)

“Babası varıp da evin **sofasına** bir kartal gibi konuverseymiş” (UDK, s.12).

Tacir

“Hele o sağır **deri taciri** bir at denli hızlı koşuyor” (KK, s.40).

Termosifon

“Batarya, banyodaki **termosifondan** gelen suyu soğuk sıcak olarak ayarlayan aygıtın adı” (CD, s.37).

Trolleybüs

“Otomobiller, **trolleybüsler**, minibüsler, dolmuşlar, onların sesi , yoksa senin kafanda bir şey yok” (KABA, s.53).

“Kocaman bir trolleybüs, boynuzlarını dikmiş nazlı nazlı gidiyordu” (CD, s.17).

4.2.3. Yerel Sözcükler ve Söyleyişler

İncelediğimiz romanlar arasında özellikle köyü ve köy insanını anlatan, ya da köyden kente göçmüş insanları anlatan romanlarda yerel sözcük, söyleyişlere ve konuşmalara yer verildiğini görüyoruz. Önceki bölümlerde de belirttiğimiz üzere İzgü, yaşadığı, gözlemlediği çevreyi anlatmıştır. Köyden kente göç etmiş bir ailede doğmuş, büyümüş daha sonra uzun yıllar köy öğretmenliği yapmıştır. Yaşadığı çevre eserlerine yansımıştır. Fakat söz konusu olan çocuk kitapları olunca yerel sözcük kullanımı çocuğun dil gelişimi açısından farklı sonuçlar doğurabilir. Gülten Dayıoğlu'nun bu konudaki görüşleri şöyledir: “Kitaplar çocuklar arasında yaşanan yerel dil karmaşasını engellemelidir. Böylece dilin en doğru biçimde öğrenilmesine yardımcı olabilir” (Dayıoğlu, 1998:25, aktaran; Özkan, 2001:30).

Yazarımızın konu hakkındaki görüşleri ise şöyledir: “Türkçe ve yerel sözcükleri kullanmayı tercih ediyorum. Bu da dilimizin zenginliğidir, çocuklara da bunu göstermek gerektiğine inanıyorum” (Kişisel Görüşme, 2007). Ancak bu kelimeleri ve konuşmaları çocuğun anlaması güçtür. Kelimelerin birçoğu Türkçe sözlükte de bulunmadığı için anlamlarına ancak derleme sözlüğüne bakılarak ulaşılabilir. Bu imkana da 10-12 yaşlarındaki çocukların sahip olabileceğini söylemek güçtür. İncelediğimiz romanlarda rastladığımız belli başlı yerel sözcük, söyleyiş ve konuşmalar şunlardır:

“**Yekin** hele **Rayifo**...” (KP, s.6).

“**İt ürüdü**...” (KP, s.6).

“Terin içinde **yunmuş**” (KP, s.8).

“Tefo emminin **avradı**” (KP, s.26).

“**Çağa öliy, çağa gidiy. Çağa ufak. Çağa kuş gibi. Yılan zehirli**...” (KP, s.44)

“**Zero** Emmi’nin **avradı döşünü** yırttı” (KP, s.55).

“Yağmur yağmadan çinkoları atamadım mı yandım **belle**” (ÇO, s.16).

“A bir ses...bir çocuk ağıtı” (ÇO, s.40).

“- **Can** babam

- **Can** oğlum” (ÇO, s.43).

“**Tez** gelin..” (ÇO, s.52).

“Kadın **uğunuyor**, hiç konuşmuyordu” (ÇO, s.78).

“İşte benim **kürük**” (ÖD, s.11).

“Geçtim oturdum **keseğin** yanına” (ÖD, s.13).

“Bir **kargı** parçası bulan çocuk, bunu araba yapıyor...” (ÖD, s.16).

“ İki de bir **çanaktan**, kaşıklarımı batırıp çıkardılar” (ÖD, s.24).

“Yine avluya çıkarak bir **peykenin** üzerine oturdu” (ÖK ,s.4).

“**Gidiyom**, İstanbul’a **gidiyom**” (ÖK, s.4).

“Kaç **yımırta** koydun nene?” (ÖK, s.7).

“Sıcak çorba, **lengerin** içine boşaltılmıştı” (ÖK, s.11).

“**Abooooov!** Ökkeş gidiyor gidiyor” (ÖK, s.12).

“ Kara tavuğu yakaladı, **folluğa** oturttu” (ÖK, s.15).

“Aman dayı **bek dathymış**” (ÖK, s.29).

“**Amanin** **essah** mı?” (ÖK, s.59).

“Ne çok canı istemişti anneannemin, durmadan **darı** (bazı yörelerde ,mısır) arıyordu” (AC, s.111).

“Şimdi bu Ali de yok, **yazının yüzüne** dikilmiş tek ağaca döndüm” (UUAU, s.82).

“Ekmek yeme börek var, **dalagan** böreği. Isırganın bir adı da **dalagandır**” (YA, s. 38).

“Kaç kez evde yattığı **kerevetten** düşmüş” (UDK, s.8).

“**Alın kabağını** davul gibi şişirmiş” (UDK, s.10).

“**Aboov dellendin** mi herif?” (EP, s.10).

4.2.4. Argo Sözcükler

Muzaffer İzgü, çocuk romanlarındaki kişileri konuşurken, onların toplumsal durumlarına ve buna bağlı olarak kullandıkları dile uygun bazı argo sözcüklere yer vermiştir. Çocuk kitaplarında argo sözcüklere yer verilmesinin, çocukların dil ve kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmiştik. Ancak İzgü'nün çocuk romanlarında bu sözcüklerin sayısı yok denecek kadar azdır. Bu yüzden çocuklara olumsuz tesir edebileceğini söylemek zordur. İncelediğimiz 12 romanda tespit ettiğimiz argo sözcüklerin tamamı aşağıdaki gibidir.

“Öyle büyüklerimiz vardır ki bizim, **nah** kocaman...” (ÇO, s.8)

“Araç **zınk diye** durdu. İçinden bir baş çıktı, bağırdı:

-**Geberdin** mi?” (ÇO, s.23)

“Trafik polisleri **yırtınıyorlar**, kızgınlıklarından düdüklerini neredeyse konuşurmaya çalışıyorlar” (ÖD, s.41).

“Bu çocuk iyiden iyiye **fitırdı**” (ÖK, s.8).

“Ökkeş, **danalar gibi böğürerek** ağlamaya başladı” (ÖK, s.8).

“Pis altın diş, **ağanın iti**” (KP, s.59).

“Dedem dayıma hep, **hayta** diyordu” (CD, s.11).

“Körolası **camız gibi** geldi bastı ayağıma” (UUAU, s.13).

“**Aptal**, yoğurdunu yaladı yuttu, ıspanağı yemeden gitti” (YA, s.10) .

4.2.5. Duyulara Yönelik Sözcükler

İncelediğimiz 12 romanda, sözcük seçimi açısından duygu bildiren bazı kelimeler dışında soyut kelimelerin fazla kullanılmadığı eserlerin hepsi taranarak tespit edilmiştir. Sözcük seçiminde çocukların beş duyusuna hitap eden kelimeler tercih edilmiştir. “Okuyucu kitap sayesinde duymusal, görsel, işitsel, estetik, tad alma ve koklama, duygusal ve zihinsel tepkiler yaşayabilir”(Şirin, 2000:46). Bu doğrultuda, incelediğimiz romanlarda koku, ses ve renk bildiren kelimelere fazlaca yer verilmiştir. İncelediğimiz romanlardan verebileceğimiz aşağıdaki örneklerin bu saptamayı doğrulayacağını düşünebiliriz. Alıntılar yapılırken koku, renk ve seslerin geçtiği tüm cümlelere yer verilmemiş, bazıları örneklem seçilerek yazılmıştır.

4.2.5.1. Kokular

Yazarın tüm çocuk romanlarında kullanılan kokuların dağılımı nesne, çiçek, yemek ve doğa kokuları olarak karşımıza çıkmaktadır

“**Deniz kokuyor. Suyun koktuğunu** ilk kez duyuyorum” (KABA, s.27).

“**Kır havasını kokladım**” (KABA, s.30).

“**Kokusunu duyuverdi yöresinin**” (KABA, s.78).

“Aynı kovanda olanlar **birbirlerini kokularında tanır**” (KABA, s.68).

“Hep böyle pis mi kokar, **menekşe, sümbül, nergis kokmaz mı?**” (KABA, s.68).

“Kadın burnunu tutuyordu. Ay **çok fena kokuyor bu sokak, avlular, evler**” (ÇO, s.80).

“Odanın **aş kokusuna** lastik kokusu karışıyordu” (ÇO, s.46).

“Bir **güzel kokar ki benim anam**” (KP, s.13).

“**Mis gibi çay kokusu** odanın içine yayılıyordu” (EP, s.95).

“**Kedi gibi kokladım.** Burnumu havaya diktim, fış fış fış ...Çok **güzel bir şey kokuyor ama bu ne kokusu?**” (YA, s.37).

“Yok şimdi annem. **Annemin kokusu** yok” (UUAU, s.20).

“Ööö, içeri girer girmez anlamıştım **sirke kokusunu**, üstelik içinde sarımsak da var” (CD, s.10).

“Kiremit ısındı, dayım balıkları üzerine yatırdı. Yatırır yatırmaz **nefis bir koku ortalığı kapladı**” (CD, s.59).

“Oh...sıcacık, **mis kokulu**” (CD, s.59).

“Bir yandan **çam kokusu**, bir yandan denizden buhara karışmış **deniz kokusu**, bir de **çay kokusu**” (CD, s.66).

“...menekşe bahçesinden yayılan koku, az ötedeki **ıtır çiçeği tarlasının kokusuna** karışıyordu” (UDK, s.92).

“Ah ah o güzelim **mis gibi limon kokan** buzlu limonata nerde?” (UDK, s.103).

“Mis gibi havayı **koklayalım**” (AC, s.15).

“Mutfakta çok **güzel bir yemek kokusu** vardı. Ben bu kokuyu tanıyorum. Acaba anneannem ne pişirmişti?” (AC, s. 34).

“Garip kuyruğunu sallayarak önüne bir taş atsam bile yiyecekmiş gibi kokluyordu” (AC, s.96).

“Mis gibi, **ayranla bulgur çorbasının kokusu** bir an içinde odayı doldurmuştu” (ÖK, s.11).

4.2.5.2. Renkler

Eserlerin hemen hemen hepsinde doğadaki canlı renklere yer verilmiş. Kırmızı, yeşil, siyah ve mavinin en çok kullanılan renkler olduğunu görmekteyiz.

“Sonra başka bir torbadan aldığı **kara kara** zeytinlerin çekirdeklerini bıçağın ucuyla çıkarmaya başladı” (CD, s.30).

“Can Dayımın **bisikletinin rengi bir zaman yeşilmiş, benimse sarı**” (CD, s.25).

“Öcü anacığım öcü...**Kara kara**, kıllı kıllı öcüler” (KK, s.9).

“**Kara kara** bulutlar kentin üzerine yağmuru boşaltabilmek için ardarda sıralanmış

geliyordu” (ÇO, s.64).

“O denli çok severdim ki balonları. Onları, **kırmızı, mavi, sarı, beyaz renkleriyle** dev akide şekerlerine benzetirdim” (EP, s.37).

“Ortaya **sarı** balonları koyar, yanlarına **beyazları** dizer, kocaman papatyalar yapardım. **Yeşilleri** oraya buraya serpiştirir, papatyalara çimen yapardım” (EP, s.37).

“**Çağla yeşili**. Ah ne denli güzel olur çağlanın çiçekleri, baharın muştusudur” (KABA, s.50).

“Burnu **kıpkırmızı** eve döndüğünde anlarınız ki anneannem o gün toz **kırmızı biber** almıştır” (YA, s.6).

“Her birimize kocaman kocaman bardaklarla adaçayı yapmış getirmiş. **Yemyeşil**, mis gibi” (YA, s.11).

“Saçları **apak**, ayakkabısı **vişne**, bastonu **kara**, mantosu **kahve**, kaşkolu **pembe**, yüzü de **pembe**” (AC, s.50).

“Anneannem **sarı** darıların üzerine tertemiz **beyaz** bir bez örttü” (AC, s.115).

“Güzel bir **kırmızısı** var Uçuşböceği'nin. Bu kırmızı kara benekli Uçuşböceği'ni havada görecekmışiz” (UDK, s.30).

“Ne güzel çağlalar **yeşil yeşil**” (UDK, s. 93).

“Tüm doğa **beyaz** örtüsünün altında, yazı bekler. Sonra **yeşilliğin** burnu görünür.” (KP, s.10).

“Bir **kara** ekmek çıkardı. Her yanı **sarı**, yumurta sarısı içmiş gibi” (KP, s.20).

“Kaş, göz, burun **bembeyaz**. Miyeser bacımın kirpikleri unlanmış gibi” (KP, s.23).

“Hep ova, **yemyeşil** ova...” (KP, s. 31).

“**Mavi, kırmızı** boncukları ipe dizdim. Bir **kırmızı**, bir **mavi**” (KP, s.58).

4.2.5.3. Sesler

Romanlardaki kahramanların çoğunun çocuk olmasından olacak, hareketli ve sesli bir dil hakimdir. “İzgi’nün kahramanları sürekli sesli eylem halindedirler; ya güler, ya ağlar, ya zıplarlar, ya el çırparlar” (Gültekin, 2006:141). İncelediğimiz romanlarda en çok kullanılan sesler gülme, alkış, yeme içme, sesleri ve ses yansımaları sözcüklerdir.

“**Tıs tıs** ediyordu, otların arasına sıkışmış tosbağa gibi” (KP, s.5).

“İtler **venkliyordu**” (KP, s.18).

“Mekine bir **ınladı**, bir **vınladı**, **düüt düüt** diye bağırdı” (KP, s.21).

“**Hafır hafır** sesler, **çıtır çıtır** sesler” (KP, s.35).

“**Şapır şapır** su. **Kanal ötüyor**, bülbül gibi ötüyor. Ellerimiz **şap şap**” (KP, s.37).

“Dedem bir şarkı söylüyordu sesli sesli, arada bir bisikletin zilini **öttürüyordu**” (CD, s.118.)

“Hepimiz “**dur**” **Diye bağırdık**” (CD, s.17).

“Hepimiz birden “**ah**”! Dedik” (CD, s.17)

“Bisikletin zilini **çın çın** ederek yanıtladı.” (CD, s.26)

“Karnının içi **lıkır lukur** edinceye dek içti.” (KABA, s.7)

“Kuşlar **cıvıldaşıyor**, sanki öteki kuşlara suyun bulunduğunu duyurmaya çalışıyorlardı.” (KABA, s.14)

“Eşekarısı **kahkahayı basıverdi**.” (KABA, s.22)

“Kovan **vız vız vızladı**, **vıvız...**” (KABA, s.84)

“**Ayyyh**! Ninem bağırdı....” (UUAU ,s.9)

“Ninem topumu kesti **vaaank!**..” (UUAU, s.56)

“Seslendim:

- **Anneeeeeee!**

Bağurdım...Bir daha bağurdım” (UUAU, s.72)

“İlk günler çok fısıldadık anama:

-**Anaaaaaa**, biz korkuyoruz...” (EP, s.6)

“Nalınlarım yürürken asker gibi **tak tuk** sesler çıkarıyordu.” (EP, s.32)

“ O bağıırır:

-**Şekeeeer...**

Ben bağıırırım

-**Şekeeeeeeer...**” (EP, s.43)

“Bir de zil alırsak, böyle **çm çm...**” (EP, s.101)

“**Datt daat! Düttt düüüt! Diiit diiit**” O denli çoğaldı ki bu sesler.” (ÇO, s.24)

“Çizmeye **geeel, çizmeyeeee!**” Diye bağırdı .” (ÇO, s.30)

“Bedava soba **bedavaaaaaaaaa! Şap şap şap!...**” (ÇO, s.33)

“Tavuk **lüp** diye yutmuş Muhittin Dede’ nin sağ ayağının ayak parmağını” (UDK, s.13)

“Aman aman nasıl bağıırıyormuş insanlar! Hele hele çocuklar!...**Yaşaa** Muhittin **Dedeeeeeee...**” (UDK, s.15)

“**Aaaaaaaa!** Diye bağırdık” (UDK, s.45)

“**Yooo** diye bağırdı arkadaşlarım” (UDK, s.50)

“Babaannemin sesini duydum:

“Berber **Necatiiiiiii**, önünde yanıp sönen mor ışıklar da **neeeeeee?**” (UDK, s.74)

“ ...ellerini iki yana açarak, **şık şık** ettirdi” (AC,s. 21)

“...anneannem biraz sonra Metinlerin içine müzik katar, şarkılı türkülü Metinler söyler, **Meeetiiiiin**” (AC, s.26)

“**Umh umh**, öyle güzel ki...Açım açım diye bağıyordu” (AC, s.35)

“ Metin bak bak dinle, **tıkı tık tıktık tıktık ...**” (AC, s.39)

“Ben bağırdım:

- Çadır **beziiii**...” (AC, s.68)

“Sanki yatağımın yanında bir kova su vardı ve bir çocuk durmadan bu suya beş parmağını açarak **şap şap** diye vuruyordu. Bu **denizin sesiydi.**” (AC,s.93).

“**Kütürt** diye turşuyu ısırdım” (YA,s.8).

“**Yaşaaaaaaa** diye bağırdık” (YA,s.29).

“Bravo yaşlı adam diyorlar, alkışlıyorlar. **Bravoooooo**” (YA, s.32).

“**Ya ya ya şa şa şa** Rüstem Amca çok yaşa!...**Ya ya ya şa şa şa ...**” (YA,s.54).

“**Miyaaaaaaa yaaaaaaa yaaaaaaa yaaaaavıııı yaaaaviiiiii...**” (YA, s.104).

“**Vıııı vıııı** diye sesler çıkarıyordu” (ÖD, s.3).

“Bir yandan **davul sesi**, bir yandan da şarkı söyleyen **nezleli adamın sesi** geliyordu” (ÖD, s.4).

“Ökkeş öyle bağıyordu ki **çın çın** öten sesine, taksi durağından şöförler çıktılar” (ÖD, s.5).

“Minübüsün camları zangırdadı: **tamaaaaaaaam**” (ÖD, s.10).

“Ökkeş, dut ağacının tepesinden bağırmaya başladı:

“**Gidiyooooom** İstanbul’a **gidiyooooom!**” (ÖK, s.4).

“Köpeklerin havlamasından Ökkeş’in sesi duyulmuyordu.

-Osman **abiıııııı!**

-**Hav huv hev heve hev hev hev**” (ÖK, s.13).

“Ökkeş bir **düdük sesi** duydu.

-Dayını cip gidiyor dayını” (ÖK, s.19).

“Ökkeş :

-**Bööööööö** diye ağladı” (ÖK, s.20).

“Bir kedi kart sesiyle **miyavlasın**, yahut gök **gürlesin**, Şemsi;

-**İmdaaaaaat!**” (KK, s.6).

“Annesinin avludan gelen **nalın sesleri** uzaklaştı” (KK, s.22).

“**Aguviyy**, diye sesler çıkarıyordu” (KK, s.25).

“Acı acı **inliyor, vınlıyor**, başka başka sesler çıkarıyordu” (KK, s.32).

“**Tık tık, tok tok...**” (KK, s.37).

“Ününün yettiği kadar bağırıyor, **havlıyor, viyaklıyordu**” (KK, s.39).

“**Kulaaaak, Kulaaaak! Çüüüş...Çüüüş!**” (KK, s.71).

4.3. Cümle Yapısı ve Cümle Türleri

4.3.1. Cümle Uzunlukları

“Çocuk kitaplarında, cümle uzunluğu konusunda bir standart olmamasına karşın, genelde 6-8 kelime uygundur. Resimli kitaplarda 8, düzyazı içeren kitaplarda 11 kelimeyi geçmemesi gerekir” (Özkan ve Yılmaz, 2007:771). İncelediğimiz eserlerin hemen hemen hepsinde cümleler, genellikle çocuk kitaplarının gerektirdiği uzunluktadır. Tek sözcüklü cümleler çok azdır. Bu cümleler de daha çok konuşma cümleleridir. Tek sözcüklü cümlelere incelediğimiz her eserden çeşitli örnekler vereceğiz.

“– Bakalım mı?

- **Bak**” (KP, s.25).

“**Uyumuşum**” (KP, s.27).

“-Nasıl bir şey?

-Uğulduyor” (KABA, s.52).

“Adam şaşkın sordu:

-Ne?

-Sıpa” (ÖK, s.87).

“-Gitmedin değil mi?

-Gitmedim”(KK ,s.12).

“ **Zıpladı**”(YA, s.25).

-Var.

-Yok.” (UUAU, s.17)

“-Nine gecikirsin.

-Gecikmem” (UUAU, s.94).

-Kaldırım.

-Kaldırdık” (EP, s.25).

“-Senin adın ne?

-Ökkeş” (ÖD, s.57).

4.3.2. Cümle Yapıları

Yüklemlerine göre cümleler; “1.Eylem Cümlesi, 2.Ad Cümlesi olarak ikiye ayrılır. Öğelerinin sıralanışına göre cümleler; 1.Düz (kurallı) cümle, 2.Devrik cümle, 3.Kesik cümle olarak üçe ayrılır” (Atabay, 1981: 68 aktaran; Ateş, 1998:47).

İncelediğimiz 12 çocuk romanında, cümle kullanımındaki çeşitliliği belirlemek için her romandan rastgele birer sayfa seçtik. Aşağıda metinleri verilen bu sayfalar üzerinde yaptığımız incelemede şu sonuçlara vardık:

“Parayı aldığımız günü Zero Emmi’yle altın dişli dalaşmışlar. Söze Refo Emmim de karışmış, Ramazan dayı da karışmış. Almışlar aralarına altın dişliyi. Ver etmişler sözü. Altın dişli mi hakkımızı yemiş, ağa mı hakkımızı yemiş, yani ki emeğimiz değilmiş aldığımız para. Altın dişli, bizi makineye bindirirken başka konuşmuş, şimdi verilen para başkaymış.

Altın dişli bağırdı:

-Çalışırsanız çalışırsınız bu paraya.Yoksa çeker gidirsiniz.

Zero Emmi bağırmadı.

-Gurban, dedi. Yazıktır bize, günahdır bize, biz nereye giderik? Geldik ki buraya üç-beş kuruşun sahabı olalım. Ha görürsen, dedi.Sabahtan akşama kadar güneşin altındayız. Bu para hak mıdır ki verirsiniz bize?

Altın dişli bir horozlandı, bir çalımlandı. Gitti geldi tarla boyunca, gitti geldi tarla boyunca. Sonra ağacın altındaki toplanmış babalara bağırdı:

Çalışırsanız çalışırsınız, yoksa ben adam bulmasını bilirim. Hem bilir misiniz ki, ağa sizden hiç memnun değildir. Bu gidişle der ki ağa; benim pamuğum kalacak yağmura. Yağmura kalan pamuk, pamuk değildir. Beş para etmez.

Sabahı biz pamuğa giderken ağa geldi” (İzgi, 1978:51).

Tablo 1. KP Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerinin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	25	Toplam cümle	25
Ad cümlesi	4	Düz cümle	19
Eylem cümlesi	21	Devrik cümle	6
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (KP, s.51)

“Yaz yaz. O gün avluda bileğim burkuldu, davul gibi şişti.

-Nine şişmemişti.

-Sen nereden biliyorsun? Okula gidince şişti. Sen gelene dek indi.

Yazdım.

-Davul gibi şişti. Nine dedim, indiğini de yazalım ki, şimdi hala şiş sanırlar.

-Yaz, sonra indi. Bu kez şeyim şişti.

-Neyin?

-Karnım... Oğlum, kızım, yediğimi hiç sindirmiyorum. Karnım davul gibi şişiyor, şiştikçe su içiyorum, su içtikçe şişiyorum

- Korkarım bir gün patlayacağım.

Ninem mektubunun sonuna dek hep hastalıklarımı anlattı. Hele mektubunun bir yerinde kendimi tutamayıp gülünce, bana kızdı. Geceleri kendisine bir ateş geliyormuş ki, soğutmak için avluya çıkıp yarım saat oturuyormuş.

Sonra ben yazdım.

Canım anneciğim, canım babacığim, dedim, resminizle uyuyorum. Hep yanınızdasınız. Hep düşümde sizleri görüyorum...” (İzgi, 1979:44).

Tablo 2.UUAU Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	23	Toplam cümle	23
Ad cümlesi	Yok	Düz cümle	19
Eylem cümlesi	23	Devrik cümle	3
		Kesik cümle	1

Kaynak: (UUAU, s.44)

“Arkadaşlarla konuşmuştuk. Derslerimizi gece hazırlayacaktık. Okuldan gelince, yemeğimizi yer yemez arsada buluşacaktık.

Portakalı anneannemle paylaştık. Topumu kaptım. Anneannemle dairemizin kapısını kitledik. Sokağa çıktık.

O da nesi? Bakkalın önünde birileri vardı. Bu alkış bize... yo yo anneannemmiş meğer.

-Yaşasın Hikmet hanım, bravo hikmet hanım!..

-İçlerinde arkadaşlarım da vardı. Onlar da alkışlıyorlardı.

Anneannem, bakkal Mustafa amcaya kızdığı için o yana bakmadı bile. Hemen düdüğünü öttürdü, bize arsayı gösterdi. Arkadaşlarım arsaya koştular. İzleyicilerimiz de vardı. Ali'nin annesi, Nuri'nin ablası, Kaan'ın babaannesi izlemeye gelmişlerdi. Her zaman Mustafa amcanın oralarda bulunan birkaç yaşlı da arsanın bir kıyısına dikilerek bizi izlemeye başladılar. Daha doğrusu biz her gün bu arsadaydık ve top oynuyorduk. Bizi izlemeye gelen yoktu” (İzgi, 1997:95)

Tablo 3. YA Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	20	Toplam cümle	20
Ad cümlesi	4	Düz cümle	18
Eylem cümlesi	16	Devrik cümle	1
		Kesik cümle	1

Kaynak: (YA, s.95)

“Bir gün odaya giysisi hiç de hamallara benzemeyen bir adam girdi. Hamallar o adamın önünde ellerini bağlamış duruyordu. Adam şöyle bir yanımdan geçti. Ah bendeki merak işte... Bir insan görür görmez hemen ayaklarına, ayağına

giydiği Şeye bakarım.Yoo, bu iyi giysili adamın ayakkabıları hiç bize benzemiyordu. Deriden yapılmıŐtı, altı incecik, üstü kara gıcır meŐin...

Yanımdaki,

-Hah işte, asıl ayakkabı budur, dedi.

-Peki ya biz neyiz? Diye sordum.

-Biz mi? Dedi yanımdaki, biz üçüncü sınıf ayakkabıyız. Bu birinci sınıf ayakkabı, yazın serin tutar, kışın sıcak.

-Bunları da mı o kırk beş numara söyledi sana?

-Evet.

-Öyleyse, bu adamın ayağındaki ayakkabılar çok pahalıdır.

-Ne diyorsun sen? Bizim gibi beş taneyi versen alamazsın bu ayakkabıyı.

-Öyleyse bizi yoksullar giyiyorlar” (İzgü, 1980:18)

Tablo 4. ÇO Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	18	Toplam cümle	18
Ad cümlesi	4	Düz cümle	16
Eylem cümlesi	14	Devrik cümle	2
		Kesik cümle	2

Kaynak: (ÇO, s.18)

“Şemsi'nin bir huyu daha vardı. Kendi odasına yatmaz, annesi uyuduktan sonra yavaşça onun odasına gider, minderin birine kıvrılır, yatardı. Sabahleyin annesi;

-Niçin geldin Şemsi?

-Gece benim odama öcüler gelince, kaçtım, buraya geldim.

-Ne öcüsü?

-Öcü anacığım öcü... kara kara, kıllı kıllı öcüler. Tam on tanesi birden üzerime çullandılar.

Şemsi'nin yaşı ilerledikçe, korkaklığı geçeceğine daha çok artıyordu. Kendi yaşındaki çocuklar dıŐarıda çalışmaya başlamıŐtı. Para kazanıyor, geç vakit evlerine dönüyorlardı. Zavallı anacığı, bütün umutlarını yitirmiŐti. Yıllardır Şemsi'nin bu delikanlı çağa gelmesini beklemiŐ, o zaman elinin çamaŐırdan kurtulacağını düşünmüŐ, oğlunun kazancıyla Şu günlerini rahat geçireceğini tasarlamıŐtı.

Ama Şemsi ne olmuŐtu? Eskiden hiç olmazsa tuvalete tek başına giden Şemsi, Şimdi tek başına oraya gidemez olmuŐtu” (İzgü, 1996:18).

Tablo 5. KK Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	17	Toplam cümle	17
Ad cümlesi	1	Düz cümle	15
Eylem cümlesi	16	Devrik cümle	Yok
		Kesik cümle	2

Kaynak: (KK, s.18)

“-Çocuklar kurtulduk!

Kurtulduk mu? Yo yo biz öldük galiba. Az önce gezegene çarptık ve öldük. İyi de ölü hiç ses duyar mı, duyduğu sesin kimin sesi olduğunu bilir mi? Ses Necati Amca'nın sesiydi. Ne diyordu bize:

-Uçuçböceği'nin zoraki yolcuları, lütfen gözlerinizi açınız, lütfen başlarınızı kaldırmınız!

Babaannemin sesini duydum:

-Berber Necatiii, önünde yanıp sönen mor ışıklar da ne?

-Fren sistemi çalışıyor Halimanım.

-Ne dedin Necati, yani freni tutturanacak mısın? Eh şimdi ben kalkıp oynarım.

Kaptanımız konuştu:

-Halimanım Halimanım, uzay aracının içinde göbek atılmaz Halimanım.

Fatoş da uykudan uyanmıştı. Koltuğunu rayında sürükleyerek yanıma gelmişti. Yer değiştirdik, Fatoş, kaptan yardımcısı yerine geçti.

Uçuçböceği'nin sesi değişmişti, durmadan yükselip alçalan bir çan sesi duyuyorduk. Çan sesi azaldığında güçlü bir ıslık sesi kaplıyordu aracın içini.

Hepimiz seviniyorduk.

Kaptanımız konuşuyor” (İzgü, 1994:74)

Tablo 6. UDK Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	26	Toplam cümle	26
Ad cümlesi	2	Düz cümle	25
Eylem cümlesi	24	Devrik cümle	1
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (UDK, s.74)

“Oh, anneanneciğim bana olta alacak.

-Yazın biz deniz kıyısına çadır kuracağız da evladım. Şimdi orada gidip de kasaptan et mi alacağız yani? Deniz şunun şurasında, atıver oltayı, yakala balığı. Ondan sonra da pişir afiyetle ye.

Satıcı:

-Olta var ama hanım teyze nerde o sizin dediğiniz balık, atıver oltayı, yakala balığı? Ühüüü, balık mı kaldı denizde teyze?

-Canım bizim yiyeceğimiz denli kalmıştır dedi anneannem. Ne yiyeceğiz ki biz, beş tane metin tutsa, üç tane de ben tutsam yeter.

Satıcı sordu:

- Profesyonel misiniz hanım teyze?

Anneannem benim yüzüme baktı, sonra satıcıya:

-Yok ev kadınıyım evladım, dedi.

Satıcı güldü.

-Yani teyze usta balıkçı mısınız, yoksa bunu eğlenmek için mi yapacaksınız?

-Canım dedim ya evladım yazın bol bol balık yiyeceğiz diye.

Oh afiyet olsun, dedi satıcı. Daha önce hiç balık tuttunuz mu? diye sordu” (İzgi, 2004:58).

Tablo 7. AC Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	19	Toplam cümle	19
Ad cümlesi	2	Düz cümle	14
Eylem cümlesi	17	Devrik cümle	5
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (AC, s.58)

“Düşünde, üzerinde yattığı sümbül çiçeği pamuktan bir ev gibi uçuyordu. O denli rahat bir evdi ki , ne yanına dönse her yanı yastıkla doluydu. Penceresi bile yastıktandı. Bu yastıktan pencereden başını çıkarıyor, ormanı izliyordu. Bazen sümbül yolunu şaşırınca, ona;

-Şuradan gideceğiz sümbülcük, buradan gideceğiz sümbülcük” diyordu.

Biliyordu sümbülün susadığını. Kendisi de çok susamıştı.

-İşte bizim pınar sümbülcük” dedi.

Sümbül sapını batırdı çıkardı suya. Arıcık, tümden girdi suyun içine. Oluğun içinde bir o yana bir bu yana oynadı durdu. Çam kokulu sudan kana kana içti. Sonra yine sümbülün üzerine kondu .Kovanları karşıdan gözükmünce;

-Tamam sümbülcük, sağ ol” dedi. “Kovanıma geldim. Sana buralarda kal derdim, ama bizim buranın güneşi azdır, sizin oranın güneşine benzemez. Sen git, ben yarın yine gelirim.”

Bu sözcüğü söyledikten, sümbülcük pamuk hafifliğinde uçtuktan sonra aniden uyanıverdi.

-O da nesi?

-Hani kovan?

-Hani sümbülcük (İzgi, 1989:11).

Tablo 8. KABA Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	18	Toplam cümle	18
Ad cümlesi	1	Düz cümle	15
Eylem cümlesi	17	Devrik cümle	3
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (KABA, s.11)

“Arabayı işletti ve arkadan şoför yardımcısının:

-Tamam diye bağırmasıyla hareket etti. Oh minibüs cipe benzemiyordu. Çok rahattı. Sanki yürümüyor, yerinde duruyordu. Ama cipten de hızlı gidiyordu. Bir ara kasabayı boydan boya geçerek anayola çıktı.

-Oh! bu yolda hiç kendilerinin yoluna benzemiyordu, asfalttı. Minibüs, kuş gibi uçuyordu. Önlerinden akan yol, sanki minibüsün altında kayboluyordu. Ökkeş bir aracın bu kadar hızlı gidebileceğini bugüne kadar düşünmemişti. Bu kadar da güzeldi asfalt dedikleri şey. Dağlara tırmanırken bile ne bir çukur vardı, ne de bir su. Oysaki kendi köy yollarından kışın arabalar, birkaç çayın içinden yüze yüze geçerlerdi. Eşekle kasabaya gitmiş olanlar, bu çaylara varınca yarı bellerine kadar soyunurlar, heybeleri sırtlarında karşıya geçerlerdi. Çoğu da bu yüzden hasta olur, kasaba dönüşünde yatağa düşerlerdi. Ya bu şehir yolları, hiç mi hiç benzemiyordu kendi yollarına.

İyi hoş ama, bu şoför de ne diye tel o tokmakla oynuyordu. Durmadan eli o tokmağa gidiyor, bir ileri bir geri alıyordu. Bazen de yana savuruyordu. Minibüs, şoförün her tokmakla oynamasından sonra, acı acı inliyor, vınlıyor, başka başka sesler çıkarıyordu” (İzgi, 1968:32).

Tablo 9. ÖK Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	21	Toplam cümle	21
Ad cümlesi	2	Düz cümle	19
Eylem cümlesi	19	Devrik cümle	2
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (ÖK, s.32)

“Benim gözlerim yaşardı. Can dayım, elini omzuma atarak;

-Aldırma, yine yaparız” dedi.

Biz dayımla uçurtmayı orada bırakıp eve dönerken, birkaç çocuk durağın dibinde durmuşlar hala bizim uçurtmamızı izliyorlardı. Ben hem yürüyor hem de dönüp, dönüp uçurtmamıza bakıyordum. Dayım;

-Bu kez armut uçurtma yapacağım” diyordu.

Uçurtmamız trolleybüsün teline takılıp parçalanmıştı ama Can Dayım yine gülüyordu. Zaten ben dayımın yüzünün asık olduğunu hiç görmedim ki. Bazen dedemle, anneannemle tartışıklarında, bir süre yüzü gülmez ama yine de somurtmazdı. Her zaman gülekti dayım.

Ne zaman dayımla birlikte sokağa çıksak, ne yapar eder yolu o yana düşürür, ortaokul arkadaşının kasap dükkanına uğradı. Bu arkadaşıyla ortaokul bir ve ikinci sınıfta birlikte okumuşlar. Sonradan arkadaşı ikinci sınıfta kalınca, dayımların sıraları da sınıfları da ayrılmış ama ders arasında yine bir araya gelirlermiş. Dayımın arkadaşı kasap dükkanında çalışmaya başlamış. Dayım bu arkadaşına imrenirdi” (İzgi, 1990:18).

Tablo 10. CD Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	14	Toplam cümle	14
Ad cümlesi	1	Düz cümle	13
Eylem cümlesi	13	Devrik cümle	1
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (CD, s.18)

“Oh, bu işi de bitirmişlerdi. Şimdi daha çok Ökkeş yol boyu Hasan’a dolmuş yardımcılığının nasıl yapılacağını anlattı. Hem öyle ballandıra ballandıra anlattı ki, sanki Hilmi Ağabeyi ne idi? Ökkeş olmasa o dolmuş yerinden kalkmazdı. Yerleştiren Ökkeş, paraları toplayan Ökkeş, dur diyen Ökkeş, tamam diyen Ökkeş, kapıyı kapatan yine Ökkeş. Hilmi Ağabeyi, sadece arabayı sürüyordu.

Ökkeş onu da söyledi:

-Topkapı durağında bir köfteci var, öyle güzel ki köftesi. Öğlenleri birlikte durakta kalırsak, oradan köfte yeriz.”

Hasan:

-Yeriz ya,” dedi.

Ökkeş bu işe çok sevinmişti, ama en çok sevinen Hasan’dı. Hasan hep kış günü araba yıkamanın zorluğunu anımsıyordu. Bundan böyle günde yalnız bir araba yıkayacak, o da kendi çalıştığı dolmuş olacaktı.

Ökkeş anımsattı:

“Bak Hasan, dolmuş durmadan inme.Bir kezinde ben ineyim dedim de kapı çarptı bana, ben de bir çarptım ki kapıya. Sonra da uçup oradaki gezgin satıcının göbeğine çarptım mı? Adam ne olduğunu bilemedi, çok korktu.

Hasan, kahkahalarla güldü.

Ökkeş, Hasan’ın güleceği bir şey daha anlattı.

“O gün de ben müşterileri bindirdim” (İzgi, 1971:69).

Tablo 11. ÖD Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	21	Toplam cümle	20
Ad cümlesi	3	Düz cümle	18
Eylem cümlesi	18	Devrik cümle	2
		Kesik cümle	Yok

Kaynak: (ÖD, s.69)

“Aradan dört gün geçmeden, bu yere sermiş olduğumuz kömür kalıplarını toplayamazdık. Dört günde o tozlar iyice kurur, birbirine yapıştırdı. Sonra onları teker teker içeriye taşır, kocaman bir sandığın içine dizedik. Babam bu dizme işine karışmazdı ama, akşam eve geldiğinde sormadan edemezdi:

-Hiçbirini kırmadınız değil mi?

Anam yanıtlardı:

-Yok herif, hiç kırmadık.

-Kırmışsınızdır, kırmışsınızdır.

Benim, ağabeyimin gözlerinin içine bakardı:

-Hı?

-Kırmadık baba.

-Benim bildiğim çocuklarsanız kırarsınız. Doğru söyleyin kaç tane kırdınız?

Anam seslenirdi öteden:

-Aboov delendin mi herif, kırmadık dedik ya.

Babam, eder edemez kendi kendine konuşur, burnunu kaşır, dizdiğimiz sandığın yanına yöresine bakar söylenirdi:

-Kırılır bu, ben bilmem mi?Kırmışsınızdır ama söylemiyorsunuz” (İzgi, 1979:11)

Tablo 12. EP Romanında Cümle Yapısı

Yüklemine göre:		Öğelerin sıralanışına göre:	
Toplam cümle	20	Toplam cümle	20
Ad cümlesi	Yok	Düz cümle	18
Eylem cümlesi	20	Devrik cümle	2
		Kesik cümle	Yok

Kaynak:(EP, s.11)

Yukarıdaki tablolardaki verilerden hareketle romanlardaki cümlelerin çoğunlukla düz(kurallı), eylem cümleleri olduğunu söyleyebiliriz. Cümle çeşitliğine rastlanamamaktadır.

4.4. Deyimler

Deyim,“genellikle gerçek anlamından az çok ayrı bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbekleridir”(TDK, 2005:516). Yazarımızın çocuk romanlarında deyimlere yer verilmektedir. Bu yolla da çocukların söz varlığını zenginleştirmeyi amaçladığını söyleyebiliriz. İncelediğimiz romanların hepsinde deyim kullanılmıştır. İncelediğimiz eserlerin tamamında 114 deyim tespit ettik. Bu deyimlerin romanlara göre dağılımı şöyledir:

Ökkeş Kapıcı

“Sözümden çıkmayacaksın” (s.6).

“Ver elini İstanbul” (s.10).

“Can atıyordu” (s.29).

“Ağzı bir karış açık kaldı” (s.48).

“Gözünün içine bakıyordu” (s.49).

“Yüreği ağzına geldi” (s.68).

“Burun buruna geldiler” (s.68).

“Gözünde büyütmüş” (s.71).

“Küçük dilini yutardı” (s.90).

Ökkeş Dolmuşçu

“Kendini kaptırmış” (s.32).

“Yüzünü buruşturmuştu” (s.59).

“İçini çekti” (s.63).

“Ballandıra ballandıra anlattı” (s.69).

“Gözü yoldaydı” (s.74).

Kara Pamuk

“Yolunu gözlerler” (s.11).

“Üstünüze ölü toprağı dökülmüş” (s.21).

“Yüzlerini buruşturdular” (s.21).

“Çaldık kaşığı” (s.39).

“Ver etmişler sözü” (s.50).

“Beş para etmez” (s.50).

“Elini vicdanına koy” (s.51).

“Suçlu düşersiniz” (s.63).

“Baş başa vermişler” (s.63).

“Yola vurduk” (s.64).

Ekmek Parası

“Senlibenli olduk” (s.8).

“Ocağın batmasın” (s.12).

“Boynumuzu bükeriz” (s.17).

“Kaş göz eder” (s.18).

“Evin yolunu tutardık” (s.24).

“Bize akıl verir” (s.26).

“Dört gözle bekler” (s.28).

“Aklım ermeye başladı” (s.30).

“Gözü bana takıldı” (s.34).

“Göz göze geldik” (s.58).

“Gözümde büyümüştü” (s.59).

“Ödümüz kopuyordu” (s.68).

“Gözleri ışıldadı” (s.69).

“Söz vermiştik.” (s.69).

“Başının umarına bakar” (s.70).

“Yüzüne can geldi” (s.100).

“Kaşını gözünü eğdi” (s.100).

“Göz kulak olurdu” (s.111).

Uçtu Uçtu Ali Uçtu

“Gözleri avucuna aksın” (s.14).

“Ağzını hayra aç” (s.30).

“Başımı alır giderim” (s.43).

“Yazık ettin” (107).

“Göz göze geliyor” (s.111).

Çizmeli Osman

“Ne olur ne olmaz” (s.14).

“Kafası kızar” (s.14).

“Göz göze geldik” (s.20).

“Gözümün içine soktu” (s.30).

“Çarşamba pazarına döndü” (s.32).

“Elinden kurtulsam” (s.32).

“Yüzünü ekşitti” (s.81).

“Yüzünü buruşturdu” (s.84).

Küçük Arı Büyük Arı

“Pahalıya mal oldu” (s.10).

“Gözü yolda kaldı” (s.17).

“Hal yol edelim” (s.33).

“Un ufak oldu” (s.53).

Can Dayım

“Gözünün ışığı azalmış” (s.11).

“Adam olmayacaksın” (s.15).

“Gözlerimizi dikmiştik” (s.16).

“Gözlerim yaşardı” (s.18).

“Yüzü asık olmak” (s.18).

“Gözlerini fıldır fıldır oynattı” (s.22).

“Burnun ucuyla sormuşsundur” (s.22).

“Acısını çıkarırız” (s.44).

“Kahkahayı bastı” (s.45).

“Tadını çıkar” (s.54).

“İştahımız kabardı” (S.64).

“Katıla katıla güldük” (s.68).

“Öğüt veriyordu” (s.74).

“Sıkboğaz etme” (s.92).

“Gözleri ışıldadı” (s.94).

Uzay Dolmuşu Kalkıyor

“Bedduanın bini bir kuruş” (s.10).

“Balık kavağa çıktığı zaman” (s.35).

“Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete” (s.41).

“Avazı çıktığı bağırdı” (s.42).

“Sık dişini” (s.72).

“Yüzünü buruşturdu” (s.103).

Korkak Kahraman

“Çocuklara gün doğar” (s.8).

“Yüreği ağzına gelmişti” (s.22).

“Gözünü uydurdu” (s.32).

“Ortalığı birbirine kattı” (s.32).

“Gözleri üstündeydi” (s.35).

“Kendine geldi” (s.40).

“Gözlerinde uyku kalmamış” (s.45).

“Gözü ilişti” (s.46).

“Ödü koptu” (s.60).

“Göz göze gelmedi” (s.62).

“Ağzı bir karış açıldı” (s.66).

“Hakkından gelirim” (s.70).

“Dizlerinin bağı çözüldü” (s.80).

“Can atıyorsun” (s.86).

“Yolun açık olsun” (s.86).

“Dişimizi sıkıyoruz” (s.89).

“Sözü ağzında kaldı” (s.91).

“Kuş sütü bile eksik değildi” (s.102).

“Ayağına gitmez” (s.102).

Yaşasın Anneannespör

“Kaş göz ettik” (s.16).

“Nal toplarsınız” (s.20).

“Kaş göz oynattık” (s.56).

“Bol keseden atma” (s.57).

“Ağzımızı bıçak açmıyordu” (s.57).

Anneannem Cankurtaran

“Kafasına koydu” (s.19).

“Kafa kurutmak” (s.19).

“Ağzımdan söz alıyordu” (s.24).

“Kendi yağıyla kavrulmasını bilir” (s.72).

“Tadına doyum olmaz” (s.72).

“Gözümden uyku akıyor” (s.93).

“Sözüme karşı gelmek yok” (s.102).

“Can atıyor” (s.103).

“İnsana göz kırptıyordu” (s.103).

“Aştan ekmekten kesildi” (s.108).

4.5. İkilemeler

İkileme, “ anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılmasıdır” (TDK, 2005: 948). Türkçe’nin zenginliklerini yansıtan ikilemeler, incelediğimiz eserlerde de fazlasıyla kullanılmıştır. Ayrıca çocukların tekrarlardan hoşlanır. Bu da dil açısından çocuğa görelilik anlayışına uygundur. Kullanılan ikilemeler aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşmuştur. İncelediğimiz 12 romanda tespit ettiğimiz ikilemelerin romanlara göre dağılımı şöyledir:

Ökkeş Kapıcı

“Hop hop” (s.5).

“Vah vah” (s.8).

“Sıkı sıkı, yeni yeni” (s.9).

“Nazik nazik, iri iri” (s.10).

“Bilmiş bilmiş” (s.11).

“Yavaş yavaş” (s.18).

“Azar azar” (s.24).

“Kıvrıla kıvrıla” (s.33).

“Kocaman kocaman” (s.34).

“Başka başka” (s.37).

“Hiş hiş” (s.55).

“Korka korka, acele acele” (s.62).

“VIZ VIZ” (s.67).

“VIZIR VIZIR” (s.68).

“Ciyak ciyak” (s.70).

“Birer birer” (s.74).

“Pırıl pırıl” (s.91).

“Çırpına çırpına” (s.93).

“Yürüye yürüye” (s.105).

“Bir bir” (s.112).

Ökkeş Dolmuşçu

“Çifter çifter” (s.3).

“Çın çın” (s.5).

“Sarsıla sarsıla” (s.15).

“Tap tap” (s.29).

“Hızlı hızlı, baka baka” (s.38).

“Dura dura” (s.39).

“Bir bir, ağır ağır” (s.41).

“Güzel güzel” (s.42).

“Luk luk” (s.52).

“Kıvrıla kıvrıla” (s.83).

Kara Pamuk

“Tıs tıs” (s.5).

“Hızlı hızlı” (s.8).

“İpıl ıpıl, tap tap, deli deli, çok çok” (s.10).

“Az az” (s.11).

“Hırslı hırslı, kalın kalın” (s.12).

“Tane tane, sıcak sıcak” (s.13).

“Işıl ışıl” (s.15).

“Mırıl mırıl, üzgün üzgün” (s.16).

“ Acılı acılı” (s.18).

“Pambıl pambıl” (s.21).

“Şaşkın şaşkın” (22).

“İri iri, hızlı hızlı, tıs tıs” (s.24).

“Çat çat” (s.26).

“Kocaman kocaman” (s.31).

“Hafır hafır, çıtır çıtır” (s.35).

“Yalım yalım” (s.36).

“Şap şap, kıllı kıllı” (s.38).

“Kocaman kocaman” (s.39).

“Boncuk boncuk” (s.41).

“İğim iğim” (s.42).

Ekmek Parası

“Birer birer” (s.10).

“Teker teker” (s.11).

“Sıkı sıkı” (s.17).

“Sulu sulu” (s.18).

“İri iri” (s.20).

“Fıkır fıkır” (s.26).

“Sıra sıra” (s.27).

“Hele hele” (s.29).

“Hüngür hüngür” (s.35).

“Seke seke” (s.37).

“Nazlı nazlı” (s.38).

“Şeker şeker, ayrı ayrı” (s.46).

“Çatır çatır” (s.50).

“Çıtır çıtır, fırıl fırıl” (s.55).

“Koşa koşa” (s.57).

“Küt küt” (s.58).

“Yan yan” (s.59).

“Bıcır bıcır” (s.60).

“Çakmak çakmak” (s.63).

“Yapış yapış, yumuk yumuk” (s.69).

“Koşa koşa” (s.70).

“Şaşkın şaşkın” (s.71).

“Lavgar lavgar” (s.81).

“Bangır bangır” (s.82).

“Şırlı şırlı” (s.83).

“Kıkır kıkır” (s.96).

“Kapış kapış” (s.98).

“Tıslaya tıslaya” (s.110).

“Şap şap” (s.124).

“Tap tap” (s.125).

Uçtu Uçtu Ali Uçtu

“Vah vah” (s.12).

“Oh oh” (s.14).

“Topallaya topallaya” (s.15).

“Ay ay, ah ah” (s.24).

“Hadi hadi” (s.28).

“Uzun uzun” (s.34).

“Kurum kurum” (s.35).

“Doya doya” (s.37).

“Durup durup” (s.50).

“Vıcık vıcık” (s.74).

“Vay vay” (s.77).

“Yavaş yavaş” (s.78).

“Demet demet” (s.90).

“Çok çok” (s.98).

Çizmeli Osman

“Domur domur, terleye terleye” (s.8).

“Vın vın,çıtır çıtır” (s.13)

“Cızır cızır” (s.14).

“Tir tir,şırıl şırıl” (s.21).

“Mıncık mıncık” (s.30).

“Şap şap” (s.32).

“Kırış kırış” (s.37).

“Küt küt” (s.38).

“Uzun uzun” (s.45).

“Pırıl pırıl” (s.51).

“Kara kara, iri iri” (s.64).

“Kızgın kızgın” (s.69).

“Katıla katıla” (s.72).

“Böğüre böğüre” (s.77).

Küçük Arı Büyük Arı

“Güneş güneş” (s.5).

“Pırıl pırıl, çam çam” (s.6).

“Çift çift” (s.7).

“Sümbül sümbül” (s.10).

“Kana kana” (s.11).

“Mışıl mışıl” (s.14).

“Uzun uzun, mavi mavi” (s.19).

“İri iri” (s.26).

“Pırıl pırıl” (s.29).

“Çağıl çağıl” (s.33).

“Mışıl mışıl, ufacık ufacık” (s.45).

“Üşüye üşüye, çam çam” (s.47).

“Uğul uğul” (s.52).

“Pat pat” (s.56).

“Üçer üçer, beşer beşer” (s.57).

“Çın çın” (s.60).

“Çatır çatır” (s.63).

“Yavaş yavaş, uça uça, çiçek çiçek” (s.68).

“Durup durup, öbek öbek” (s.69).

“Vız vız” (s.74).

Can Dayım

“Ufak ufak, incecik incecik, cız cız” (s.6).

“Puf puf ”(s.7).

“Mırıl mırıl” (s.8).

“Hızlı hızlı” (s.9).

“Hatır hatır” (s.13).

“Dilim dilim” (s.15).

“Nazlı nazlı” (s.17).

“Fıldır fıldır” (s.22).

“Pahalı pahalı, pırıl pırıl, yer yer” (s.23).

“Yavaş yavaş” (s.25).

“Mışıl mışıl, çağıl çağıl” (s.27).

“Kütür kütür” (s.28).

“Tak tak, şıpır şıpır” (s.33).

“Durup durup, dolu dolu” (s.41).

“Lıkır lıkır” (s.44).

“Böyle böyle” (s.50).

“Püfür püfür” (s.52).

“Sıkı sıkı” (s.58).

“Katıla katıla, iri iri” (s.68).

“Yudum yudum” (s.92).

“Ilık ılık” (s.98).

“Çıtır çıtır, luk luk” (s.106).

“Avuç avuç” (s.113).

“Sesli sesli” (s.118).

Uzay Dolmuşu Kalkıyor

“Lap lap” (s.5).

“İri iri” (s.10).

“Havlaya havlaya” (s.24).

“Çıtır çıtır” (s.25).

“Şaşkın şaşkın” (s.27).

“Mışıl mışıl” (s.58).

“Çala çala” (s.63).

“Kara kara, küçük küçük” (s.64).

“Kara kara” (s.67).

“Parça parça” (s.68).

“Şırl şırl” (s.73).

“Pembe pembe” (s.93).

“Rahat rahat” (s.95).

“Grup grup” (s.105).

Korkak Kahraman

“Zangır zangır, takır takır” (s.8).

“Kara kara, kıllı kıllı” (s.9).

“Hüngür hüngür” (s.11).

“Kuçu kuçu” (s.20).

“Sıkı sıkı” (s.22).

“Korka korka” (S.24).

“Horul horul” (s.28).

“Vırak vırak” (s.29).

“Tok tok, tık tık” (s.37).

“İri iri” (s.62).

“Rahat rahat, küt küt” (s.63).

“Kıtır kıtır” (s.65).

“Topu topu, acı acı” (s.66).

“Yavaş yavaş” (s.74).

“Takır takır” (s.84).

Yaşasın Anneannespör

“Diri diri” (s.5).

“Tada tada, koklaya koklaya” (s.6).

“Otuz otuz” (s.21).

“Zangır zangır, iyi iyi” (s.30).

“Fış fış, hart hart” (s.37).

“Mutlu mutlu” (s.50).

“Şaşkın şaşkın” (s.98).

“Evet evet” (s.112).

Anneannem Cankurtaran

“Gürül gürül” (s.5).

“Kocaman kocaman” (s.7).

“Parça parça, aman aman, ay ay” (s.8).

“Uf uf” (s.10).

“Tatlı tatlı, mırıl mırıl” (s.12).

“Miyav miyav” (s.13).

“Şık şık” (s.21).

“Teker teker” (s.24).

“Mırıl mırıl, hüp hüp” (s.29).

“Dura dura” (s.33).

“Bangır bangır, küçük küçük ” (s.35).

“Yeşil yeşil” (s.36).

“Ah ah” (s.38).

“Hor hor, tane tane” (s.43).

“Mutlu mutlu” (s.46).

“Amanın amanın” (s.47).

“Işıl ışıl” (s.54).

“Bol bol” (s.65).

“Isıra ısıra” (s.70).

“Mekik mekik” (s.78).

“Mışıl mışıl” (s.84).

“Çatır çatır” (s.92).

“Şap şap” (s.93).

“Yavaş yavaş” (s.94).

“Çın çın” (s.115).

“Koşa koşa” (s.118).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygunluğunun değerlendirildiği bu çalışmada, yazarın çocuklara yönelik romanları iki şekilde değerlendirildi.

İlk olarak tema ve eğitsel iletiler açısından bir değerlendirme yapıldı ve şu sonuçlara varıldı:

1)Romanlarda öne çıkan temalar :

- Arkadaş sevgisi,
- Ailedeki eğitim anlayışı
- Büyüklere karşı saygı ve anlayış,
- Çalışan çocukların yaşadığı zorluklar
- Çevre bilinci,
- Dayanışmanın önemi,
- Hayvan sevgisi
- Kardeş sevgisi ve aile bağları,
- Köylerdeki İmkansızlıklar,
- Köyden kente göç sorunu,
- Köy-kent ikiliği,
- Okumanın ve okulun önemi,
- Teknolojinin insan yaşamına etkileri,
- Yaşama sevinci,
- Yoksulluk,

şeklinde sıralanabilir.

2) Yukarıda sıralanan temalardan hareketle verilmek istenen eğitsel iletiler ise şunlardır:

- Yoksulluk insan yaşamında türlü sıkıntılara sebebiyet verebilir. Ancak yoksulluk çaresizlik, eziklik ve zavallılık değildir. İnsanlar yoksulluğa ve imkansızlıklara karşı mücadele etmeli, çaba gösterilmelidir.
- Çalışmak insan yaşamının vazgeçilmez unsurlarındandır. Her türlü emek kutsaldır, değerlidir.
- Çocukların çalışmasının onların beden ve ruh sağlıklarına olumsuz etkide bulunur ve çocukların çalışmak zorunda oluşları toplumsal bir sorundur.
- Anne baba sevgisi ve aile bağları çocuklar için önemli ve gereklidir.
- Dayanışma insan ilişkilerinde ve toplumsal yaşamda önemlidir.
- Yurt dışına ve köylerden kentlere göç insanlarda özlem duygusu, uyum ve yabancılaşma gibi sorunları ortaya çıkarır. Göçün sebebi yoksulluktur.
- Köylerdeki insanlar kısıtlı imkanlara sahiptir. Sağlık ve eğitim gibi gereksinimlerini karşılamakta zorluk yaşarlar.
- Arkadaşlık karşılıklı anlayış, fedakarlık ve yardımlaşma esaslarına dayalı olmalıdır.
- Çocuklara sevgi ve şefkat duygularıyla yaklaşılmalıdır.
- Temiz bir çevre insan yaşamı için önemlidir. Bu konuda herkes üzerine düşeni yapmalıdır.
- Kitap insan yaşamının bir parçasıdır. Okunan kitaplardaki duygu ve düşünceleri çevremizdekilerle paylaşmalıyız.
- Büyüklere, özellikle yaşlılara saygı duyulmalı. Günümüz toplumunda yalnızlaşan yaşlılara ilgi ve sevgi gösterilmelidir.

- Teknolojik gelişmelerin olumlu yanları vardır fakat insan yaşamındaki doğallığı ortadan kaldırır, eski değerlerin yitirilmesine sebep olur.
- Yaşamı her yönüyle sevmek gerekir. Yaşamdaki en küçük detaylardan dahi zevk alınabilir. Bunun için karamsar, umutsuz olunmamalıdır.
- Hayvanlarla dostça ilişkiler kurulmalı, onların yaşam hakkına saygı gösterilmeli.
- İnsan ilişkilerinde ve toplumsal yaşamda dürüst ve adaletli davranılmalı, kimseye haksızlık edilmemeli.

3) Yukarıda sıraladığımız tema ve eğitsel iletilerin, 10-12 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri, okuma eğilimleri, çocuk kitaplarında tema ve eğitsel iletiler konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar düşünüldüğünde 10-12 yaş grubuna uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca bu yaş grubuna birçok olumlu değer kazandırabilecek, çocukların kişilik kazanımlarında olumlu etkiler yaratabilecek özellikte olduğu da söylenebilir.

Romanlar tema ve eğitim yönünden değerlendirildikten sonra dil açısından bir değerlendirmeye tabi tutularak şu sonuçlara varıldı:

1) Sözcük seçimi hususunda;

- Öz Türkçe ve yerel sözcükler sıklıkla kullanılmış. Ancak bu kelimelerin çoğu çocukların günlük hayatında kullanmadığı, ortak dilde olmayan kelimelerdir. Bu yüzden çocukların kelime dağarcığını zenginleştirmesine katkıda bulunamaz. Kullanımı yaygın olmayan, dili sadeleştirmek adına kullanılmış kelimeler hedef grubun dil gelişimine de uygun değildir.

- Koku, renk ve ses gibi çocukların duyularına yönelik kelimeler sıklıkla kullanılmış. Bu da yazılara canlılık vermektedir.

- Yabancı sözcüklere mecbur kalmadıkça yer verilmemiştir. Bu da çocukların ana dil gelişimleri açısından olumludur.

2) Cümlelerin çoğu kurallı, eylem cümlesidir. Çocukların devrik cümlelerden hoşlanmadığı, bu tür cümleleri anlamakta zorlandığı düşünüldüğünde bu durumun

hedef grubun dil gelişimine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Uzunluk açısından bakıldığında da cümlelerin 10-12 yaş grubuna uygun uzunlukta olduğu görülmektedir.

3) Her romanda deyimlere yer verilmiş. 12 romanda toplam 114 deyim kullanılmıştır. Deyimlerin hemen hemen hepsinin bu yaş grubu çocukları tarafından anlaşılabilir türde olduğunu söylemek mümkün. Bu da çocukların Türkçe'nin söz varlığı ile tanışmasını sağlayabilir, çocukların kelime hazinesini geliştirebilir.

4) İkilemelere sıklıkla yer verilmiş. Çocukların tekrarlardan hoşlanması sebebiyle ikilemelerin kullanılması olumlu bir dil özelliğidir.

Yukarıdaki bulgular, 10-12 yaş grubunun dil gelişimleri ve çocuklara yönelik eserlerde dil hususunda dikkat edilmesi gerekenler düşünüldüğünde, sözcük seçiminde yukarıda belirtilen bazı aksaklıklar dışında romanlar dil açısından 10-12 yaş grubu çocuklarına uygundur. Bu yaş grubunun ana dil gelişimine katkı sunabilir.

Öneriler

Konu hakkındaki öneri ve görüşlerimiz şunlardır:

1) Okuma isteğinin dorukta olduğu bir dönem olan 10-12 yaş aralığında çocuklar roman okumaya yönelirler. Bu dönem aynı zamanda çocukların kişiliklerinin oluştuğu, değerlerinin geliştiği bir dönemdir. Romanların çocuğun eğitiminde ne denli etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla romanlar tavsiye edilirken tema ve eğitsel yönü dikkatle incelenmelidir.

2) Çocuk romanlarında işlenen temalar çocukta olumlu duygu, düşünce ve değerler oluşturabilmelidir.

3) Gerçeklere yönelme çağına hitap ettiği için romanlar, yaşamdan kopuk olmamalı, yaşamın olumlu ya da olumsuz gerçeklerini anlatabilmeli. Aynı zamanda çocuğun yaşamı sevmesini, yaşamdan tat almasını sağlayabilmelidir.

4) Ben merkezlikten uzaklaşan 10-12 yaş çocuklarına hitap eden eserler empati kurma becerisini geliştirir nitelikte olmalı. Dolayısıyla edebi eserler çocuğun farklı yaşamlarla tanışmasını sağlamalıdır.

- 5) Çocuk romanlarının eğitici özelliği olmalı ancak didaktik ve tepeden bakan, öğretici bir biçimde olmamalıdır. Çocuğa kazandırılmak istenen olumlu duygu, düşünce ve değerler sezdirme yoluyla verilmelidir.
- 6) Çocukların dil gelişimlerinde romanların yeri ve önemi büyüktür. Dolayısıyla çocuklara Türkçe'nin doğru kullanıldığı, sade ve anlaşılır bir dile sahip olan eserler okutulmalıdır.
- 7) Çocuklar, bildikleri ve kullandıkları kelimeler çerçevesinde düşünürler. Okudukları eserlerde sözcüklerin kullanılış biçimleri onların düşünce dünyasını etkiler. Çocukların okudukları eserlerde sözcükler ne kadar iyi kullanılırsa çocuğun kelime dağarcığı o kadar gelişir. Bu nedenle çocuklara yönelik eserlerde kullanılan sözcükler çocuğun kavram dünyasını zenginleştirebilecek nitelikte olmalıdır. Bu konuda çocuk kitapları yazarları da hassas davranmalı, sağlıklı bir dil gelişimi için yazdıkları eserlerdeki sözcük seçimine dikkat etmelidir.
- 8) Eğitimciler ve anne babalar çocuk edebiyatı ürünlerini takip etmeli, çocuklar okumadan önce eserleri gözden geçirmeli, mümkünse okumalıdır.

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred (1996), *Çocuk Eğitimi*, Çev. Kamuran Şipal, 1. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- AKBAYIR, S. ve Ş.Şahin, (2005), “Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, *Hece*, Yıl:9, Sayı:104-105, Ağustos-Eylül, S.196.
- ALVER, Köksal (2005), “Çocuk ve Edebiyat”, *Hece*, Yıl:9, Sayı:104-105, Ağustos – Eylül, s.307-308.
- ATEŞ, Kemal (1998), *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları*, 1. Baskı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BOZTEPE, Fatma, (2002), *Çocukta Okuma Eğilimleri ve Okuma Teknikleri: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- ÇIKLA, Selçuk (2005), “Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler”, *Hece*, Yıl:9, Sayı: 104-105, Ağustos-Eylül, s.98.
- DİLİDÜZGÜN, Selahattin, (2003), *Çağdaş Çocuk Yazını*, 2. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ENGİNÜN, İnci (1985), “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”, *Türk Dili*, Yıl 34 Sayı: 400, Nisan, s.186-187.
- GANDER, Mary ve Hary W. Gardner (2007), *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, 6.Baskı, İmge Yayınevi, Ankara.
- GİTMEZ, S.Ali (1983), *Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler*, 1. Baskı, Alan Yayınları, İstanbul.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1978), *Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Gül Yayınevi, 1.Baskı, Ankara.
- GÖRMEZ, Kemal ve Erol Göka (1993), *99 Soruda Çocuk ve Çevre*, 1. Baskı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- GÜLEÇ, Havise ve Hulusi Geçgel (2006), *Çocuk Edebiyatı*, 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- GÜLERYÜZ, Hasan (2006), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- GÜNDÜZ, Üzeyir (2003),”Çocuk Edebiyatçıları Birliği Başkanı,Yazar Üzeyir Gündüz ile Öykü, Masal ve Çocuk Edebiyatı Üzerine”, *Bilim ve Aklın*

Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:4, Sayı:41, Temmuz, s.40.

İLGAZ, Rifat (2000), *Sınıf*, 3. Baskı, Çınar Yayınları, İstanbul

İLKHAN, İbrahim (2006), “Her Yoksun Birey Yoksul mudur? Yoksulluk Bir Yoksunluk mudur?”, Editör: GÜNTEKİN Ali, *Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu*, Bilgi Yayınevi, S.26.

İZGÜ, Muzaffer (2005), *Zıkkımın Kökü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (2004), *Yaşasın Anneannem*, 6.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1997), *Anneannem Cankurtaran*, 1.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1996), *Korkak Kahraman*, 4.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1994), *Uzay Dolmuşu Kalkıyor*, 6.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1990), *Can Dayım*, 7.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1989), *Küçük Arı Büyük Arı*, 9.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1980), *Çizmeli Osman*, 8.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1979a), *Ekmek Parası*, 13.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1979b), *Uçtu Uçtu Ali Uçtu*, 1.Baskı, ABECE Yayınları, İstanbul.

İZGÜ, Muzaffer (1978), *Kara Pamuk*, 8.Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İZGÜ, Muzaffer (1971), *Ökkeş Dolmuşçu*, Özyürek Yayınevi, İstanbul.

İZGÜ, Muzaffer (1968); *Ökkeş Kapıcı*, Özyürek Yayınevi, İstanbul.

KAVCAR, Cahit (1994), *Edebiyat ve Eğitim*, 1.Baskı, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

KAYA, Canten ve Selim Uzunoğlu (2003), *Çocuklar Ne İster*, 1. Baskı, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.

KONROT, A., U. Tüfekçioğlu ve S.Topbaş (2003), *Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi*, 3.Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

OĞUZKAN, Ferhan (1983), *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Emel Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara.

ÖÇALAN, Muharrem (2007), “Çocuk Algılamasında İmgelerin Önemi, Eğitimbilimsel Açıdan Çocuk Edebiyatında İmge Kullanımı”, <http://Turkoloji.cu.edu.tr/muharrem-ocalan-çocuk-imge>, 15.05.2007.

ÖZER, B., S., Kırcaali ve Gönül Türküm, (2003), *Gelişim ve Öğrenme*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 3.Baskı, Eskişehir.

- ÖZKAN, N., ve B.YILMAZ (2007), “Çocuk Kitaplarında Dil Sorunu”, Editör: SEVER, Sedat, *II.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, s.771.
- ÖZKAN, Nazmiye (2001), *Çocuk Kitaplarında Dil Sorunu:Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAĞLIK, Şaban (2005), “Çocuk Romanları”, *Hece*, Yıl:9, Sayı:104-105 Ağustos-Eylül, s.231.
- SEVER, Sedat (2005), “Çocuk, Yazın ve Yaşam”, *Çocuk ve Çocuk*, Yıl 3 Sayı 46, Ocak, s.31-32.
- SEVER, Sedat (2003), *Çocuk ve Edebiyat*, 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- SINAR, Alev (2007), *Çocuk Edebiyatı*, Morpa Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- SINAR, Alev (1997), *Hikaye ve Romanımızda Çocuk*, 1. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- SONGÖREN, Sevgi (2006), “Muzaffer İzgü Gözüyle Çocuk Kitapları ve Çocuk Edebiyatımız”, Editör: GÜLTEKİN Ali, *Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu*, Bilgi Yayınevi, s.258, 259.
- SOYSAL, Mine (2007), “Çocuk ve Gençlik Kitaplarında Uzman Yayıncılık Kavramı”, Editör: SEVER, Sedat, *II.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, s.382.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2000), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Türkçe Sözlük (2005), 10.Baskı ,TDK Yayınları, Ankara.
- UYGUNER, Muzaffer (1994), *Muzaffer İzgü'nün Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler*, 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- YALÇIN, Alemdar ve Gıyasettin Aytaş (2003), *Çocuk Edebiyatı*, 2.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- YAVUZER, Haluk (1999), *Çocuk Psikolojisi*, 1.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

EKLER

Muzaffer İzgü ile tezin hazırlanması sırasında 04.04.2007 tarihinde Sakarya’da çocuk edebiyatı ve yazarın çocuk kitapları ile ilgili görüşlerini almak üzere yüz yüze yapılan röportajı Ek 1 olarak sunuyoruz.

Ek 1- Muzaffer İzgü İle Röportaj

1) Öncelikle neden çocuk edebiyatı ve neden çocuk romanları?

Çocuk edebiyatıyla çocuk romanlarını birlikte düşünelim de çok doğal olur. Öncelikle şunu söylemek istiyorum çocuk okuru olmayan bir toplumun asla büyük okuru olacağına inanmıyorum. Hiç çocuk okur yetiştirmeyeceksiniz sonra da lisede veya üniversitede onlara kitap okutturmak isteyeceksiniz, asla okumazlar hatta eline bile almazlar o kitabı. Okuma alışkanlığı bence okul öncesinde başlar. Anne baba fedakarlık edecek hatta şimdi banyoda çocukla birlikte yıkanan kitaplar bile var. Anne ya da baba okuyacak ve böylece çocuğun düş dünyası gelişecek. Çocuğun düş dünyası geliştikçe o düş dünyasından çocuk yeni düşler kurmaya başlar. Siz çocuğa okuduğu kitabı o resimli kitabı birkaç gün sonra verin çocuk onu bülbül gibi okur ve hatta ona bazı kelimeler de yapar. Artık o çocuğun kendi düşüdür. Çocuğun düş kurmasına en büyük yardımcı kitaptır. Düş kurmaya başlamak bir çocuk için kitap sevmeye başlamak demektir. Televizyonda düş kuramazsınız. İzlediğiniz bir filmde kızın saçları sarıysa sarıdır, karıysa karadır. Ama şöyle bir öykü başlasa “Sarılı saçlı kız kapının kolunu çevirip dışarı çıktı...” Çocuk dünyasında ya uzun düşleyecek o saç ya kısa yani siz hiç saç için uzun kısa diye belirtmezseniz çocuk düşleriyle onu kısa ya da uzun olarak düşleyecek. Kitaplar ancak düş kurdurur. Çocuğun da en büyük eğlencesi düştür. Oyunların hepsi düştür. Atları olur, kendi kendine oynar, çatalı kaşığı bir şeye benzetir yani çocuk düş dünyasında yaşar. Onun için küçük yaşta okuma alışkanlığını kazandırabilmek için çocuğu küçük yaşta öyküyle, romanla, şiirle buluşturmak gerek. Önce okul öncesi kitaplar arkasından da bu söylediklerim. Ama tabii bunların da kaliteli olmasına, bir edebiyatçının elinden çıkmış olmasına önem verilmelidir.

Peki edebiyat ne? Ben kısaca şöyle tanımlarım. İki cümle kuracağım ikisi de aynı anlamda gelecek. 1) Güneş doğdu. 2) Güneş dağın arkasından ateşten bir top gibi çıktı. Bakın, iki cümle de aynı anlamda ama ikincisinde sinema var, görüntü var, duygu var, heyecan var. Her şey var, yani titriyorsunuz belki de o heyecanı görünce. İşte çocuk

titremeyi bu heyecanı tadarsa okuma alışkanlığını kazanır.Onun için her şeyden önce çocuklara kitap okuma alışkanlığını kazandırmak lazım.

2)Biraz daha açarsanız konuyu yani çocuk romanını niye tercih ettiniz?

Şimdi hem çocuk romanım var hem de çocuk öykülerim var. Öyküler daha çoğunlukta sanırım. Romanlarımda da genelde çocuğun kendi yaşadığı ya da yaşayabileceği şeyleri anlatırım. Doğa üstü şeyler anlatmam.Çoğu çocuk gelir bana korku türünde yazar mısınız diye sorar.Hayır, ben o tür şeyleri sevmiyorum.Yaşamın içinden şeyler anlatırım.Aldığım tip öyle,konu öyle hep yaşamın içinden anlatırım.Belki de çocuklar tarafından fazla okunmamın bir nedeni de bu.

3)Sizce çocuk edebiyatı nedir?Nasıl olmalıdır?

Çocuk edebiyatının ne olduğu çok tartışılır.Şu anda da çocuk edebiyatı yoktur diyen bir öğretim üyesi var adını vermeyeceğim.Halen bunu diyor, artık okullarda çocuk edebiyatı dersi veriliyor ve bunların hocaları var yani bunlar varken halen çocuk edebiyatı yoktur diyebiliyorlar.Ben bunu anlayamıyorum.Bu çok tartışıldı var mı yok mu?Hele 80 yıllarında şunu derler Orhan Kemal'im 'Suçlu' romanını büyük de okur küçük de okur.Peki Zola'nın 'Sen Bir Meleksin' romanını ver bakalım çocuğun eline ne olacak?Aslında yok değil çocuğun da okuyabileceği büyüğün de okuyabileceği romanlar fakat bunların sayısı %1 bile değildir. Peki %99 ne olacak? Tüm bu dünyada çocuk edebiyatına gönül verenler, yazarlar bunu bilmiyor da o 3-5 kişi mi biliyor? Bence bu çok yanlış.Çocuk edebiyatı vardır,olmalıdır.Tahminen 6.yy'dan beri yani Kelile ve Dimne'nin yazılışından beri ben çocuk edebiyatının varlığına inanıyorum.Çocuklar için mutlaka ayrı yazmanın gerektiğine inanan bir insanım zaten böyle düşünmesem o kitapların hepsini yazmam.Çocuk edebiyatı deyince eğer fiziksel olarak soruyorsanız tümceler kısa olmalıdır.Çocuk edebiyatı çocuğa göre olmalıdır.Çocuğa düş kurdurmalıdır.Anlatacağınız konular da çok önemli.Çocuk edebiyatında çocuğa paylaşmayı,güçsüzden yana olmayı,ülkesini sevmeyi,Atatürk ilkelerine sahip çıkmayı,doğayı sevmeyi,çevreci olmayı,arkadaşlığı,dostluğu aşılmalısınız..Hiçbir çocuk edebiyatında ideolojik şeyler olmamalı.Büyüklere yazılanların hepsinde ideolojik şeyler vardır ama ben bunu çocuk romanlarına koymam.Çocuğa emeği öğretebilirsiniz,emeğe saygıyı öğretebilirsiniz,üretmeyi öğretebilirsiniz ama bunun içine ideolojiyi katmamalısınız.Çocuk yoksulluğu tabi bilecek,hak aramayı tabi bilecek, güçsüzden yana olmayı tabi bilecek ama bunu

ideolojik olarak vermeyeceksiniz çocuğa. Bir insan hakkı olarak yapıtlarınızın içine yerleştirirseniz çocuk bunu çok rahatlıkla anlar. Siz greve çocuğu koyup eline pankartı verirseniz, hakkımızı söke söke alırız falan denilirse bu çocuk öyküsü falan değildir.

4)Çocuk romanının çocuğun gelişimdeki yeri ve önemi nedir?

Çok önemlidir. Çocuk biliyorsunuz ki taklitçidir, düşüdüdür. Eğer orda verdiğiniz kahramanlar doğru kahramanlarsa çocuk onlara öykünür, romandaki konulara öykünür. Bir kere çocuk onun düşünüyü kurarken gerçekmiş gibi düşünür. Bunu mutlaka belirtelim. Çocuk romanın içine daldığı zaman onun bir roman, bir öykü olduğunu asla düşünmez çocuk artık onun içindedir ve onu yaşar. Çocuğa yaşattığınız bir şeyin içinde çocuğa kötü şeyler öğretirseniz çocuk oradan etkilenir. Onun için roman da demin söylediğimiz ilkeler içinde yazılmalı. Çocuğa düş kurdururken kötü düşler kurdurmayalım, çocukça düşler kursun. Çocuk yazarları çocukça düşler kurdurur çocuklara ve bu çok önemlidir. Eğer sevilen bir yazarısanız bilin ki ona çocukça düşler kurdura biliyorsunuz, büyükçe düşler değil. Elinde pankartla öne çıkmak büyüğün düşüdür. Çocuğun düşü değildir olamaz da zaten, çocuk düşleyemez onu.

5)Eğitim ve çocuk edebiyatı ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eğitim bilgidir. Bir kere bizim okullarımızda eğitim yok, bilgi var. Eğitime ayrılan zaman o denli az ki eğitim de öğüt vermektten ibaret. Öğretmen diyor ki sigara içme fakat kendi içiyor. Bizim çocuğa örnek olmamız gerekir. Yazılan öyküler ve romanlar da çocuğa birer örnek olmalı, kahramanı çok güzel seçmek gerekir kahramanın devinimlerini, içindeki fikirleri çok güzel seçmek gerekir. Kahraman bir yerde başka bir şey söyler bir yerde daha farklı bir şey söylerse çocuk hemen onun ayırdına varır. Kahraman çelişkili olmamalı, başta neyse sonda da o olmalı fakat evrimleşebilir yani cahildir okur ve kendini yetiştirir bu şekilde olumlu değişimler verilebilir. Kahramanımızın anlattığıyla yaptığı birbirine uymalı.

6)Peki yazdığımız eserlerde eğitici olma kaygısı güdüyor musunuz?

Bence bütün yazarlar bunu duyarlar bunu yedirebilmek önemli. Hiçbir zaman çocuk kitapları birer yardımcı ders kitabı değildir bu çok yanlıştır. Eğer çocuk kitapları yardımcı ders kitabının yerini alırsa çocuk okumaktan bıkar ve okumaz. Hele hele şu yok yanlıştır; bir öykü okunduktan sonra “Çocuklar bundan ne anladınız? Ana fikri nedir?” diye sorular sormak. Serpiştireceksiniz içine yani çocuğa bir şey söylemek istiyorsanız onu içine serpiştireceksiniz. Çocuk gülecek, düşünecek, eğlenecek,

okuyacak, düş kuracak ama bir şeyler öğrenecek orda. Sezdirme yoluyla ama çocuğa sezdirmeden bir şeyler öğretmiş olacaksınız. Çocuğa sana bir şey öğretiyorum havasıyla bir şeyler öğretmeyeceksiniz. Ben romanlarımda bunu gülmeceyle serpiştiriyorum bakın mesela ‘Anneanne’ kitapları var. Anneanne o öykülerde bir kuşak öte işte o zaman orda anneanne çocuklara kültürümüzü veriyor. Anneanne güzel bir tarhana pişirir çocukların çok hoşuna gider. Hem güler çocuklar ağzım yandı ya da bu acı diyerek hem de üç gün sonra anneanne niye buna acı biber koymadın diyebilir. Bakın güldürürsünüz orada çocuğu, biber tadını verirsiniz acıdan tat almayı öğretirsiniz çocuğa. İşte ben de hiç sezdirmeden anneanne kitaplarında kültürümüzü vermeye çalışıyorum ve bugün en çok okunan kitaplarım ‘Anneanne’ kitapları.

7) Romanlarınızdaki tema ve eğitsel iletiler hakkında bir değerlendirme yapar mısınız?

Çocuklara demin de söylediğim gibi sezdirmeden paylaşmayı, sevgiyi, kültürümüzü, insanımızın değerlerini vermeye çalışıyorum. Batılılaşalım ama kendi kültürümüzden kopmayalım. Acılı lahmacunla alay edersiniz yerine pizzayı koyarsınız, acılı adana yerine hamburgeri koyarsınız bu yabancılaşmadır. Kendi kültürümüzü bir yazar çocuğa vermeyecekse kim verecek? Yıllardan gelen birikimimizi, saygımızı çocuklara bilgi olarak değil öykülere, romanlara serpiştirerek vermeliyiz. Bilgi halinde verilirse çocuk hiçbirini almaz.

8) Peki romanlarınızdaki çocuklar kimler?

Hemen hemen 7 kitaptaki benim. Ekmek Parası’nda, Zıkkımın Kökü’ndeki kahraman benim. Diğer kahramanlarımın hepsi düş ürünü ama o düş ürünü seçtiğim kahramanlar da mutlaka çevrede gördüğünüz, görebildiğiniz, çocuğun da görebildiği kahramanlar yani ben uçuk kahramanlar seçmiyorum. Elle tutulur, ekmek parasını çıkarmaya çalışan, orta halli bir insan. Şimdi bana deseniz sosyetenin çocuğunu yaz, ben yazamam. Bilmem ki sosyeteyi ben ama bir bankacının çocuğunu, öğretmenin çocuğu, bir memurun çocuğu seve seve yazabilirim. Bilmediğim şeyi yazamam. Benim çocuklarım sosyete çocuğu değil, özel okulda okuyan çocuk değil.

9) Çocuk edebiyatının şu anki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çocukluğuma göre çok beğeniyorum çünkü benim çocukluğumda hiç çocuk romanı falan yoktu. Bilgi yayınevini de çocuk edebiyatına yönelmesi beni çok mutlu etti.

Çok çocuk kitabı basılıyor fakat kalite ne onu pek fazla bilmiyorum. Geçenlerde elime bir çocuk kitabı geçti orada çocuk kahraman babasının intikamını alıyor bıçağı birinin kalbine sokuyor ve kanın sıcaklığı hissediyor. Düşünebiliyor musunuz biz bunu çocuğumuzun eline veriyoruz, çok kötü. Ben sansürden yana değilim, Talim Terbiye'ye de karşıyım. En büyük talim-terbiye bence anne, baba ve öğretmendir. Çocuğun eline verilmeyecek kitaplar var ayrıca süpermarketlerin 1 liraya sattıkları kitaplar çok düzeysiz. Çocuk edebiyatı düzeysiz olmamalı, çocuğa göre olmalı. Lütfen çocuğu tanıyan insanlar bunu yapsın, lütfen pedagoji, psikoloji biraz okusunlar. Ben kızımınla birlikte psikolojiyi de bitirdim. Diplomam yok ama psikolojiyi çok iyi biliyorum. Ben 9 yıl sınıf öğretmenliği yaptım eserlerim bunun deneyimlerinden etkilenmişlerdir. Aslında şunu söylemeye çalışıyorum en güzel çocuk yapıtlarını pedagoji, psikoloji ve sosyolojiyi bilen insanların yapabileceğine inanıyorum. Bilhassa çocuk psikolojisini çok iyi bilenlerin yapabileceğine inanıyorum. Güzel değil de doğru yazabileceğine inanıyorum. Hem doğruyu bileceksin hem de güzel yazacaksın bu çok önemli. Çocuğa yazmak çok önemli. Hep şunu söylüyorum ben büyüğe yazarken sırtımda yük yok fakat çocuğa yazarken yük var.

10) Çocuğa yönelik eserlerinizde dil konusunda nelere dikkat ediyorsunuz?

Çocuk anadilini annesinden öğrenir fakat dilinin gelişmesini kitaplar sağlar. Yazarın dilinin zengin olması gerekir yani zengin derken o dili çocuğa göre kullanmak çok önemli onun için seçici olmak lazım. Bir diğer önemli nokta da arı Türkçe'nin kullanılması. Neden Arapçasını kullanır o sözcüğün Türkçesi varken. Dil kitabın yüreği, kalbi, ana malzemesidir ve bu ana malzemenin iyi kullanılması gerekir. Dilimize pek çok dilden sözcük girmiştir. Arapça, Farsça, son dönemlerde ise İngilizce kelimeler dilimize yerleşmektedir. Oysa biz yazarken Türk dilini kullanıyoruz. Bunu unutmadan daha dikkatli yazmalıyız, çocuğu Türkçe'nin zenginlikleriyle buluşturmalıyız.

Bilgisayarınızın karşısına oturdunuz, aklınıza geldi bir yığın şey coştunuz. Daktilonuz, bilgisayarınız ötüyor. Hayır ötmesin lütfen çocuklara yazarken çok daha dikkatli olun, düşünün, süzgecinizden geçirin.

11) Eserlerinizi incelerken yerel kelimeleri kullandığınızı fark ettik. Bunun sebebi nedir?

Yerel sözcükler daha çok Ökkeş serisinde var. Yeni kitaplarımda hemen hemen hiç yok. Bitki ve çiçek isimleri var yerel sözcüklerle ifade ettiğim. Onların da Latincesini söylemektense Türkçe ve yerel sözcükleri kullanmayı tercih ediyorum. Bu da dilimizin zenginliğidir, çocuklara da bunu göstermek gerektiğine inanıyorum. Mavisel Yener Hanım'ın saptamasına göre doksandan fazla çiçek ve ağaç adı kullanmışım kitaplarımda. Ben bundan zevk alıyorum. Zaten doğa hayranıyım ben. Kuşlarla kahvaltı ederim. Kafesteki hayvanları sevmem. Doğayı sevdiğim için çiçeklerin, ağaçların adlarını ,renkleri de önemsiyorum. Bilmediklerimi öğrenmeye çalışıyorum.

12) Dikkatimi çeken bir diğer şey de eserlerinizde uzun uzun yiyecekleri, yemekleri tasvir etmiş olmanız. Bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Bununla ilgili anne babalardan bazı yorumlar alıyorum. Bazı yiyecekleri yararlı olduğu halde yemeyen çocukların eserlerimi okuduktan sonra yemeye başladıklarını söylüyorlar. Ben yemekleri anlatırken çocuğun gözünde canlandırabileceği şekilde anlatıyorum. Kültürümüze ait yiyeceklerden bahsediyorum. Ketçaptan bahsetmiyorum. Tutucu olarak düşünmeyin beni lütfen. Ama kültürümüz kalsın istiyorum.

13) Son olarak modern toplumdaki çocuğun yaşadığı koşullar açısından romanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben Türkiye'de yaşıyorum. Bundan 5 sene evvel kaç evde bilgisayar vardı? Bunlar hayatımıza yeni girdi. Kaç çocuk cd ile tanıştı? Beş sene de bir toplumun romanında, edebiyatında o denli etkili olamaz. Ancak bundan sonraki yazdıklarımı bilgisayar da girecek, cd de girecek. Uzay Dolmuşu Kalkıyor adlı kitabımda var. Anneannemin Cep Telefonu adlı bir kitap yazdım. Orada yer verdim son dönemdeki teknolojik ilerlemelere. Şimdilerde Anneannemin Yorganı adlı bir Çocuk kitabı yazıyorum. Annem yorganı ve yatağı güneşe koyardı ve biz güneşi koklardık uyurken. Çocuk bu romanı okurken gece güneşinin düşünüyü kuracak. Şimdi diyeceksiniz ki çocuk elyafı yatıyor. Öbürünü de öğrensin efendim. Klasikleri okuyun. En çok okunan onlar değil mi hala? Ama kaç yıl öncesini anlatır bu eserler. Dolayısıyla yazdıklarımı çocukların okuyabileceğine inanıyorum.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Ardahan'da doğdu. 1999 yılında Mardin Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2003 yılında bu bölümden mezun olarak lisans öğrenimini tamamladı.

2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında Türkçe öğretmenliği yapmaya başladı. 2004 yılında Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi bölümünde yüksek lisans öğrenimine başladı.

Kocaeli ili Gebze ilçesi Tavşancıl Köyü İlköğretim Okulu'nda Türkçe öğretmenliği görevine devam etmektedir.